

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ ve
BİR ALAN ARAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Suzan ERGÜN

HAZIRLAYAN
Merve ALTUNTAŞ

MALATYA 2019

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ ve BİR ALAN
ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
Merve ALTUNTAŞ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Suzan ERGÜN**

MALATYA 2019

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ ve BİR ALAN
ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Suzan ERGÜN

HAZIRLAYAN

Merve ALTUNTAŞ

Jürimiz tarafından 07.08.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezi oybirliği ile başarılı bulunarak İktisat Anabilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı

imzası

1. Doç. Dr. Mehmet Kayış
2. Dr. Öğretim Üyesi Mustafa Erhan Kılıç
3. Prof. Dr. Suzan Ergün (Danışman)

İNönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Yönetim Kurulunun tarih ve
' sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet KUBAT

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Suzan ERGÜN danışmanlığında Yüksek lisans Tezi olarak hazırladığım “Türkiye’de Genç İşsizliği ve Bir Alan Araştırması” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Merve ALTUNTAŞ

ÖNSÖZ

“Türkiye’de Genç İşsizliği ve Bir Alan Araştırması” başlıklı çalışma İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında Prof. Dr. Suzan ERGÜN danışmanlığında hazırlanmış yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada Türkiye’de genç işsizliği sorunu ele alınmış, Malatya’da bir alan çalışması yapılmıştır.

Yüksek lisans tez çalışmamın planlanmasında, yürütülmesinde benimle bilgi, tecrübe, kıymetli vaktini paylaşan ve en önemlisi samimiyet ve güler yüzünü hiçbir zaman eksik etmeyen çok kıymetli danışmanım Prof. Dr. Suzan ERGÜN’e çok teşekkür ederim. Çalışmanın uygulama kısmındaki önerileriyle yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Neslihan DERİN’e ve çalışmanın analizinde gerek teorik gerekse uygulama kısmında bilgi ve tecrübelerini paylaşan, yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Özgür DEMİRTAŞ’a teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatım boyunca aldığım her kararda ve çıktığım her yolda her zaman desteğini hissettiğim, her durumda arkamda bir dağ gibi duran ve duracak olan canım aileme özellikle kardeşim Kübra ALTUNTAŞ’a ve yanımda olan herkese sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

Günümüzde yüksek genç işsizliği sadece gelişmekte olan ülkelerin değil aynı zamanda gelişmiş ülkelerin de temel ekonomik sorunlarından biridir. Bu nedenle genç işsizliği konusu son yıllarda çok fazla dikkatleri üzerine çekmiş ve konuyla ilgili literatür anlamlı bir biçimde artmıştır.

Bu çalışmada öncelikle genç işsizliği kavramı teorik olarak açıklanmış ardından Türkiye’de genç işsizliği sorununa değinilmiştir. Gençlerin işsiz kalma nedenlerini ve işsizliğin etkilerini araştırmak amacıyla Malatya ili özelinde 15-29 yaş grubundaki İŞKUR’a kayıtlı olan ve kayıtlı olmayanlardan oluşan genç işsizlere yönelik bir anket çalışması yapılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler SPSS for Windows paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre gençlerin işsizlikten etkilenmeleri cinsiyete ve medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Diğer taraftan yaş grubu ve eğitim durumunun genç işsizliği üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca genç işsizliğinin nedenleri olarak en fazla eğitim sistemindeki yetersizlikler, işverenlerin deneyim şartı, üniversite mezunu sayısının fazla olması, piyasada yeterince açık işin olmaması gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *İşsizlik, İstihdam, Genç İşsizliği, İstihdam Politikası*

ABSTRACT

High youth unemployment today is one of the main economic problems not only for developing countries but also for developed countries. Therefore, the issue of youth unemployment has attracted a lot of attention in recent years and the relevant literature has increased significantly.

In this study, first the concept of youth unemployment disclosed as a theoretical, subsequently referred to the youth unemployment problem in Turkey. In order to investigate the reasons of youth unemployment and the effects of unemployment, a questionnaire was conducted for young unemployed people 15-29 age group who in Malatya who are registered to İŞKUR or not registered to İŞKUR. The data obtained from the questionnaires were analyzed with SPSS for Windows package program. According to the results of the research, affected of youth by unemployment do not differ significantly according to gender and marital status. On the other hand, it was concluded that age group and education level had an effect on youth unemployment. According to the results the main reasons of youth unemployment are inadequacies in the education system, lack of experience, high number of university graduates, and absence of open job adequately in the market.

Keywords: *Unemployment, Employment, Youth Unemployment, Employment Policy*

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI	iii
ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Genç Nedir?	4
1.2. Genç İşsizliği Nedir?	6
1.3. Genç İşsizliğinin Nedenleri.....	7
1.4. Genç İşsizliğin Sonuçları	12
1.5. NEİY (Ne Eğitimde, Ne İstihdamda Ne de Yetiştirmede Olanlar).....	15
1.6. Dünyada Genç İşsizliği ve NEİY Sorunu	18
1.7. İşsizlikle/ Genç İşsizliğiyle Mücadelede İstihdam Politikaları.....	23
1.7.1. Pasif İstihdam Politikaları	24
1.7.1.1. İşsizlik Sigortası	25
1.7.1.2. İşsizlik Yardımı	25
1.7.1.3. Kıdem Tazminatı	26
1.7.2. Aktif İstihdam Politikaları.....	26
1.7.2.1. Mesleki Eğitim Programları	27
1.7.2.2. Ücret Sübvansiyonları	28
1.7.2.3. Girişimciliğin Desteklenmesi	29
1.7.2.4. Danışmanlık Hizmetleri	30
1.7.2.5. Kamu Yararına Çalışma Programları.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN ANALİZİ

2.1. Türkiye’de İşgücü Piyasasının Durumu	32
2.1.1. Türkiye’de İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranları	33
2.1.2. Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı	35
2.2. Türkiye’de İşsizlik Oranları.....	36
2.2.1. Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları.....	37
2.2.2. Eğitim Durumlarına Göre İşsizlik Oranları	37
2.3. Türkiye’de Genç İstihdamı ve İşgücüne Katılımı	39
2.3.1. Yaş Gruplarına Göre İstihdam Oranı.....	45
2.3.2. Cinsiyete Göre Genç İstihdam Oranı	46
2.3.3. Eğitim Durumuna Göre Gençlerin İstihdam Oranı.....	47
2.4. Türkiye’de Genç İşsizliği.....	48
2.4.1. Yaş Gruplarına Göre Genç İşsizliği.....	49
2.4.2. Cinsiyete ve Yaşa Göre Genç İşsizliği.....	49
2.4.3. Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizliği	51
2.5. Kalkınma Planlarında Genç İşsizliği.....	53
2.5.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği.....	53
2.5.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği	54
2.5.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği	55
2.5.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği	56
2.5.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği	56
2.5.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği.....	57
2.5.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği	58
2.5.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği	59
2.5.9. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği.....	59
2.5.10. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği.....	60
2.6. Türkiye’de NEİY Sorunu	62
2.7. Türkiye’de Genç İşsizliği ile Mücadelede İstihdam Politikaları.....	67
2.7.1. Türkiye’de Genç İşsizliği ile Mücadelede Pasif İstihdam Politikaları ...	68
2.7.1.1. İşsizlik Sigortası	68
2.7.1.2. Ücret Garanti Fonu	70

2.7.1.3. Kısa Çalışma Süresi Ödeneği.....	71
2.7.1.4. Tazminatlar	72
2.7.2. Aktif İstihdam Politikaları.....	74
2.7.2.1. Mesleki Eğitim Kursları (İşgücü Yetiştirme Kursları)	75
2.7.2.2. Toplum Yararına Çalıştırma Programı (TYÇP).....	77
2.7.2.3. İş ve Meslek Danışmanlığı.....	78
2.7.2.4. Gençlere Yönelik Girişimcilik Faaliyetleri.....	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. Literatür İncelemesi.....	81
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	87
3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	88
3.4. Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi.....	88
3.5. Araştırmanın Varsayımları.....	89
3.6. Araştırmanın Hipotezleri	89
3.7. Veri Toplama Süreci	90
3.8. Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	90
3.9. Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesi	93
3.10. Çalışmanın Hipotezlerine İlişkin Bulgular	97
3.11. Gençlerin İşsizlik ve Çalışma Hayatı İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi .	109
SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME.....	115
KAYNAKÇA.....	121
EKLER	133
EK-1: Anket Soruları.....	133
EK-2: Etik Kurul Kararı.....	135

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Genç İşsizlik Yaş Sınırları.....	6
Tablo 2: Genç İşsizliğin Yüksek Olmasının Sebepleri.....	11
Tablo 3: İşsizlik Öncesi ve Sonrası Görülen Değişiklikler.....	15
Tablo 4: Genç İşsizlik Oranları Düşük Seçili OECD Ülkeleri ve Türkiye.....	18
Tablo 5: Genç İşsizlik Oranları Yüksek Seçili OECD Ülkeleri ve Türkiye	19
Tablo 6: Gelir Gruplarına Göre Genç İşsizliği	20
Tablo7: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Genç İşsizlik Oranlarının Karşılaştırılması.....	20
Tablo 8: Pasif İstihdam Politikaları	24
Tablo 9: Genel Olarak Türkiye'nin İşgücü Piyasası (15+).....	32
Tablo 10: Eğitim Durumlarına Göre İşsizlik Oranları (15+)	38
Tablo 11: Toplam ve Genç Nüfus Projeksiyonları-Türkiye.....	40
Tablo 12: Gençlerin Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılım Oranları.....	44
Tablo 13: Gençlerin Eğitim Durumlarına Göre İstihdam Oranı (15-24).....	47
Tablo 14: Gençlerin Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranları.....	51
Tablo 15: Türkiye'de İşsizlik Sigortası Ödemeleri, 2017-2018.....	70
Tablo 16: Türkiye'de Ücret Garanti Fonu Ödemeleri 2016-2018.....	71
Tablo 17: Türkiye'de Kısa Çalışma Süresi Ödemeleri 2016-2018.....	72
Tablo 18: Türkiye'de Kurs ve Programlardan Yararlanan Sayıları (2018).....	75
Tablo 19: Türkiye'de Mesleki Eğitim Kursları ve Kursiyer Sayıları (2017).....	76
Tablo 20: Yıllara Göre TYÇP'den Yararlanma Sayıları ve Cinsiyete Göre Dağılım.....	77
Tablo 21: Türkiye'de İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetleri(2006-2018)	79
Tablo 22: Soruların Güvenirlik Analizi.....	89
Tablo 23: Yaş Gruplarına Göre Gençlerin Dağılımı.....	91
Tablo 24: Cinsiyete Göre Gençlerin Dağılımı.....	91
Tablo 25: Eğitim Durumuna Göre Gençlerin Dağılımı.....	92
Tablo 26: Medeni Duruma Göre Gençlerin Dağılımı.....	92
Tablo 27: Çocuğu Olup Olmamasına Göre Gençlerin Dağılımı.....	93
Tablo 28: Çalışma Hayatındaki Durumuna Göre Gençlerin Dağılımı.....	93
Tablo 29: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Analizi.....	95

Tablo 30: Aile ve Çevre İlişkisinin Fiziksel ve Psikolojik Olumsuz Durumlara Etkisi.....	97
Tablo 31: Aile ve Çevre İlişkilerinin Gelecek Hakkındaki Görüşlere Etkisi.....	97
Tablo 32: Fiziksel ve Psikolojik Olumsuz Durumların Toplumsal Sorunlara Etkisi.....	98
Tablo 33: Cinsiyet ile Geleceğe Bakış Arasındaki İlişki.....	99
Tablo 34: Cinsiyet ile Fiziksel ve Psikolojik Durumlar Arasındaki İlişki.....	99
Tablo 35: Cinsiyet ile Toplumsal Sorunlar Arasındaki İlişki.....	100
Tablo 36: Cinsiyet ile Aile ve Çevre İlişkileri Arasındaki İlişki.....	100
Tablo 37: Yaş Gruplarına Göre Gençlerin Gelecek Hakkındaki Görüşlerinin Analizi.....	101
Tablo 38: Yaş Gruplarına Göre Gençlerin Gelecek Hakkındaki Görüşlerinin Anlamlı Farklılıkları.....	102
Tablo 39: Eğitim Durumuna Göre Gençlerin Gelecek Hakkındaki Görüşlerinin Analizi.....	102
Tablo 40: Eğitim Durumuna Göre Gençlerin Gelecek Hakkındaki Görüşlerinin Anlamlı Farklılıkları.....	103
Tablo 41: Yaş Gruplarının Aile içi ve Çevreyle Olan İlişkilere Etkisi.....	104
Tablo 42: Yaş Grupları ile Gençlerin Aile içi ve Çevreyle Olan İlişkileri Arasında Anlamlı Farklılıklar.....	105
Tablo 43: Yaş Grupları ile İşsizliğin Fiziksel ve Psikolojik Sonuçları Arasındaki İlişkinin Analiz.....	106
Tablo 44: Yaş Grupları ile İşsizliğin Fiziksel ve Psikolojik Sonuçları Arasındaki Anlamlı Farklılık.....	106
Tablo 45: Gençlerin Çalışma Hayatındaki Durumlarının Aile ve Çevreyle Olan İlişkilere Etkisinin Analizi.....	107
Tablo 46: Gençlerin Çalışma Hayatındaki Durumları ile Aile ve Çevreyle Olan İlişkileri Arasındaki Anlamlı Farklılık.....	108
Tablo 47: Hipotezlerin Kabul/Red Durumlarının Özet Tablosu.....	109
Tablo 48: Gençlerin İş Arama Kanalları.....	110
Tablo 49: Türk Gençliğinin En Önemli Sorunları.....	110
Tablo 50: Genç İşsizliğinin Nedenleri.....	111
Tablo 51: İş Sahibi Olmanın Anlamları.....	112
Tablo 52: İşsizliğin Maddi Kayıpları.....	113
Tablo 53: İşsiz Kalmaktansa Başvurulacak Yollar.....	113

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Dünyada Toplam ve Genç İşsizlik Oranları.....	18
Grafik2: Bölgelere Göre Dünyada Genç İşsizlik Oranları.....	21
Grafik 3: Bölgelere Göre Dünyada Toplam ve Genç İşsizlik Oranı (2018).....	21
Grafik 4: Gelişmişlik Düzeylerine Göre NEİY Oranları (2015).....	22
Grafik 5: Bölgelere Göre NEİY Oranları (2015 yılı).....	22
Grafik 6: Seçilmiş OECD Ülkelerinde NEİY Oranları (2017).....	23
Grafik 7: Türkiye’de Kadın İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranı (15+).....	34
Grafik 8: Türkiye’de Erkek İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranı (15+).....	34
Grafik 9: Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı (%).....	35
Grafik 10: Kadın ve Erkek İşsizlik Oranları (15+).....	37
Grafik 11: Genç Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (1935-2075).....	39
Grafik 12: 15-24 Yaş Grubunda İstihdam Oranı (2018).....	40
Grafik 13: Yıllar İtibariyle Genel ve Genç İstihdam Oranları.....	41
Grafik 14: Kadınların Yaş grubuna Göre İşgücüne Katılma Oranları.....	42
Grafik 15: Erkeklerin Yaş grubuna Göre İşgücüne Katılma Oranları.....	43
Grafik 16: Yıllar ve Yaş Grupları İtibariyle Gençlerde İstihdam Oranları.....	45
Grafik 17: Genç Kadınların İstihdam Oranları.....	46
Grafik 18: Genç Erkeklerin İstihdam Oranları.....	46
Grafik 19: Yıllar İtibariyle Genel ve Genç İşsizlik Oranı.....	48
Grafik 20: Gençlerin Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Oranları.....	49
Grafik 21: Yaş Grubuna Göre Kadın Genç İşsizliği.....	50
Grafik 22: Yaş Grubuna Göre Erkek Genç İşsizliği.....	50
Grafik 23: Yıllar İtibariyle OECD Ortalaması ile Türkiye NEİY Oranları.....	63
Grafik 24: Yıllar İtibariyle Türkiye’de 15-29 Yaş Grubunda NEİY Oranları.....	63
Grafik 25: Türkiye’de Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre NEİY Oranları.....	64

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Genel Olarak Genç Nüfusun Dağılımı.....	8
Şekil 2: NEİY (İstihdamda, Eğitimde ya da Yetiştirme Faaliyetinde Bulunmayanlar) Kapsamı.....	16
Şekil 3: NEİY Grubunun Alt Grupları	17
Şekil 4: NEİY Çözümünde Aşamaları.....	65
Şekil 5: İŞKUR Tarafından Uygulanan Aktif İstihdam Politikaları.....	74

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MEK	: Mesleki Eğitim Kursları
NEİY	: Ne Eğitimde Ne İstihdam Ne De Yetiştirilmede
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Emek arzının emek talebini aşması sonucu ortaya çıkan işsizlik, en önemli makroekonomik problemlerden biridir. Ekonomik sonuçlarının yanı sıra sosyal ve psikolojik etkileri de içerisinde barındıran çok yönlü, etkisi ve derinliği bakımından oldukça önem arz eden işsizlik sorunu tüm dünyanın muzdarip olduğu bir gerçekliktir. Dünya’da ve Türkiye’de işsizlik sorunundan en fazla etkilenen kesim gençlerdir. Dünya nüfusunda önemli bir yeri bulunan gençler arasında işsizlik oldukça yaygındır. Yapılan çalışmalar, dünya genelinde genç işsizlik oranlarının genel işsizlik oranlarından iki kat fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye için de durum pek farklı görünmemektedir. Hatta iki kattan fazla olduğu yıllar ile birlikte Türkiye daha olumsuz bir görüntü sergilemektedir.

Türkiye genç nüfus potansiyeli bakımından şanslı ülkelerden biridir. Bu bakımdan Türkiye genç işsizliği probleminin üzerinde önemle durmalıdır. Bu noktada genç işsizliği ile mücadelede uygulayacak politikaların seçimi oldukça önemlidir. Çoğu ülkede genç işsizliği ile mücadelede uygulanan politikalar ile genç işsizliği sorunuyla başarılı bir şekilde mücadele edilmiş ve genç işsizlik oranlarında ciddi düşüş ivmesi yakalanmıştır. Ancak Türkiye’de genç işsizliği ile mücadelede ciddi ve önemli sayılabilecek bir politika, program veya stratejinin varlığından bahsetmek pek mümkün olmamaktadır.

Yapılan bu çalışma Malatya ilinde genç işsizliğinin nedenlerini ve etkilerini inceleyerek verilen yanıtlar ışığında çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmada araştırma evreninin bir kısmını Malatya Çalışma ve İş Kurumu Genel Müdürlüğü’ne (İŞKUR) kayıtlı, diğer kısmını ise herhangi bir kuruma kayıtlı olmayan il genelinde ulaşılabilen 15-29 yaş aralığındaki genç işsizler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise 403 genç işsiz oluşturmaktadır. Çalışmada öncelikli olarak konu ile ilgili literatür incelemesi yapılmıştır. İşsizlik ve genç işsizlik üzerine literatür incelemesi ışığında genç işsizliğinin nedenlerini ve psikolojik, sosyal, fiziksel etkilerini ortaya koyabilmek amacıyla bir anket formu oluşturulmuş ve uygulama yapılarak veri toplanmıştır. Veriler son olarak SPSS for Windows paket programı ile analiz edilmiştir.

Dört bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde konuya ilişkin teorik bir alt yapı oluşturulması amacıyla öncelikle genç işsizliğin kavramsal çerçevesi incelenmiştir. Daha sonra genç işsizliğin nedenleri ve sonuçları üzerinde durulmuş, iktisat yazınında yeni ve son derece önemli olan NEİY (Ne Eğitimde Ne İstihdamda Ne de Yetiştirmede Olanlar) kavramı açıklanmıştır. Son olarak da dünyada işsizlikle/genç işsizlikle mücadelede uygulanan aktif ve pasif istihdam politikaları incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye’de genç işsizliği sorunu incelenmiştir. Önce Türkiye işgücü piyasasının genel görünümü ele alınmıştır. Türkiye işgücü piyasası cinsiyet, eğitim seviyesi, sektörel dağılım gibi önemli göstergeler ile birlikte işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik oranları incelenmiş, genç istihdamına değinilmiştir. Çalışmanın asıl konusu genç işsizliği Türkiye özelinde ele alınıp, genç işsizliğin yaş, cinsiyet ve eğitim durumlarına göre dağılımı incelenmiştir. Daha sonra Türkiye’de uygulanan kalkınma planlarında ve istihdam politikalarında konu genelinde genç işsizliğine yönelik uygulanan plan ve programlara değinilmiştir. Son olarak da Türkiye’de NEİY sorunu incelendikten sonra Türkiye’de işsizlikle mücadelede uygulanan aktif ve pasif istihdam politikaları incelenip ikinci bölüm bitirilmiştir.

Üçüncü bölümde ise Malatya ilinde genç işsizliği üzerine bir alan araştırmasına yer verilmiştir. Öncelikle hazırlanan anket sorularının çalışmanın ulaşmak istediği sonuçları ölçmede uygun olup olmadığını belirlemek için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Daha sonra literatür ışığında çalışmanın amacına yönelik test edilmek üzere hipotezler kurulmuştur. Yapılan alan araştırmasında genç işsizlere işsizlik üzerine hazırlanmış sorular yöneltilmiş, hiçbir yönlendirme olmadığı varsayımı altında soruları cevaplandırmaları istenmiştir. Verilen yanıtların analizi sonucu literatürü destekler sonuçlar elde edilmiştir. Özellikle genç işsizliğin nedenleri üzerine sorulan sorulara verilen yanıtlar genç işsizliği sorununun çözümüne ilişkin uygulanacak politikaların seçimi noktasında oldukça kıymetlidir. Ayrıca yapılan çalışma neticesinde gençlerin işsizlik nedeniyle yaşadıkları olumsuz durumların ortaya konmasının yanında işsizliğin yalnızca bireysel bir sorun olmaktan ziyade toplumsal mahiyeti olan bir sorun olduğu araştırmanın önemli bulguları arasındadır ve literatürü desteklemektedir.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde gençlere genç işsizliğinin çözümüne ilişkin fikir ve önerilerini sunabilecekleri açık uçlu sorulan soruya verdikleri yanıtlar değerlendirilmiştir. Soruyu cevaplandıranların işsizlik sorunu yaşayan gençler olması, verdikleri yanıtların önemini arttırmakta ve üzerinde önemle durulmasını gerektirmektedir. Son olarak verilen yanıtlar ışığında genel değerlendirmeler yapılıp önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Genç işsizlik problemi tüm dünyanın çözüm üretmek durumunda kaldığı bir sorun olarak görülmektedir. Genç işsizlik sorununa değinmeden önce sorunun yaşandığı dönem olan gençlik dönemini ve sorunu yaşayan gençleri tanımlamakta fayda vardır. Yapılacak tanımlamalar ve ortaya konacak özellikler, işsizliğin ortaya çıkaracağı sorunların yaratıcı etkisini daha geniş bir perspektifte görmemize yardımcı olacaktır.

1.1 Genç Nedir?

Doğumla başlayan hayat bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi belli başlı dönemlerden oluşmaktadır. Her dönemin her yaşın ayrı bir güzelliği olduğu fikri tartışılmazdır. Ancak hayatın baharı kabul edilen kişinin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik duyguları yoğun olarak yaşadığı bir dönem vardır ki bu dönem gençlik dönemidir. Hayatın her anlamda en etkili ve en önemli dönemi olan gençlik dönemi aynı zamanda en aktif ve en verimli yıllardır (Erol, 2013:16).

Bundan 2300 yıl öncesinde Aristo'da gençlik döneminin özelliklerini açıklamıştır. Aristo'ya göre gençler istekli ve tutkuludur. İsteklerini hemen eyleme geçirmek isterler. Bir o kadar da huysuz ve öfkeli dirler. Tutkularını gerçekleştirmek için ellerinden geleni yaparlar. Bir nevi tutkularının esirleridir. İsteklerini gerçekleştirmek için önlerine çıkan engellere katlanamazlar. Onurludurlar ve başarıya önem verirler. Gençler için onur ve başarı, paradan daha önemlidir. Paraya ciddi bir ihtiyaç duymazlar. Bu yüzden para birçok şeyden sonra gelmektedir. Gençler yardımsever ve eli açıklardır. Çabuk güvenir ve çabuk bağlanırlar. Hayatlarında kötülük görmemişlerdir ve aldatılmışlardır. Koşulların sınırlayıcı etkisini öğrenememişlerdir. Zorluklar ve kötülükleri görmedikleri için yüksek idealleri ve amaçları vardır (Taş ve Bilen, 2014:53). 2300 yıl öncesinde yapılan gençlik döneminin özellikleri tanımlamasının günümüz hayat koşulları göz önüne alınarak değerlendirilmesi sonucu gençlerin içinde buldukları zor durum anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle gençler, bugünün dünyasının rekabetçi ve koşuşturmalı hayat koşullarına uyum sağlamak zorundayken aynı zamanda birçok önemli sorunla da baş edebilmesi gerekmektedir.

Günümüzde ise gençlik kavramı üzerine tanım konusunda net bir fikir birliği sağlanamamıştır. Bunun en önemli nedeni; ülkelerin fizyolojik, kültürel ve sosyal anlamda birbirlerinden farklı oluşudur. Ancak Birleşmiş Milletler, ILO gibi uluslararası kuruluşlar çalışmalarında gençlik dönemini çocukluktan yetişkinliğe geçiş süreci olarak ifade etmişlerdir (Murat ve Şahin, 2011: 34). Aynı zamanda Birleşmiş Milletler 15-24 yaş aralığında bulunan kişileri genç olarak tanımlamıştır (O' Higgins, 2001:10).

Gençlik dönemi, bireylerin ileriki hayatlarındaki yaşam biçimlerinin belirlendiği, benimsedikleri tutum, davranış ve değerlerin şekillendiği, geleceğe aktarıldığı bir dönemi ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle; bireyler gençlik dönemlerinde çocukluk döneminin etkisinden çıkmaya başlarlar. Kendilerine özgü yaşam felsefesi ve yaklaşımı oluşturmaya başlayan genç bireyler bir değişim süreci içerisine evrilmektedirler (Yavuz ve Özmete, 2012: 13).

Bir başka tanım ise gencin toplumdaki yerini esas alarak yapılmıştır. Bu tanıma göre ise genç; öğrenim gören, çalışma zorunluluğu olmayan ve ailesiyle yaşayan kişidir. Gençlik ise; çocukluk ve yetişkinlik arasındaki bir dönemi kapsar. Ayrıca çocukluk ve yetişkinlik arasındaki geçiş dönemidir (Çerik, 2002: 2).

Solak (1985)'e göre genç kelimesi bir hazineyi ifade etmektedir. Bu hazine akıl planında uçsuz bucaksız uzanan bilme yeteneği, duygu planında ise yüksek duygulara sahip olma yeteneğidir. Gerçektende ülke ekonomileri açısından genç nüfusa sahip olmak, yaratıcı ve dinamik bir yapıya sahip olmak ile neredeyse aynıdır. Yaratıcı ve dinamik bir yapıya sahip olduğunun bilinci ülke ekonomileri açısından motive edici bir güçtür. Yeni fikirlerinde yaratıcı ve dinamik bir yapıda ortaya çıktığı düşünüldüğünde genç nüfusun ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkileyeceği düşüncesi yanlış olmayacaktır. Diğer değişkenler sabit kabul edildiğinde genç nüfusa sahip olan ülkelerin diğer ülkelere göre daha avantajlı oldukları söylenebilir. Genç nüfus potansiyellerini ekonomik bir güce çevirmek ve avantaj yakalamak, gençlerin belirli bir işte istihdam edilmeleri ile mümkündür (Günaydın ve Çetin, 2015:8). Gençlerin bir ülkede bu denli olmasının nedeni, toplumun bütününe etkisi altına alacak bir konuma sahip olmalarıdır. Ayrıca gençlik zinde bir güçtür. Gençler inandıkları davalardan kolay kolay vazgeçmemektedirler. Gençler, her dönemde toplumların yürütücü, medeniyetlerin belirleyici fiili kuvvetleri olmuşlardır. Tarih, zinde ve iyi

yetiştirilmiş genç nesillerin toplum ve devletlerin kaderlerinde büyük değişmelere yol açtıklarına şahittir (Şener,2012: 15).

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün “Bütün ümidim gençliktedir” sözü gençlere olan güvenini ve gençlere verdiği önemi göstermektedir. Çünkü ülkeleri daha ileri götürecek, gelecek nesilleri inşa edecek olan gençlerdir. Gençlerin bir ülkenin kalkınmasında ve gelişmesindeki rolü bir hayli fazladır.

1.2 Genç İşsizliği Nedir?

1980'li yıllardan itibaren küreselleşmenin etkisiyle işsizlik ciddi bir sorun haline gelmiştir. Aynı zamanda önlem alınmasını zorunlu kılacak dereceye ulaşan işsizlik bu açıdan ekonomileri zor durumda bırakmaktadır.

Genel işsizlik oranlarında meydana gelen artış özellikle 15-24 yaş aralığında bulunan gençler üzerinde etkisini hissettirmektedir. Toplam nüfus içerisinde önemli bir payı olan gençlerin arasında yaygınlaşan işsizlik oranı genel işsizlik oranlarının neredeyse iki katı kadardır. Genç işsizliğin toplam işsizliğe göre daha yüksek oranda seyretmesinin birçok nedeni bulunmasına rağmen en önemli nedeni gençlerin büyük bir kısmının ilk kez iş arıyor olması gösterilmektedir (Gürsel ve Ulusoy, 1999:). Buradan hareketle genç işsiz; çalışma isteği ve gücüne sahip olup, cari ücret düzeyinde kanunlarca belirlenmiş saatler içerisinde iş arayıp bulamamış ve iş bulamaması nedeniyle kendi istek ve arzusu dışında işsiz kalmış 15-24 yaş aralığında bulunan kişilere denmektedir. 15-24 yaş aralığındaki kişilerin oluşturdukları işsizlik türü ise genç işsizliğidir (Murat ve Şahin, 2011: 43).

Tablo 1: Genç İşsizlik Yaş Sınırları

Ülke	Yaş Sınırı
Amerika	14-24
İngiltere	16-18
Güney İtalya	14-32
Kuzey İtalya	14-29
Avustralya	12-25
Malezya	15-40
Nijerya	6-30
Türkiye	15-24

Kaynak: Akcan, 2018: 37.

İster gelişmiş isterse de gelişmekte olan birçok ülkenin mücadele ettiği genç işsizliği üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur. Emek piyasalarına giriş, tecrübe eksikliği gibi birçok dezavantaja sahip olan gençlerin işsizlikle karşı karşıya kalmaları, genç işsizliğin ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir. Bu durum ülke ekonomileri için eksik istihdam ve neticesinde üretim sürecine katılmama demektir. Ayrıca gençlerin iş bulabilme ümitlerinin kalmaması göçü arttırabilmektedir. Aynı zamanda sosyal dışlanma ve toplumsal çatışmalar meydana gelebilmektedir. Görüldüğü üzere genç işsizliği ekonomik, sosyal ve psikolojik yönden önemli ve ciddi sonuçlar doğurmaktadır (Çetinkaya, 2010:46-47).

Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de genç işsizlik sorunu çok önemli bir kesime hitap etmektedir. Türkiye genç nüfus bakımından oldukça şanslı bir ülkedir. Ancak şans fırsatı çeviremediği sürece genç nüfus avantajı aleyhine işleyecektir. 2018 yılı itibariyle Türkiye’de genel işsizlik oranı %11’dir. Genç işsizlik oranı ise %20,3 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2018).

Genç işsizliğin ortaya çıkış nedeni işgücü piyasasındaki emek arzının ve emek talebini aşmasıdır. Bu durumda hem genel işsizlik hem de özel olarak genç işsizliği artmaktadır. İşsizlik, ekonominin içinde bulunduğu yapısal ve konjonktürel nedenlere bağlı olarak ortaya çıkabildiği gibi aynı zamanda mevsimlik, teknolojik, friksiyonel yani geçici olarak da görülebilmektedir. Genç işsizliğini açıklamaya yönelik teorik yaklaşımlar; gençlerin işgücü piyasalarına ilk kez giriş yapıyor olması, ekonominin içinde bulunduğu konjonktürün etkisiyle gençlere yönelik gösterilen tavırlar, demografik unsurlar, gençlerin beklentileri gibi birçok değişken ile işsizlik olgusunu açıklamayı amaçlamaktadırlar (Özaydın, 2013:124).

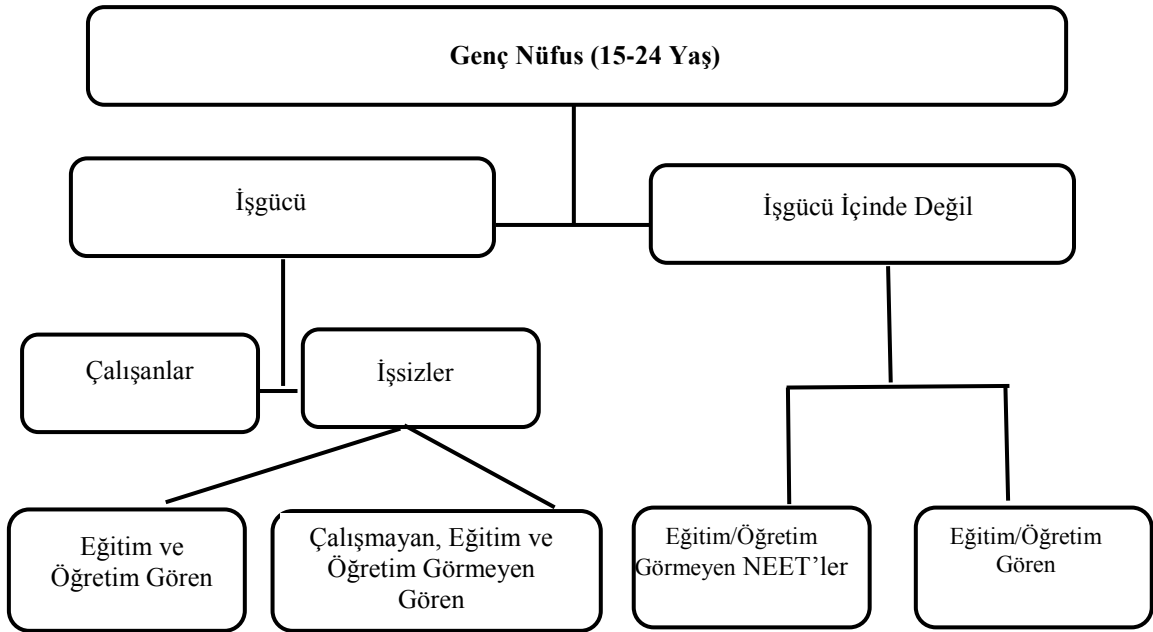
1.3 Genç İşsizliğinin Nedenleri

Dünya, yükselen işsizlik oranlarının yarattığı kaygılara ve sorunların çözümüne ilişkin çıkış yolu aramaktadır. En önemli makroekonomik problem haline gelen genel işsizlik oranlarındaki artışın içerisinde daha özel bir kesim olan gençlerin işsizlik oranlarındaki artışta endişe verici boyuttadır. Hatta genç işsizlik oranları genel olarak çoğu ülkede neredeyse genel işsizlik oranlarının iki katıdır. Burada dikkat edilecek nokta genç işsizlik oranlarının genel işsizlik oranlarından yüksek olmasının altında yatan nedenlerdir. Birçok nedenler silsilesinin varlığı söz konusu olmasına karşın en önemli

neden hiç kuşkusuz ki gençlerin işgücü piyasalarına ilk kez giriş yapıyor olmasıdır (Gürsel ve Ulusoy, 1999:100).

Genç işsizliğinin nedenlerine ilişkin birçok önemli faktör bulunmaktadır. Ancak gençlerin aldıkları eğitimlerin işgücü piyasasının taleplerine karşılık vermemesi diğer bir ifadeyle eğitim- istihdam dengesizliği (Işık, 2016:137) ya da eğitim- istihdam eşgüdümsüzlüğü (Yeter, 2007:128), ücret ve vasıf uyumsuzluğu en göze çarpan faktörlerdir.

Burada önemli nokta kime işsiz deneceğidir. Şekil 1’de işsiz sayılmak için gerekli durumlar verilmiştir. Kısacası bir gencin işsiz sayılması için iş arıyor olması gerekmektedir.

Kaynak: Ergün ve Gökdemir, 2018: 4

Şekil 1: Genel Olarak Genç Nüfus Dağılımı

Ertürk (1997)’e göre eğitim bireylerin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik yönde değişiklikler meydana getirme sürecidir. Eğitim, insanlık tarihiyle var olmakla birlikte gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyüme ve gelişmelerinde önemli bir role sahiptir. Eğitim ile birlikte bireylere bilgi, beceri ve davranış değişiklikleri kazandırılır. Ayrıca eğitim ile birlikte beşeri sermaye olan insan gücünün gelişimi ile sosyal ve ekonomik ilerlemelerinde artan bir öneme sahiptir (Çondur ve Şimşir, 2017: 50). Küreselleşen dünyada teknolojiden yönetim anlayışına kadar birçok alanda değişim rüzgârları esmektedir. Değişime ayak uydurmak için yeterli

donanım ve tecrübe kaçınılmaz gerçeklerdir. Gençler de işgücü piyasalarına yeni giriyor oldukları için yeterli donanım ve tecrübeden yoksunlardır. Donanım ve tecrübe eksikliği genç işsizliğine neden olan bir faktördür. Ayrıca gelişmiş ülkelerde eğitim seviyesinin yükselmesi, işsizlik oranlarının düşmesine neden olmaktadır. Ancak gelişmekte olan ülkeler ile az gelişmiş ülkelerde bu durum zıt şekilde ortaya çıkmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler ve az gelişmiş ülkelerde eğitilmiş işgücü arasında işsizlik oldukça yaygındır. Bunun en önemli nedeni, eğitilmiş işgücünün kendisini tatmin edici bir iş ve ücret buluncaya kadar işgücü piyasasından uzak tutmasıdır.

Ücret ve vasıf uyumsuzluğu, genç işsizliğine neden olan bir diğer önemli faktördür. Diğer bir ifadeyle eğitim sürecini tamamlayıp işgücü piyasasına ilk kez giriş yapan gençler yüksek beklentiler ile yüksek ücret hayaline kapılacaktır. Haliyle buldukları iş ve ücret düzeyini beğenmeyeceklerdir. İlk kez işgücü piyasalarına giriş yaptıklarından dolayı deneyimsiz olduklarını göz ardı eden gençler daha iyi ücret koşullarında iş bulana kadar işsiz kalmayı tercih edebileceklerdir. Kısacası; iş ve ücret seçme gençler arasında yaygın olan bir durumdur ve genç işsizliğinin önemli bir nedenidir.

İçinde bulunulan ekonomik konjoktür de genç işsizliği açısından önemli bir nedendir. Ekonominin daralma döneminde azalan talep aynı zamanda işgücü talebini de etkilemektedir. Daralma dönemlerinde işsizlik oranlarındaki artış haliyle gençler arasında da işsizliği arttıracaktır (Murat ve Şahin, 2011: 44). Hatta işverenlerin “ilk giren son çıkar” yöntemini kullanmasıyla gençler ekonominin daralma dönemlerinde gözden çıkarılan ilk kesim olurlar. Casson ise bu durumu “Seçici İşten Çıkarma Hipotezi” olarak açıklamaktadır. Casson, daralma dönemlerinde bir azaltma yapılacaksa buna gençler arasından başlanmasının sebeplerini açıklamıştır. Birinci sebep; gençlerin mesleki anlamda kendilerine yatırım yapmadıkları diğer bir ifadeyle bilgi ve deneyim eksikliğinin fazla olması nedeniyle çıkarılmasının işverenler açısından avantajlı olacaktır. İkincisi ise işgücü piyasalarına yeni girmiş olmaları ve sıklıkla iş değiştiriyor olmaları nedeniyle zaten bir işte kalma sürelerinin kısa olmasıdır. Son olarak işten çıkarmaların tazminat gibi yaratacağı maliyetleri minimum düzeyde tutmak amacıyla hizmet süresi daha kısa olan gençler gözden çıkarılmaktadır (Çetinkaya, 2010: 47-48). Kısacası işverenler bu şekilde hem deneyimli çalışanlarını kaybetmeyecek hem de deneyimli çalışanlarının çıkarılması sonucu kıdem tazminatının

maliyetine katlanmayacaktır. Bu yüzden işverenlerin gençleri işten çıkarmaları daha az maliyetli olacaktır (Okur, 2014: 60).

Ayrıca emek piyasalarındaki düzenlemeler de genç işsizliğinin artmasında önemli bir etkidir. Emek piyasası düzenlemeleri katı ve esnek şekilde olabilmektedir. Genellikle katı emek piyasası düzenlemeleri istihdamı engelleyici nitelikteyken, esnek emek piyasası düzenlemeleri istihdamı teşvik etmektedir. İşgücü piyasalarında katı düzenlemelerin uygulandığı ekonomilerde istihdama giriş zor olmaktadır. Bu durumdan en çok dezavantajlı grupların başında gelen gençler etkilenmektedir (Sertkaya, 2013: 74).

Genç işsizliğinin bir diğer önemli nedeni ise demografik unsurdur. Demografik unsur, ülkelerin nüfus yapılarıyla ilgilidir. Özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından çoğu ülkede doğum oranlarının hızlı bir şekilde artması sonucu genellikle genç nüfus sayısında artış olmuştur. Ayrıca nüfusun artması da işgücü piyasalarında işgücü arzının işgücü talebini aşmasına neden olmuştur. İşgücü arzının fazlalığına bir de ev hanımlarının işgücü piyasalarına dâhil olması şişkin bir işgücü miktarını ortaya çıkarmıştır. Tercih olarak daha olgun ve disiplinli olan kadınlar, gençlerin yerine istihdam edilmeye başlamıştır. Haliyle bu durum genç işgücünü olumsuz bir şekilde etkilemiş ve işgücü piyasasına girişini zorlaştıran bir etken olmuştur (Sever ve İğdeli, 2018: 79). Bu durumu gençlik kohortunun büyüklüğü ile açıklamak mümkündür. Kohort, aynı özelliklere sahip bireylerin oluşturduğu bir grup ya da kümedir. Gençlik kohortu da aynı yaş grubunda bulunan gençlerden oluşmaktadır. Dünya üzerinde gençlik kohortu toplam nüfus içerisinde oldukça baskındır. Bu durumda genç işsizliğine neden olan önemli bir faktördür. Genç nüfus sayısının fazla olması onları istihdam etmek için daha fazla işin varlığına işaret edecektir. Burada genç nüfusun genç işsizliği üzerindeki etkisinin büyüklüğünün ne kadar olduğu sorusuna yanıt aranırsa yakın gelecekte genç nüfusun büyüklüğünün tahmini daha kolay olabilir. Böylece gençlerin işsizliğinin azaltılıp azaltılamayacağını söylemek mümkün olabilmektedir (Ergün, 2019: 23-24).

Genç işsizliğinin görülmesinin diğer bir önemli nedeni küreselleşmedir. Küreselleşen dünyada rekabet koşulları altında talep edilen işgücünde gerekli nitelikler aranmaktadır. Gelişen teknolojik koşullara ayak uydurabilmek için kendini sürekli geliştiren, donanımlı işgücü tercih edilmektedir. Ayrıca teknolojik gelişmeler ile tarımda, sanayide

makineleşme sürecine girilmesi de işsizliğe neden olmaktadır (Akcan, 2018: 40). Özellikle 1950’li yıllardan itibaren teknolojik ilerlemelerin etkisiyle tarımda makinalaşmanın artması, ulaşım hizmetlerinin gelişmesi gibi önemli yenilikler kırsal kesimde biriken işgücünün daha iyi bir iş bulma niyetleriyle kentlere doğru göç etmesine neden olmuştur. Kentlerde artan nüfus ile birlikte işgücü piyasasına yeni işsizler dahil olmuştur. İşgücü piyasasında işbölümünün yeniden dağılımı söz konusu olmakla birlikte genel olarak görünürde bir işsizlik ortaya çıkmaktadır. Kısacası göç hareketleri de genç işsizliğe neden olan önemli bir faktördür (Yüceol, 2011: 34). Ayrıca göç ile birlikte yaşanan yere uyum sağlama, etnik ve kültürel farklılık, engellilik durumunun varlığı, kalitesiz eğitimlerde dezavantajlı gençleri işgücü piyasasının dışına itmektedir. Bu durumda genç işsizliğine neden olmaktadır (Çondur ve Şimşir, 2017: 46). Freeman ise genç işsizliğine arz ve talep yönlü olarak yaklaşmıştır. Ekonominin talep yönüne vurgu yapan görüşler genellikle daralma ve durgunluk dönemleri ile asgari ücret gibi bazı uygulamalar nedeniyle gençlere yönelik talebin düşük olması genç işsizliği arttırmaktadır. Arz yönü ise, gençlerin niteliklerinin eksikliğine vurgu yapmaktadır (Bayraktar ve İncekara: 2013: 25).

Tablo 2: Genç İşsizliğin Yüksek Olmasının Sebepleri

Genç İşsizliğin Nedenleri	Talep Yönlü Açıklamalar	Arz Yönlü Açıklamalar
Mevcut İşler	Ekonomik koşulların gençlere yönelik işler yaratamaması	Genel olarak düşük ücretli işlerin bolluğu
Ücretler	İşgücü piyasasındaki katı düzenlemeler ve asgari ücret uygulamasının düşük nitelikli işlerin sayısını azaltması	Gençlerin yüksek ücret beklentisi
Mobilite	Geçici işlerin yüksek işsizlik oranlarının zeminini oluşturması	Gençlerin yüksek mobiliteye sahip olması
Tavırlar	İş imkanı olan, geleceği parlak bölümlerin gençler tarafından tercih edilmesi	Geçerli ücret düzeyinde çalışmak yerine gençlerin boş zamanı tercih etmesi
Nitelikler	Gerekli niteliklerin çalışma süreciyle kazanılması	Gençlerde eğitim yetersizliğinin ve tecrübe eksikliğinin olması
Genç Nüfusun Hızlı Artışı	İşgücü piyasasının gençler için mevsimlik işler gibi birçok geçici iş yaratabilmesi	Genç nüfus sayısının artması
Alternatif ‘İş’ler	Gençlerin yasal olmayan yer altı faaliyetlerinde yüksek gelir elde edebilmesi	

Kaynak: Gündoğan, 1999: 69.

Genç işsizliğinin nedenleri üzerine yapılan konjonktürel ve yapısal açıklamalar da mevcuttur. Konjonktürel açıklamaların temeli, işsizliğin gençlerden kaynaklanmadığını ifade eder. Diğer bir ifadeyle, genç işsizliğinin hem toplamda hem de gençler için uygun işlerin eksikliğinden meydana gelmesine dayanmaktadır. Yapısal açıklamalar ise, gençler arasındaki işsizliğin sebepleri ekonomik dalgalanmalardan ve gelişmelerden bağımsız olarak genellikle gençlerin becerileri ve eğitimleriyle alakalıdır. Görüldüğü üzere genç işsizliğinin birden çok önemli nedeni bulunmaktadır. Genç işsizliği sorunun çözümü için bu nedenlerin her açıdan incelenerek iyi anlaşılması gerekmektedir. Genç işsizliği ile mücadelede oluşturulacak ve uygulanacak politikaların doğru seçimi konusunda açıklanan bu nedenlerin büyük önemi vardır (Çetinkaya, 2010: 46-49).

Her nedenin bir sonucu olduğu kabul edilirse genç işsizliğinin nedenleri kadar ortaya çıkardığı çok önemli sonuçları da vardır. Genç işsizliği sorununun çözümüne ilişkin birçok neden öne sürülmektedir. Ancak genç işsizliğinin ortaya çıkardığı sonuçlar da sorunun çözüme ilişkin aciliyeti gözler önüne sermektedir.

1.4 Genç İşsizliğin Sonuçları

Çalışma hakkı, herkesin arzu ettiği bir iş ve bir gelir karşılığında hayatını idame ettirmesini güvence altına alan temel bir insan hakkıdır (Kaya ve Yılmaz, 2016: 56). Herkesin bir çalışma hakkı vardır ve hiç kimse bu haktan mahrum bırakılmamalıdır. Tüm dinlerin ortak düşüncelerinden biri de çalışmaya verdikleri önemdir. Çalışmanın, istihdam edilmekten çok daha önemli olduğu vurgulanmaktadır (Kinsella, 2011: 84-85).

Çalışmanın bir ödev olduğu ve bu ödevin yerine getirildiğinde sağlayacağı kazançlar olduğu kadar yerine getirilmediğinde yarattığı olumsuz sonuçlar da bulunmaktadır. Çalışmanın, istihdam edilmenin ekonomik açıdan getirisi olacağı açıktır. Fakat ekonomik getirisinden daha fazla sağladığı kazançlar da vardır. Özellikle çalışma hayatında bulunan birey sosyal ilişkilerinde aktif olacaktır. Ayrıca çalışmanın sağlayacağı özgüven, saygınlık da kaçınılmazdır. Nasıl ki çalışmanın getirisi birden fazla ise, çalışmamanın götürüsü de bir o kadar fazladır. İşte işsizlik, sadece bir nedene bağlı olmayan ve sonuçları itibarıyla çok yönlü etki yaratan bir problemdir. Bu özelliğiyle diğer problemlerden ayrılarak üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Çalışmamanın yani işsizliğin yaratacağı üç önemli olumsuz etki söz konusudur. Bunlar ekonomik, sosyal ve psikolojik etkilerdir. İşsizliğin sadece ekonomik kayıp olarak

nitelendirilmemesi gerekmektedir. İşsizliğin neden olduğu ekonomik kaybın, bir kayıplar zincirinin ilk halkasını oluşturduğu unutulmamalıdır. Kısacası işsizliğin birincil etkisi ekonomik alanlardan başlamakta, sosyal yapı ve diğer değişkenlerin süreci beslemesiyle psikolojik etkiler ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, vd., 2010: 170).

Kısacası işsizlik genel anlamda herkesi olumsuz etkilemektedir. Ancak işsizlikten en fazla mağdur olan kesim gençlerdir. Zaten hali hazırda işgücü piyasasına girişlerde zorluk yaşayan gençler, koşulların yarattığı sıkıntılı durumlarda işsizliğin sonuçlarından fazlaca etkilenmektedirler. Özellikle işsizlik sürecinde gençler bir gelirden yoksun oldukları gibi aynı zamanda sosyal ve psikolojik bir değişim yaşamaktadırlar. Çünkü gençler toplumların dinamik yönünü oluşturmaktadır. Genç nüfus, ekonomiler için artı bir puandır ve ayrıca önemli bir gücü temsil etmektedir. Genç nüfustan doğru ve yerinde istifade etmek ülkeleri değişim ve küreselleşme sürecinde sürecin gerekliliğine ayak uydurmak konusunda avantajlı bir konuma getirecektir. Avantajların iyi kullanılmaması ise bu durumu dezavantaja dönüştürecektir. Akıllara gelecek ilk dezavantajlı durum işgücü piyasasından uzak kalan gençlerin üretim sürecine dahil olmaması ile birlikte ortaya çıkan ekonomik kayıptır. Bu durumda hem gençler bireysel anlamda ekonomik bir kayıp yaşayabilmekte hem de ülke ekonomisinin üretim kaybı sebebiyle bir kayıp yaşaması söz konusudur. Genç nüfus gücünün üretimde kullanılmaması ayrıca ülkeleri teknolojik gelişmelerin gerisine düşürmektedir. Böylece ülkeler küresel rekabet gücünü hem bugün kaybedecektir hem de gelecekte kaybetme riski artacaktır. Bu sadece genç işsizliği sorununun ekonomik yönünü ortaya koyan önemli bir sonuçtur (Pirler, 2007: 148).

Ayrıca gençlerin işgücü piyasalarına girememesi harcama yapmalarını kısıtlamaktadır. Bu durumda hem tüketim azalmış olur hem de ekonomiler için bir vergi kaybı ortaya çıkar. Genç işsizliğin yarattığı ekonomik kayıplar bir şekilde telafi edilebilir. Ancak işsizliğin yarattığı etkisi ve şiddeti daha fazla ve önemli olan sonuçlarda bulunmaktadır. Özellikle işsizlik döneminde yaşanan sosyal ve psikolojik olumsuzluklar telafisi zor ve uzun süren bir durumu da beraberinde getirmektedir. Kısacası işsizlik, gençleri sosyal ve psikolojik anlamda değişimlere sürükleyecektir. Depresyon, stres, kaygı gibi durumlar işsizlik dönemlerinde yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Özellikle üzerlerinde toplumsal baskı hisseden gençler kendilerini yaşadıkları sosyal çevreden

uzaklaştırmaktadırlar. Eskiden sık görüştüğü sosyal çevresinden uzaklaşmaya başlayan gençler içine kapanabilmektedir. Ayrıca gençlerin işsizliğin kendisini utandıracak bir durum olduğunu düşünmesi mevcut sosyal çevreden kopmasına ve kendini hayattan soyutlamasına yol açmaktadır. Ayrıca aile içi iletişimde yaşanan sıkıntılar hem aile bireylerini hem de gençleri olumsuz etkilemektedir. Aile, insan hayatının en önemli kurumudur ve aile içinde yaşanan sıkıntılar genel de topluma da yansımaktadır. Ailesinden şiddet gören biri şiddete eğilimli olabilmektedir. Aynı zamanda aile içinde işsiz olması nedeniyle baskı gören gençler de kontrolsüz ve hırçın bir hale gelebilmektedir. İşsizlik nedeniyle kendini yetersiz ve değersiz görme gibi ruh hali ile gençler suça eğilimli olabilmektedir. Hatta uzun süreli işsizliğin intihara neden olduğu çoğu çalışmalarla ortaya konmuştur. Sosyal ve psikolojik değişimler işsizlerin yalnızca işsizlik dönemini değil ileriki hayatını da etkileyebilmektedir. İşsizlik psikolojisine alışan ya da alışmak zorunda kalan birey, daha sonraki işlerinde işsizliğin yarattığı içine kapanıklık, kendini değersiz ve işe yaramaz görme gibi olumsuz etkileri taşıyabilmektedir. Bu da çalışma hayatına yeniden adapte olmasını ve yeni işteki verimliliğini engelleyen bir unsur olarak görülebilir.

Genç işsizliğinin önemli bir sonucu da işsizliğin geçici bir durum olmadığını kabullenme ve iş bulmak amacıyla başka ülkelere göç etmektir. Gençlere yurtdışında yaşamak ve çalışmak, kendi ülkelerindeki belirsizlikler karşısında oldukça cazip gelmektedir. Özellikle eğitilmiş gençler arasında yaygın görülen başka ülkelere göç, ülkeler için önemli bir kayıp olmaktadır. Tablo 3’de işsizlik öncesi ve sonrası yaşanan değişimler görülmektedir. İlk iki madde dışında diğer maddeler genellikle işsizliğin sosyal ve psikolojik yönüne vurgu yapmaktadır. İşte işsizliği diğer problemlerden ayıran en önemli özelliği, sosyal ve psikolojik yönü ağır basan bir makroekonomik problem oluşudur.

Genel işsizlik gibi genç işsizliğin de ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak önemli maliyetleri bulunmaktadır. Başta işsiz olan genci kapsayarak ailesi, yaşadığı çevre ve yaşadığı ülkeyi de içine alarak olumsuz şekilde etkileyerek ekonomik, sosyal ve psikolojik birçok sorunun yayılmasına neden olmaktadır. Gençlerin ülkeler açısından önemi düşünüldüğünde, gençlik gibi bir dinamikliğin gücünden yararlanmak için doğru

politikaların uygulanması için devlete önemli görevler düşmektedir (Karabıyık, 2009: 303-305).

Tablo 3: İşsizlik Öncesi ve Sonrası Görülen Değişiklikler

İşsizlik Öncesi	İşsizlik Sonrası
Gelirin varlığı	Gelirin yokluğu
İş sahibi olma ve statü kazanma	İş ve statü kaybına uğrama
Sosyal ilişkileri geliştirme	Sosyal ilişkilerde kopukluk
Ortak bir amacı birlikte gerçekleştirme çabası	Belirsizlik ve bireysel çaba
Ekonomik ve sosyal anlamda her türlü aktiviteye katılım	Ekonomik ve sosyal anlamda her türlü aktiviteden kaçış
Düzenli bir yaşam	Düzensiz ve amaçsız bir yaşam
Fiziksel ve psikolojik anlamda sağlıklı olma	Fiziksel ve psikolojik değişimler
Yaşama sevincinin varlığı ve yaşamdan zevk alma	Yaşama sevincini yitirme ve yaşamdan zevk alamama

Kaynak: Yılmaz, vd., 2010:169.

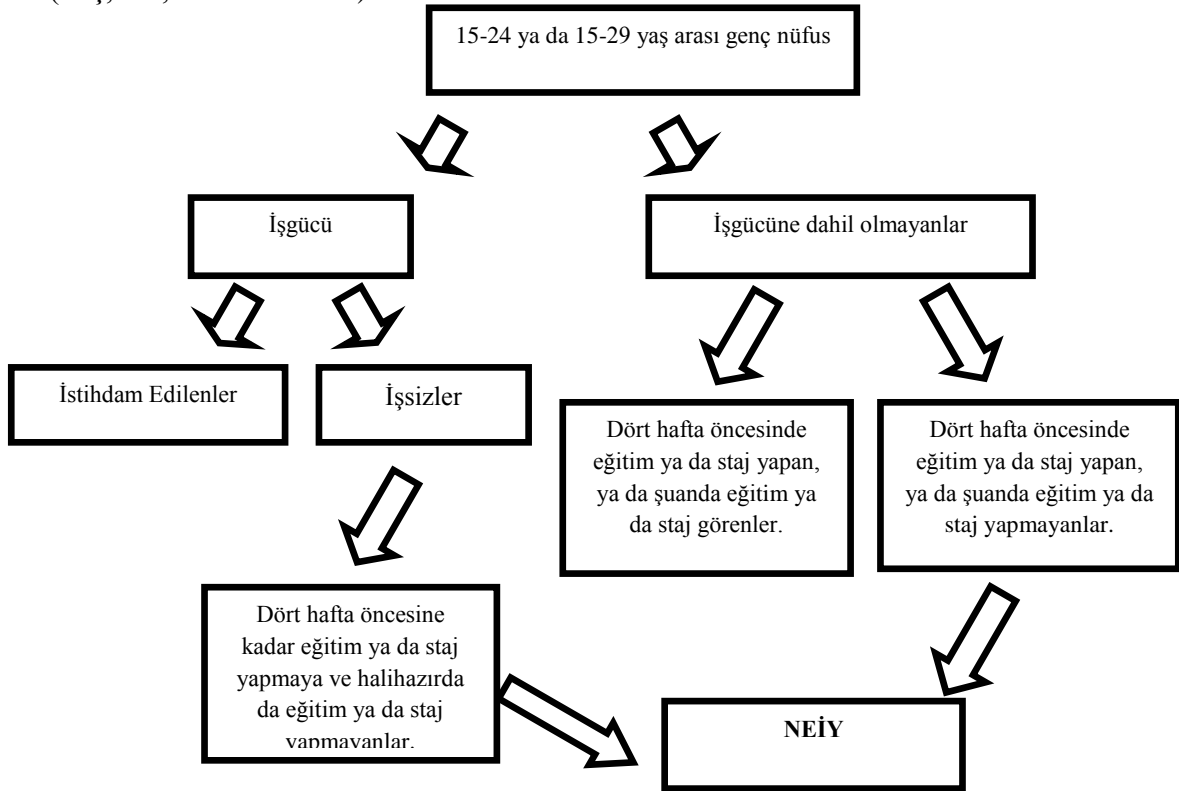
1.5 NEİY (Ne Eğitimde, Ne İstihdamda Ne de Yetiştirmede Olanlar)

Bir ülkenin sahip olduğu genç nüfus, gelişim ve ilerleme anlamında o ülke adına önemli bir varlık olarak kabul edilir. Genç nüfus potansiyeli bakımından şanslı olan ülkelerin, bu varlıktan etkin bir şekilde istifade edememesi önemli bir kayıpa yol açmaktadır. Dünya üzerinde birçok ülke genç nüfus hacmi bakımından oldukça şanslıdır. Ancak bu ülkelerin ortak kaderi genellikle genç nüfusta yaşanan işsizliktir. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu gelişmiş veya gelişmekte olan ülke farkı gözetmeksizin İspanya, Yunanistan, İtalya, Afrika gibi birçok ülkede genç işsizlik oranları oldukça yüksektir ve ana gündem maddelerinden hiç kuşkusuz ki en önemlisi genç işsizliğidir. Bu ülkelerde genç işsizliğinin yanında sıkça kullanılmaya başlayan bir sorun daha ortaya çıkmıştır. Genç işsizliği, iş arayıp bulamayanların oluşturduğu 15-24 yaş aralığında bulunan gençlerin oluşturduğu işsizliktir. Ancak günümüzde ülkeler daha ciddi bir sorunun varlığı ile karşı karşıyadır. Çoğu ülkede gençler işgücü piyasalarına dahil olmamakta, bununla birlikte ne eğitimde ne de yetiştirmede yer almaktadır. Kısaca "boşta gezer" olarak tanımlanan bir neslin varlığı gündemde önemli bir sorun olarak yer almaya başlamıştır (DİSKAR, 2018:4).

NEET's (Not in Education, Employment or Training) "Ne Eğitimde, Ne İstihdamda ne de Öğrenimde" olarak açıklanmaktadır. İşsizliğin ve istihdamın aksine NEET's

kavramının uluslar arası kabul görmüş net bir tanımı bulunmamakla birlikte ILO, OECD gibi birçok uluslararası kuruluşların yaptıkları tanımlamalara bakıldığında; “toplam nüfus içerisinde belli bir yaş aralığında ve cinsiyet grubunda olan, istihdamda, eğitimde ya da öğrenimde bulunmayan” nüfusu ifade etmektedir. Bu grup içerisinde engellilik veya bir hastalık durumu bulunan gençler ile iş bulma ümidini kaybetmiş gençlerin oranı oldukça yüksek olmasına rağmen kendi isteği ile NEET’s kalmayı tercih eden bir grupta bulunmaktadır (Coşan vd, 2017: 231-232).

15-29 yaş grubunda herhangi bir eğitim veya öğrenim faaliyetinde bulunmayan veya herhangi bir işte istihdam edilmeyen gençlerin oluşturduğu grubu temsil eden NEİY kavramı, ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede yer alan anlamına gelen NEİY olarak kavramsal bir çerçeveye oturtulmuştur. NEET’s veya NEİY grubunda yer alan gençler yaş gruplarına göre 15-19, 20-24 ve 25-29 şeklinde değerlendirilmektedir¹ (Taş, vd.,2018: 284-285).

Kaynak: Coşan, vd., 2017: 232

Şekil 2: NEİY (İstihdamda, Eğitimde ya da Yetiştirme Faaliyetinde Bulunmayanlar) Kapsamı

¹ Bu çalışmada da NEİY kavramı kullanılacaktır.

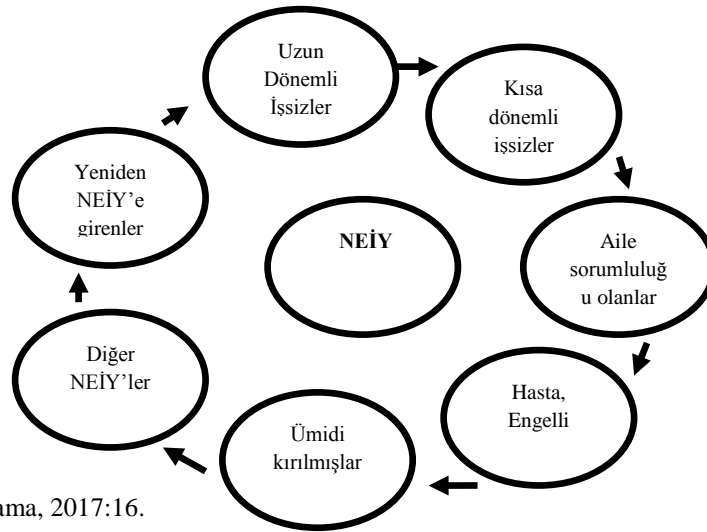
Şekil 2’de de görüldüğü üzere işgücü içerisindeki işsizler ve bu işsizlerin içerisinde eğitim veya staj faaliyetinde bulunmayanların oluşturduğu kesim NEİY’i temsil etmektedir.

NEİY kavramı oldukça önemlidir. Genç işsizliğine göre daha geniş bir yelpazeyi içerisinde barındıran NEİY, ülkelerin gençlik nüfusu hakkında daha geniş bir görüş sunmaya yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda cinsiyete ve farklı yaş gruplarına göre spesifik ayrımlarda daha net bir görüntü ortaya koymaktadır (Bardak, 2015:).

$$\text{Genç İşsizlik Oranı} = \frac{\text{İşsiz Gençlerin Sayısı}}{\text{İşgücü Piyasasındaki Gençlerin Sayısı}}$$

$$\text{Genç NEİY Oranı} = \frac{\text{Çalışmayan, Eğitimde ve Öğretimde Yer Almayan Gençlerin Sayısı}}{\text{Gençlerin Sayısı}}$$

Görüldüğü üzere NEİY grubunda olanların oranı hesaplanırken payda tüm gençleri kapsamaktadır. Ancak genç işsizlik oranları hesaplamalarında işgücü piyasasına giriş yapan gençler kullanılmaktadır. Daha özel bir oran olan genç işsizliği oranı NEİY grubunda olanların oranına kıyasla daha dar bir sonucu ifade etmektedir. Ancak NEİY oranı hem paydada tüm gençleri kapsamakta hem de payda işsizler+eğitimde+öğretimde yer almayanları kapsamaktadır. Kısacası NEİY oranının hesaplanmasında, pay ve paydanın içeriği genç işsizliği oranının hesaplanmasındaki pay ve payda içeriğine göre daha kapsamlıdır (Ergün, 2019:77).

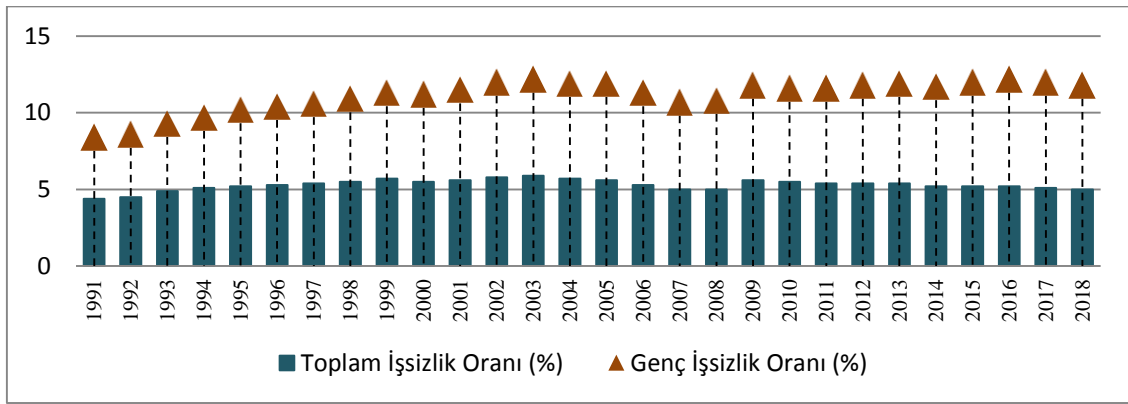

Kaynak: Dama, 2017:16.

Şekil 3: NEİY Grubunun Alt Grupları

1.6 Dünyada Genç İşsizliği ve NEİY Sorunu

Günümüzde bilgi aktarımı ve iletişim teknolojilerindeki baş döndürücü gelişmeler, dördüncü sanayi devriminin yaklaşıyor oluşu işsizlik sorununa yeni bir boyut kazandırarak derinleşmesine neden olmaktadır (Arpat, 2018: 2194). Küresel bir sorun olarak değerlendirilen işsizlikten dünya nüfusu içerisinde önemli bir yeri kaplayan gençler de önemli derecede etkilenmektedir. Tüm dünyada genç işsizliği artmakta ve çözümüne ilişkin politikalara ve uygulamalara başvurulmaktadır. ILO'nun son tahminlerine göre 2017 yılında dünya üzerinde genç işsiz sayısı 70,9 milyon kişidir. Bu sayının 2018 yılında 71,1 milyona ulaşması tahmin edilmektedir (ILO, 2017).

Kaynak: ILOSTAT verilerinden derlenmiştir.

Grafik 1: Dünyada Toplam ve Genç İşsizlik Oranları

Genç işsizliğinin boyutlarının ortaya konulması için toplam işsizlik oranlarıyla karşılaştırmak oldukça önemlidir. Grafik 1’de görüldüğü gibi dünyada genç işsizlik oranları her dönem toplam işsizlik oranlarının üzerinde yer almıştır.

Tablo 4: Genç İşsizlik Oranları Düşük Seçili OECD Ülkeleri ve Türkiye

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Almanya	7,7	7,2	7,0	6,7	6,2
Amerika	13,3	11,6	10,4	9,2	8,6
Avusturya	10,2	10,5	11,2	9,8	9,4
Danimarka	12,6	10,8	11,9	11,0	9,3
Hollanda	12,7	11,2	10,8	8,8	7,1
İngiltere	16,9	14,6	13,0	12,0	11,3
İzlanda	9,7	8,7	6,5	7,7	5,9

Kanada	13,4	13,1	13,0	11,6	11,0
Lüksemburg	22,6	17,3	18,6	15,4	14,1
Norveç	7,8	9,8	11,1	10,3	9,7
Türkiye	17,8	18,5	19,4	20,5	20,1

Kaynak: OECD veritabanından derlenmiştir

Tablo 4 değerlendirildiğinde 2014-2018 yılları arasında genç işsizlik oranının en düşük olduğu ülkeler sırasıyla İzlanda, Almanya, Hollanda'dır. Danimarka, İngiltere, Lüksemburg gibi ülkeler genç işsizlik oranlarında başarılı bir düşüş ivmesi yakalamışlardır. Bu ülkelerde 2018 yılı itibariyle genç işsizlik oranları sırasıyla; %9,3, %11,3 ve %14,1 olmuştur. Ancak Türkiye genç işsizliği konusunda OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında yüksek genç işsizlik oranı ile dikkat çekerek iyimser bir görüntü yakalayamamıştır.

Tablo 5: Genç İşsizlik Oranları Yüksek Seçili OECD Ülkeleri ve Türkiye

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018
Belçika	23,3	22,1	20,1	19,3	15,8
Fransa	24,2	24,6	24,6	22,3	20,7
İrlanda	23,4	20,2	16,7	14,3	13,7
İspanya	53,2	48,3	44,4	38,6	34,3
İsveç	22,8	20,3	18,8	17,8	16,7
İtalya	42,6	40,3	37,7	34,7	32,1
Portekiz	34,8	31,9	27,9	23,8	20,3
Yunanistan	52,4	49,8	47,3	43,5	39,8
Türkiye	17,8	18,5	19,4	20,5	20,1

Kaynak: OECD veritabanından derlenmiştir

Seçili OECD ülkelerinde genç işsizlik oranlarının incelendiği Tablo 5 değerlendirildiğinde en yüksek genç işsizlik oranları sırasıyla Yunanistan ve İspanya'da yer almaktadır. Türkiye'de genel olarak bu grupta kıyaslandığında genç işsizliğinin nispeten daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 6: OECD ve Türkiye’de Kadın ve Erkek Genç İşsizliği Oranlarının Karşılaştırılması

Yıllar	Kadın		Erkek		Toplam	
	OECD	Türkiye	OECD	Türkiye	OECD	Türkiye
2014	14,6	20,2	15,5	16,6	15,1	17,8
2015	13,4	22,2	14,2	16,5	13,9	18,5
2016	12,5	23,5	13,3	17,2	12,9	19,4
2017	11,5	25,6	12,2	17,7	11,9	20,5
2018	10,7	25,0	11,4	17,5	11,0	20,1

Kaynak: OECD veritabanından derlenmiştir.

OECD ve Türkiye’de cinsiyet ayrımına göre genç işsizlik oranlarının karşılaştırıldığı Tablo 6 değerlendirildiğinde 2018 yılında OECD ülkeleri ortalamasında genç erkek işsizlik oranı %11,4 iken, genç kadın işsizlik oranı % 10,7 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’de ki durum incelendiğinde ise 2018 yılında genç erkek ve kadın işsizlik oranları sırasıyla %17,5 ve %25,0 olarak gerçekleşmiştir. Burada görülen en açık durum Türkiye’de gerek genel genç işsizlik oranı gerekse de genç kadın-erkek işsizlik oranları OECD ortalamasının üzerindedir. Yüksek işsizlik oranları özellikle genç kadınlar arasında dikkat çekmektedir (Kelleci ve Türk, 2016:18).

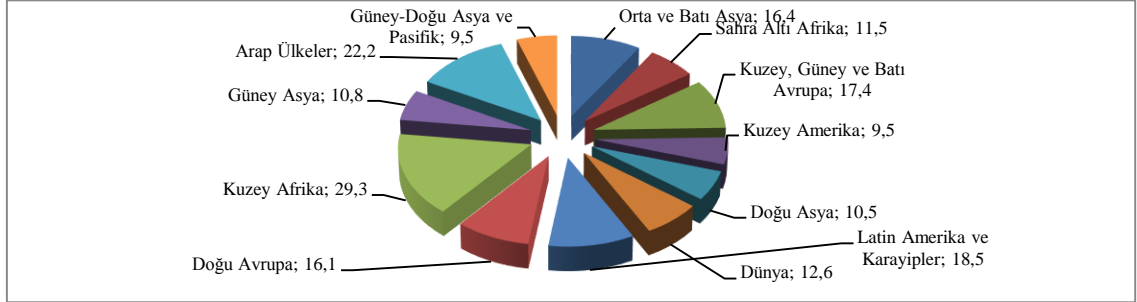
Tablo 7: Gelir Gruplarına Göre Genç İşsizliği

	İşsizlik Oranı 2017-2020 (%)				İşsiz 2017-2020 (milyon)			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Dünya	12,0	11,8	11,8	11,8	60,4	59,3	59,1	58,7
Düşük Gelirli	6,2	6,2	6,2	6,2	5,2	5,3	5,4	5,6
Alt Orta Gelirli	11,9	12,0	12,1	12,2	23,3	23,4	23,5	23,7
Üst Orta Gelirli	14,9	14,9	14,9	14,8	23,5	22,9	22,5	21,8
Yüksek Gelirli	12,5	11,7	11,6	11,7	8,5	7,8	7,7	7,6

Kaynak: ILO, World Employment and Social Outlook 2019, Trends for Youth

Gelir gruplarına göre genç işsizliğini gösteren Tablo7 değerlendirildiğinde, işsizlik oranlarının en düşük olduğu ülkeler düşük gelirli ülkelerdir. Bu durum düşük gelirli ülkelerinin işgücü piyasalarının çok iyi durumda olduğu anlamına gelmemelidir. Burada iki önemli nokta vardır. Özellikle bu ülkelerde kayıt dışı istihdamın fazla olması işsizlik

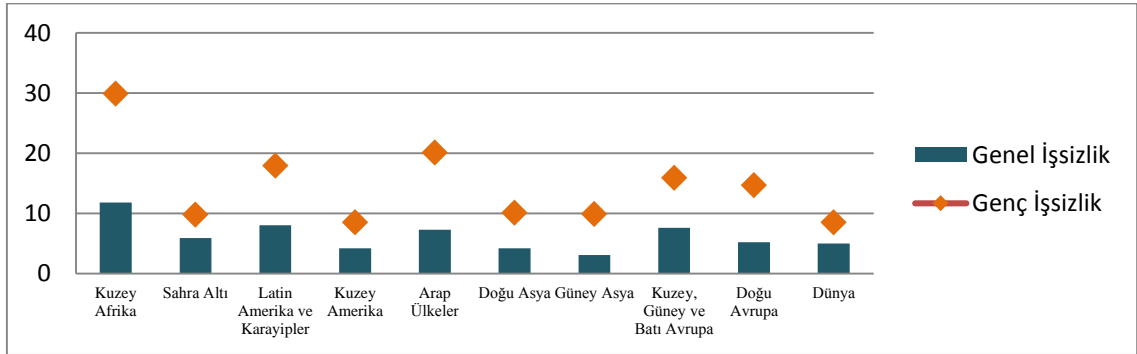
oranlarının düşük olmasına neden olmaktadır. İkinci önemli nokta ise, düşük gelirli ülkelerde işgücü vasıf gerektirmeyen işlerde düşük ücretler karşılığında istihdam edilmektedir (ILO, 2019:20).

Kaynak: Ergün ve Gökdemir, 2018: 10

Grafik 2: Bölgelere Göre Dünyada Genç İşsizlik Oranları

Dünya genelinde genç işsizliğin bölgesel dağılımı incelendiğinde, Kuzey Afrika, Arap Ülkeleri, Latin Amerika ve Karayipler, Kuzey, Güney ve Batı Avrupa'da en yüksek oranlarda seyrettiği görülmektedir (Grafik 2).

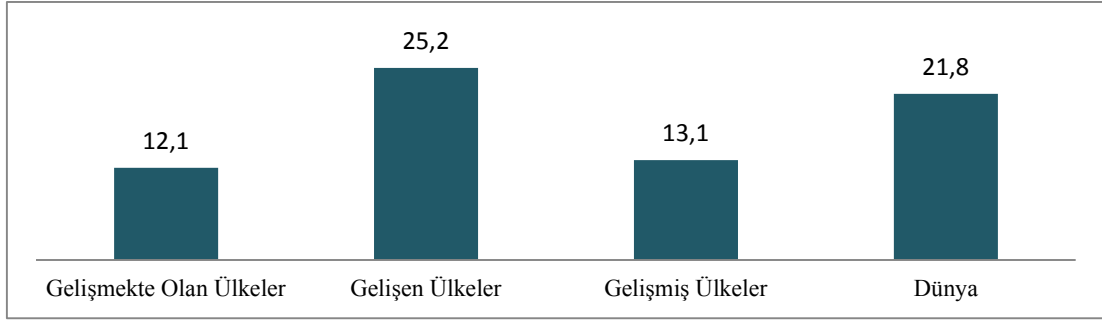

Kaynak: ILO World Employment and Social Outlook 2018

Grafik 3: Bölgelere Göre Dünyada Toplam ve Genç İşsizlik Oranı (2018)

Genç işsizliği tüm bölgelerde genel işsizlik oranlarının üzerindedir. Burada bir diğer önemli nokta ise, gençler arasında ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede (NEİY) olanların görünümüdür. Çünkü NEİY oranı ülkelerin gençlik profilini daha net şekilde ve detaylı görülmesini sağlamaktadır. ILO'nun Küresel İstihdam Eğilimleri 2017 raporuna göre dünyada NEİY olan 15-24 yaş arası gençlerin cinsiyete göre oldukça ciddi şekilde farklılaştığı görülmektedir. 2017 yılı itibariyle 15-24 yaş arası erkeklerde

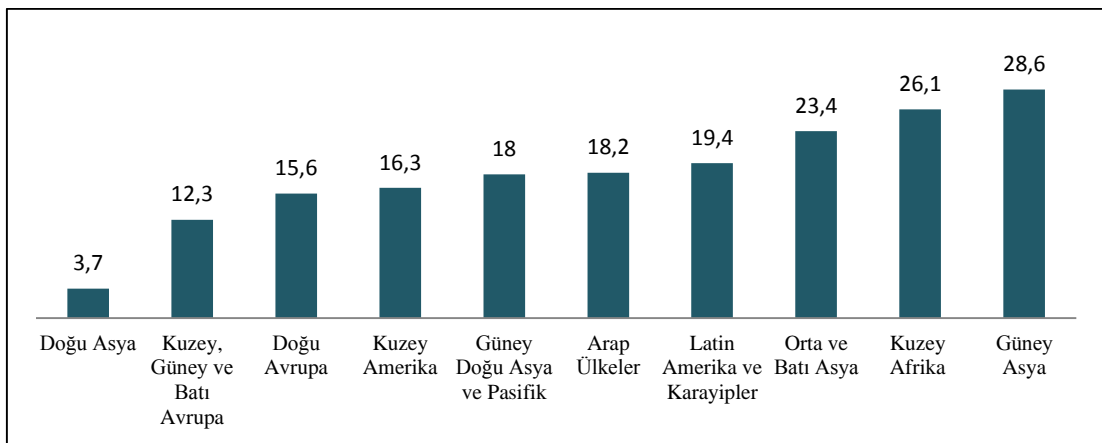
NEİY oranı %10 iken, kadınlarda %34 civarındadır. Görüldüğü üzere kadın NEİY oranı erkek NEİY oranının neredeyse üç katından daha fazladır (ILO, 2017).

Kaynak: ILO, World Employment and Social Outlook 2018

Grafik 4: Gelişmişlik Düzeylerine Göre NEİY Oranları (2015 yılı)

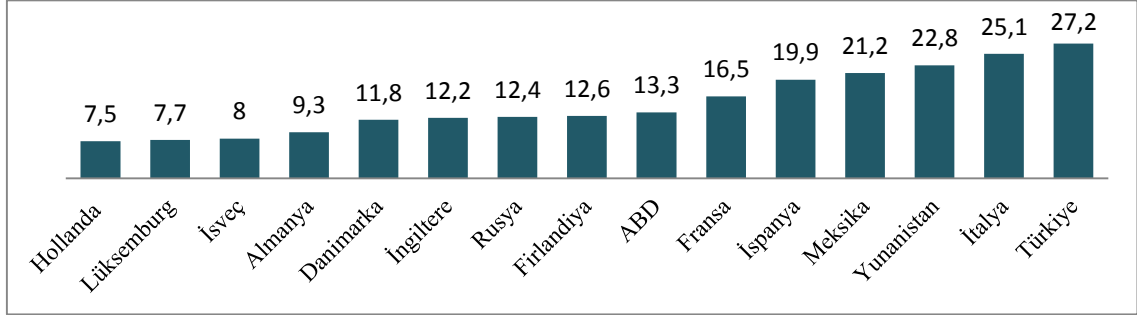
Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre NEİY oranları ele alındığında özellikle gelişen ülkelerde NEİY oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Gelişen ülkelerin ortak özelliklerinden biri genç nüfus yoğunluğunun fazla olmasıdır. Ekonomik olarak istenilen düzeye henüz gelemeyen, sağlık, eğitim alanında yetersiz olan gelişen ülkeler uyguladıkları politikalar açısından eksik bir görüntü sergilemektedir. Bu sebeple gelişen ülkelerde NEİY oranlarının yüksek çıkması kaçınılmazdır. Burada şaşırtıcı olan gelişmekte olan ülkelerde NEİY oranlarının düşük çıkmasıdır. Bu durumu açıklayan neden ise, gençlerin güvencesiz ve düşük ücret ile çalışmaya razı olmaları nedeniyle herhangi bir işte istihdam ediliyor olmasıdır (ILO, 2017).

Kaynak: ILO World Employment and Social Outlook 2018

Grafik 5: Bölgelere Göre NEİY Oranları (2015 yılı)

NEİY'lerin durumuna dünya üzerinde bölgesel bir ayırım yapılarak bakıldığında en düşük oranın Doğu Asya'da, en yüksek oranın da Güney Asya'da yer aldığı görülmektedir.

Kaynak: OECD veritabanından derlenmiştir.

Grafik 6: Seçilmiş OECD Ülkelerinde NEİY Oranları (2017)

Seçilmiş OECD Ülkelerinde NEİY oranlarının incelendiği Grafik 6'da dikkat çeken iki önemli husus bulunmaktadır. İlki, gelişmiş ülkelerde de NEİY sorununun rakamlara yansımış olmasıdır. Özellikle gelişmiş Avrupa ülkelerinde nüfus yaşlanma eğilimine girmiştir. Genç nüfus miktarı diğer gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında oldukça düşüktür. Genç nüfus kıtlığı çeken Avrupa ülkelerinin bir de onlardan tam anlamıyla istifade edememesi, ekonomileri açısından ciddi kayıplara yol açmaktadır.

İkinci önemli husus ise, İspanya, Meksika, Yunanistan ve İtalya gibi ülkelerde NEİY oranlarının oldukça yüksek oluşudur. Bu ülkeler özellikle işsizlik sigortası ve işsizlik yardımı gibi kamu yardımlarından yararlanmalar oldukça esnektir. Özellikle 15-29 yaş arasındaki genç nüfus hayatlarını idame ettirecek düzeyde bir işsizlik sigortası alması, ilerleyen zamanlarda kendisini aldığı sigorta yardımına endeksli bir yaşama sürükleyecektir. Bu durumda ne eğitime, ne istihdama ne de yetiştirmeye katılmamasına neden olmaktadır.

1.7 İşsizlikle/ Genç İşsizliğiyle Mücadelede İstihdam Politikaları

İşsizlik, gelişmiş veya gelişmekte ülke ayırımına bakmaksızın insanları doğrudan ve en şiddetli şekilde etkileyen önemli bir makroekonomik problemdir (Mankiw, 2009: 176). İşsizlik bu kadar ciddi ve önemli bir problem ise onu ortadan kaldırmak veya azaltmak için neler yapılabilir? sorusuna özellikle 1980'li yıllardan itibaren işsizlik oranlarında görülen ciddi artışlar ile birlikte daha somut cevaplar aranmıştır. Bu bakımdan somut

cevapların ilk adımı istihdam politikalarıyla atılmıştır. İstihdam politikaları, işsizlikle mücadelede yükleneceği görevler ile oynayacağı roller bakımından oldukça önemlidir (Biçerli, 2016: 490). Kısacası istihdam politikaları işsizlikle mücadele konusunda etkili bir araç olarak görülmektedir.

Devlet tarafından düzenlenen ve uygulama alanları yaratılan istihdam politikaları; pasif ve aktif istihdam politikaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Aktif ve pasif istihdam politikaları farklı başlıklar altında ifade edilmelerine karşın birbirlerini tamamlayıcı niteliklere sahiptir. Hatta gerek duyulduğunda aynı anda birkaçının uygulanabilirliği söz konusu olabilmektedir (Biçerli, 2016:491).

1.7.1 Pasif İstihdam Politikaları

İstihdam politikalarının ilk ayağını pasif istihdam politikaları oluşturmaktadır. Pasif istihdam politikaları, işsizliğin olumsuz etkilerini en aza indirmeyi amaçlamaktadır (Ören, 2011:82). Başka bir söylemle, işsizlik sorununun doğurduğu olumsuz sonuçları onarmayı hedef edinen, bu amaçla işsizlere belirli bir ekonomik güvence sağlamaya yönelik önlem mahiyetindeki politikalar pasif istihdam politikaları olarak ifade edilmektedir (Koray, 2012:185). Görüldüğü üzere pasif istihdam politikaları, genellikle işsizlik sorununa çözüm üretmez, sadece işsizliğin yarattığı olumsuz etkileri hafifletmek amacıyla uygulanır.

Tablo 8: Pasif İstihdam Politikaları

Politikalar	Ekonomik Gerekçe	Uygulama
İşsizlik Sigortası	Yaşanan yapısal dönüşüm uzun dönemde yararlıdır ancak geçici olarak değişikliğin olumsuz etkilerinin hafifletilmesi için gelir desteğine ihtiyaç vardır.	Hedef kitlesi işini kaybeden bireyler olmakla birlikte geçiş döneminde işini kaybedenlere gelir desteği sunarak satın alma gücünü korur.
İşsizlik Yardımı ve Sosyal Yardımlar	Yoksulluğun azaltılması ya da kısmen önlenmesi amacıyla hizmet etmektedir.	Bu uygulama ile işini kaybedenler ve/veya aileleri yoksulluk riskinden korunabilmektedir.
Kıdem Tazminatı	İşçi giderlerini düşürmesi konusunda yararlıdır. Ancak uzun dönemde sosyal maliyeti bulunmaktadır.	İşsizliğin yoğun yaşandığı dönemlerde toplumsal açıdan ters ve bozucu etkiler yaratabilir.
Erken Emeklilik	Özellikle gençlerin istihdamını kolaylaştırmak amacıyla yaşlı işçilerin işgücü piyasalarından çıkmasına olanak sağlar.	Maliyeti yüksek olan bu politika, yaşlıların yoğun olduğu sektörlerde yapılabilir.

Kaynak: Varçın, 2004:16.

Pasif istihdam politikaları genellikle gelişmiş ülkelerde uygulanmaktadır. İşsizlik Sigortası ile İşsizlik yardımı pasif istihdam politikalarının temel araçlarıdır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 86). Türkiye’de dâhil olmak üzere bazı ülkelerde kıdem ve ihbar tazminatı da pasif istihdam politikası araçları arasında sayılmaktadır.

1.7.1.1 İşsizlik Sigortası

Pasif istihdam politikalarının iki temel aracından ilki olan işsizlik sigortası, bireylerin iradesi dışında gerçekleşmesi nedeniyle işini kaybedenlere geçici bir süreliğine ya da yeni bir iş buluncaya/kuruncaya kadar geçen sürede hem kendisinin hem de ailesinin ihtiyaçlarını karşılayan önlem niteliğinde bir sosyal politikadır (Işığışok, 2011:167). Başka bir tanıma göre ise; işsizlik sigortası, işsiz kalan bireyin ve ailesinin işsizliğin yarattığı olumsuz durumdan etkilemelerini minimum düzeye getirmek ve sonuç olarak toplumsal dengeyi korumak amacıyla sigortacılık tekniğine göre faaliyet gösteren bir sosyal sigorta koludur (Gündoğan ve Biçerli, 2003:222).

İşsizlik sigortasının amacı işsizliğin yarattığı olumsuz etkileri en aza indirerek işsiz kalan bireyi gelir güvencesi altına alarak bakmakla yükümlü olduğu kişileri maddi ve manevi olarak korumaktır. Ayrıca işsizlik sigortası, işverenler ile iş arayanların arasında uygun eşleşmeyi sağlayacak köprü vazifesi görmektedir. Aynı zamanda ekonomiler için önemli bir sorun olan kayıt dışı istihdam işsizlik sigortası ile önlenmektedir.

İşsizlik sigortasının birçok yararı olmasına karşın önemli zararları da bulunmaktadır. İşsizlik sigortasının düzenli hale gelmesi işsizliği yaygın hale getirebilmektedir. İşsizlerin hayatlarını işsizlik sigortasına göre şekillendirmeleri, yeniden işgücü piyasasına girmeleri sürecinde zorlanmalarına neden olacaktır. Bu da işsizlerin çalışma isteklerini kaybetmelerine neden olacaktır.

1.7.1.2 İşsizlik Yardımı

Pasif istihdam politikalarından bir diğeri işsizlik yardımıdır. İşsizlik yardım, genellikle gelişmiş olan ülkelerde ihtiyaç sahibi olan işsizlere ödenen, asgari bir gelir güvencesi sağlayan yardım sistemi şeklinde tanımlanabilir (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007:89). Genellikle işsizlik sigortasıyla karıştırılmaktadır. İşsizlik yardım, finansmanının tamamının devlet tarafından karşılanması yönüyle işsizlik sigortasından ayrılmaktadır (Biçerli, 2016:494).

İşsizlik yardımı da işsizlik sigortası gibi muhtaçlık durumunun devamı söz konusu olduğunda daha uzun süre ile verilebilmektedir (Tokol ve Alper 2012:109-110). Ancak uzun süreli verilen işsizlik yardımı da işsizlik sigortasının yarattığı olumsuz duruma neden olmaktadır. Bu olumsuz durumun ortaya çıkmasını önlemek için verilen işsizlik yardımı, çalışma sonucu elde edilecek gelirin çok altında olmalıdır (Biçerli, 2016:494).

1.7.1.3 Kıdem Tazminatı

Kıdem tazminatı, yasada belirtilen en az bir yıl çalışma süresini dolduran işçinin iş sözleşmesinin yasada öngörülen nedenlerden biriyle son bulması durumunda işyeri tarafından işçiye veya mirasçılara ödenen bir paradır. Kıdem tazminatının hangi amaca hizmet ettiği konusu üzerinde birçok tartışma bulunmaktadır. Kıdem tazminatının işe son verme ödencesi mi olduğu, iş güvencesini sağlamak için bir önlem mi olduğu ya da senelerini çalışmaya vermiş olan birinin yıpranma ödencesi mi olduğu konusunda fikir birliğine varılamamıştır. Ancak geçmişten günümüze niteliğine bakılacak olursa iş güvencesi sağlama amacını da hedefleyen aynı zamanda yılların yıpranmasını da göz önüne alan bir işe son verme ödencesidir (İnce, 2007: 325).

Pasif istihdam politikalarından biri olarak kabul edilip edilmeyeceği üzerine süren tartışmaların mevcut olduğu kıdem tazminatına hak kazanabilmek için üç önemli koşul bulunmaktadır. Bunlar; en az bir yıllık çalışma süresi, iş sözleşmesinin kanunda belirtilen nedenlerden dolayı sonlandırılması ve işçinin ölümüdür (Akyıldız ve Korkmaz, 2009: 76-78).

1.7.2 Aktif İstihdam Politikaları

İstihdam politikalarının bir diğer önemli ayağı da aktif istihdam politikalarıdır. Aktif istihdam politikaları, işgücü verimliliğini arttırmak ve işgücü piyasalarına erişim konusunda yaşanan zorlukları azaltmak, iş bulma konusunda fırsat eşitliği yaratmak amacıyla oluşturulmuş önlemler bütünüdür (Karabulut, 2007: 45).

Aktif istihdam politikalarının temel amacı iş arayanların iş bulma şanslarını yükseltmek ve piyasadaki mevcut boş işler ile iş arayanları eşleştirmektir. Böylelikle pasif istihdam politikalarında uygulanan işsizliğin olumsuz etkisini hafifletici uygulamaların yaratacağı ek maliyetler ortadan kalkacaktır. Aynı zamanda iş arayanların veya işsiz

kalanların kendi yeteneklerine göre en uygun iş bulma konusunda gerekli destekler de aktif istihdam politikaları sayesinde sağlanmaktadır (Kasapoğlu ve Murat, 2018: 487).

İş arayanlar ile işverenleri buluşturma amacı taşıyan aktif istihdam politikaları, kısacası arz ve talebi uyumlulaştırma amacıyla hareket etmektedir. Bu bağlamda mesleki eğitim programları, ücret sübvansiyonları, girişimciliğin desteklenmesi, danışmanlık hizmetleri, kamu yararına çalıştırma gibi politikalar aktiveleştirme siyasetinin temel araçları olarak ön plana çıkmaktadır (Gün, 2017: 66).

Aktif istihdam politikaları kapsamı ve uygulayış biçimi bakımından ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ayrıca iş bulma konusunda dezavantaj sahibi olan gençler, kadınlar ve engelliler için uygulanan aktif istihdam politikaları da bulunmaktadır.

1.7.2.1 Mesleki Eğitim Programları

Aktif istihdam politikalarının en etkili uygulaması hiç kuşkusuz mesleki eğitim programlarıdır (Hekimler, 2008: 15). Mesleki eğitim programları, iş gücü piyasasına ilk kez giriş yapıyor olanlara, işten çıkarılanlara ve işten çıkarılma ihtimali olanlara istihdam ya da yeniden istihdam olanağı sağlamaktadır. Ayrıca mesleki eğitim programları, dezavantajlı gruptaki kişilerin de istihdam edilmelerini kolaylaştıran bir politikadır (Şen, 2016: 68).

Teknolojideki hızlı değişim ile birlikte ortaya çıkan yeni bilimsel ve teknik alanlar nitelikli işgücü ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyacın her geçen gün artması, ihtiyacı karşılayacak teknolojiler ile mesleki ve teknik eğitimi gerekli kılmıştır. Bilimsel ve teknolojik ilerlemeler işgücü piyasasını aktif tutmakta ve sürekli güncellemektedir. Yani işgücü piyasası sürekli kendini yenilemekte ve değişmektedir. Bu değişimler bireyin bir işte istihdam edilebilmesi için gerekli mesleki nitelikleri de farklılaştırmaktadır. Gerekli mesleki nitelikleri kazandırması bakımından mesleki eğitimin önemi de artmaktadır. Bugünün işgücü piyasasında en önemli husus kalitedir. Bilgiyi üretecek ve kullanacak insan kaynağının geliştirilmesinde mesleği eğitime önemli görevler düşmektedir (Özsoy, 2015: 179). Örneğin; geçmişten bugüne dünyada söz sahibi olan ülkeler genellikle ekonomileri güçlü ülkelerdir. Ekonomileri güçlü olan ülkelerin dünyada söz sahibi olmaları, nitelikli insan gücünü yetiştirmede mesleki eğitimin üstlendiği rol ile teknolojinin bütünleşmesiyle meydana gelmiştir (Uçar ve Özerbaş, 2013: 242).

İşsizlikle mücadele de etkili bir politika olan mesleki eğitim, özellikle gelişmiş ülkelerde oldukça yaygındır. Mesleki eğitim programlarının yoğun olarak uygulandığı ülkelerde, programın yaygınlığı ile işsizlik arasında negatif bir ilişki vardır. Mesleki eğitim programlarının fazlalığı işsizliği önemli ölçüde azaltmaktadır. Mesleki eğitim programlarıyla yetiştirilen insan gücü aynı zamanda ülkenin endüstriyel ve ekonomik kalkınmasını önemli ölçüde etkileme gücüne sahiptir. Bu yüzden gelişmiş ülkelerin eğitim sisteminde mesleki eğitim programlarının yeri oldukça geniştir. Gelişmiş ülkeler özellikle orta ve yükseköğrenim düzeyinde mesleki eğitim programlarına geniş yer ayırmaktadır (Adıgüzel ve Berk, 2009: 221). Örneğin; Almanya, mesleki eğitim programlarını en iyi uygulayan ülkelerden biridir. Özellikle iş bulma konusunda dezavantajlı grupların başında gelen gençlerin arasında görülen işsizlik Almanya’da oldukça düşük seviyededir. Bu oranın düşük olmasının en önemli sebebi liseden mezun olanların yaklaşık %80’inin mesleki eğitime yönlendirilmesidir (Gündoğan, 1999: 67).

Kısaca mesleki eğitim programları, işsizlikle mücadelede etkili bir yöntem olduğu kadar bir ülkenin ekonomik ve toplumsal kalkınmasında da oldukça önemlidir. Gelişmekte olan ülkelerde yaygın görülen işsizliğin azaltılması ve toplumsal kalkınmanın sağlanabilmesi için eğitim sisteminin işgücü piyasasının beklentilerine cevap verecek şekilde mesleki eğitimlerle desteklenmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle mesleki eğitimin, eğitim sistemindeki yerinin önemli ölçüde artırılması gerekmektedir.

1.7.2.2 Ücret Sübvansiyonları

1970’li yıllardan itibaren dünya ülkelerinin çoğunda niteliğe dayanan teknolojik ilerlemeler ve ekonomik faaliyetlerin küreselleşme etkisiyle uluslararası hale gelmesi nitelikli işgücü talebi giderek daralmıştır. İş bulma konusunda dezavantajlı duruma düşen niteliksiz işgücünün işgücü piyasalarına yeniden katılabilmesi için gerekli bilgi ve mali gücü sağlamak amacıyla ücret sübvansiyonları politikası uygulanmaya başlanmıştır (Biçerli, 2004: 77).

Aktif istihdam politikalarının bir diğer önemli uygulaması olan ücret sübvansiyonları; özellikle uzun süredir işsiz olanlar, gençler, işten çıkarılanlar ve işsizliğin yaygın olduğu bölgelerde işsizlerin istihdamını mali desteklerle sağlayarak bu grupların işgücü piyasasıyla olan bağlarını güçlendirmek amacıyla uygulanmaktadır (Kapar, 2006:358).

Ücret sübvansiyonları, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde kırk yılı aşkın süredir sıklıkla uygulanmaktadır. Genellikle işverenlere verilen vergi indirimleri, doğrudan ücret desteği, işletmelerin elektrik giderlerinin karşılanması gibi uygulamaları da kapsayan geniş ve yaygın bir uygulamadır (Ayan, 2014:23). Giderek daha fazla uygulama alanı bulan ücret sübvansiyonlarının bu denli artmasının temel nedeni devletin daha önceden işsizlere verdiği işsizlik yardımı ve sosyal yardımların oluşturduğu mali külfettir. Ücret sübvansiyonlarıyla birlikte, istihdam edilebilirliği düşük olan işsizlerin pasif politikalar altında alacağı işsizlik yardımı ve sosyal yardımların yerine gerekli tutarlar işverene verilerek bu kişilerin istihdam edilmelerini sağlama isteği sonucu kullanımı artmıştır (Kayım, 2017:12).

Uygulanma açısından geniş alan bulan ücret sübvansiyonlarının avantajları kadar dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlardan ilki; işletmede çalışanlara ödenmesi veya işletmelere ücret adı altında doğrudan ödendiğinden toplumun belli bir kesimi tarafından alabileceği tepkidir. Bu yüzden bazı ülkelerde ücret sübvansiyonları farklı isimlerle ifade edilmektedir (Varçın, 2004:41). Bir diğeri ise, bazı işverenlerin elinde katılım belgesi ile iş arayan işsizlere uygulayacağı ayrımcı tutumdur. Bu uygulama ile iş arıyor olması işverende aslında hiçbir işe yaramıyor, program ile işe yerleşiyor fikrinin yerleşmesine ve olumsuz tutum sergilemesine neden olabilmektedir (Biçerli, 2004: 80).

1.7.2.3 Girişimciliğin Desteklenmesi

Bir diğeri önemli aktif istihdam politikası da girişimciliğin desteklenmesidir. Özellikle günümüz dünyasında teknolojinin ilerlemesi, nüfus artışı gibi birçok önemli faktör işgücü piyasasına girişi arttırmış ancak piyasadaki açık işlerin sayısı piyasadaki işgücü sayısının oldukça gerisinde kalmıştır. İşgücü sayısına paralel olarak artış göstermeyen açık iş sayısı işsizliğe neden olmaktadır. Bir diğeri ifadeyle rekabet koşullarının geçerli olduğu günümüz dünyasında girişimciliğin ve yeni icatların verimlilikteki gelişmeleri sürekli kılmaktadır. Gelişmeler ışığında yeni istihdam alanları yaratılmakla birlikte refah artışı da sağlanmaktadır. Girişimciliğin desteklenmesi politikası da bu anlamda küçük işletmelerin ve kendi işini kuracakları destekleyen işsizlikle mücadelede başvurulan bir yöntemdir (Biçerli, 2005:7).

Girişimcilik faaliyetlerinin ekonomik ve sosyal anlamda önemli fonksiyonları vardır. Ekonomik anlamdaki fonksiyonları şu şekilde sıralanabilir (Bozkurt, v.d, 2012:233-234);

- ✓ İstihdam hacminin genişletmekte, ayrıca kurulan yeni işletmelerde yeni istihdam imkanlarının doğmasına yardımcı olarak işsizliğin önlemektedir.
- ✓ Girişimcilik faaliyetlerinin istihdam yaratması toplam üretime de katkı anlamına gelmektedir. Bu durumda ekonomik büyümenin hızlanmasına yardımcı olmaktadır.
- ✓ Yeni işler ve yeni endüstriler kurulmasını sağlamaktadır.
- ✓ Refah düzeyinin arttırılarak geniş bir toplumsal tabana yaygınlaştırılması ile birlikte orta sınıfın güçlendirilmesinde rol oynamaktadır.
- ✓ Bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılmasında ya da azaltılmasında etkin bir politikadır.

Ülke ekonomileri işsizliği önlemek ve işgücü piyasasına girişi kolaylaştırmak amacıyla girişimciliği destekleme politikası uygulamaktadır. Ancak uygulanış biçimlerine göre farklı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikleri sıralayacak olursak girişimciliğin desteklenmesi, genellikle belli bir gruba hitap etmemektedir. Ayrıca girişimciliği destekleme programlarının uygulanması ve programlardan destek sağlanması ülkeden ülkeye farklı ekonomik koşullara göre değişmektedir (Erol, 2013:24).

1.7.2.4 Danışmanlık Hizmetleri

Danışmanlık hizmetleri, kişilerin değişen çalışma koşullarına uyum sağlamalarının ve yeni çalışma koşullarında kendilerine en uygun işleri bulmalarına yardımcı olmaya çalışan hem kamu sektörü hem de özel sektör tarafından uygulanan bir aktif istihdam politikası aracıdır (Körpe, 2003:166). Bir başka ifadeyle, işgücü piyasasında işverenler ile iş arayanları bir araya getirmek, uygun kişiler ile uygun işleri eşleştirerek işsizleri işe yerleştirmede aracı kurum işlevi görmek amacını taşıyan faaliyetler bütünüdür (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007:94). Danışmanlık hizmetleri programı, eğitim programlarıyla işbirliği şeklinde organize olduğunda etkinliği en fazla olan politikalardan biri olmaktadır (Sanal, 2013:4).

1.7.2.5 Kamu Yararına Çalışma Programları

İşsizlik her zaman var olan ve karşılaşılan bir problemdir. Ancak özellikle kriz ve durgunluk dönemlerinde işsizlik oranlarında ciddi artışlar meydana gelmektedir. İşte kamu yararına çalışma programları, genellikle işsizliğin artış gösterdiği kriz ve durgunluk dönemleri, doğal afetler gibi sarsıcı durumların etkilerini hafifletmek amacıyla uygulanan politikalardır (Tunalı, 2003:98).

Genellikle işgücü piyasasına girmekte zorluk yaşayan dezavantajlı gruplar içinde yer alan işsizleri hedefleyerek kamunun açtığı işlerde istihdam etmek, deneyim kazanmalarını sağlamak, çalışma hayatının disiplinine ve işleyişine adapte olmalarına yardımcı olarak nihayetinde düzenli bir işe girişlerini kolaylaştırmak amacıyla uygulanmaktadır (Aşkın ve Aşkın, 2017:3). Kısacası kamu yararına çalışma programlarıyla gelir desteği sağlamanın yanında işgücü piyasalarına girişi de kolaylaştırmak amaçlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN ANALİZİ

Bu bölümde öncelikle Türkiye ekonomisinin genel işgücü piyasası hakkında bilgi verilmiştir. 15 yaş üzerindeki işgücünün işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik oranları incelendikten sonra daha genç işsizliği konusu incelenmiştir.

2.1 Türkiye'de İşgücü Piyasasının Durumu

İstihdam yapısı, bir ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi veren önemli göstergelerden biridir. İşgücüne katılım oranı, işsizlik oranı, işgücünün niteliği ve sektörel dağılımı, kadın istihdamının toplam istihdamdaki payı gibi önemli göstergeler ışığında bir ülke hakkında önemli bilgiler elde edilebilmektedir (Eştürk, 2017:179).

Bir ülke ekonomisinin hali hazırdaki durumu ve yapısal değişimi, o ülkenin işgücü piyasası hakkında bilgi sahibi olunmasına yardımcı olmaktadır (Özpinar v.d, 2011:134). Türkiye büyük nüfus hacmi ve nüfusun genç yapısı, kırdan kente yaşanan göçler ile birlikte kentlerin bozulan yapıları, eğitim ve ekonomik sistemindeki mevcut sorunlar, yüksek enflasyon oranı, dış açığı ve kayıt dışı istihdam gibi olumsuz durumlar ile karşı karşıya kalan bir ülkedir. Türkiye'nin işgücü piyasası özelliklerine değinmeden mevcut olan olumsuz koşullar birtakım fikirler ortaya koymaya ve çıkarımlar yapmaya imkan sağlamaktadır (Şahin, 2007:554).

Tablo 9: Genel Olarak Türkiye'nin İşgücü Piyasası (15+)

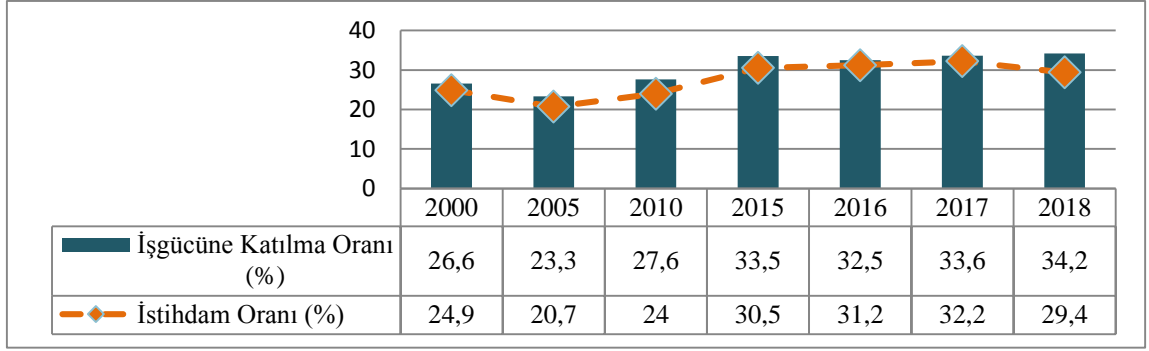
Yıllar	İşgücü (bin)	İstihdam (bin)	İstihdam Oranı(%)	İşgücüne Katılma Oranı(%)	İşsiz (bin)	İşsizlik Oranı (%)
2014	28.786	25.933	%45,5	%50,5	2.853	%9,9
2015	29.678	26.621	%46	%51,3	3.057	%10,3
2016	30.535	27.205	%46,3	%52	3.330	%10,9
2017	31.643	28.189	%47,1	%52,8	3.454	%10,9
2018	32.295	28.314	%46,5	%53	3.981	%13,5

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Tablo 9'dan görüldüğü üzere Türkiye işgücü bakımından zengin bir ülkedir. 2014 yılından itibaren işgücüne yaklaşık 4 milyon kişi dâhil olmuştur. Ancak istihdam oranlarındaki artış %1'lerde kalmıştır. Görüldüğü üzere işgücünde meydana gelen artışa paralel olarak istihdam miktarında artış sağlanamamıştır. İstihdam miktarında sağlanamayan artış beraberinde işsizliği getirmiştir. İşsizlik oranları sürekli artış göstermiştir. İşsizler ordusuna yeni işsizler dahil olmuştur. Her geçen gün işgücü piyasasına dâhil olan işgücü miktarına karşılık istihdam olanağı yaratamama Türkiye'nin istihdamsız büyüme sorunuyla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Hatta istihdamsız büyümenin sonucunda ortaya çıkan yüksek işsizlik oranları Türkiye işgücü piyasasının en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Türkiye işgücü piyasasının diğer önemli sorunlarını şu şekilde sıralamak mümkündür. Türkiye'de işsizlik genellikle genç nüfus oranının yüksekliği, hızlı nüfus artışı gibi nüfus ile alakalı unsurlarla ilişkilendirilmektedir. Köyden kente göç sonucunda ortaya çıkan çarpık kentleşme, yetersiz eğitim sonucu yaşanan bölgesel dengesizlikler ve bu dengesizliklerin eğilimleri de işsizliği arttıran unsurlardır. Türkiye'de ekonomik büyümenin yeni istihdam alanı yaratmaması, özel sektör yatırımlarının yetersizliği gibi nedenlerden işsizlik yapısal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Bozdağlıoğlu, 2008: 50).

2.1.1 Türkiye'de İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranları

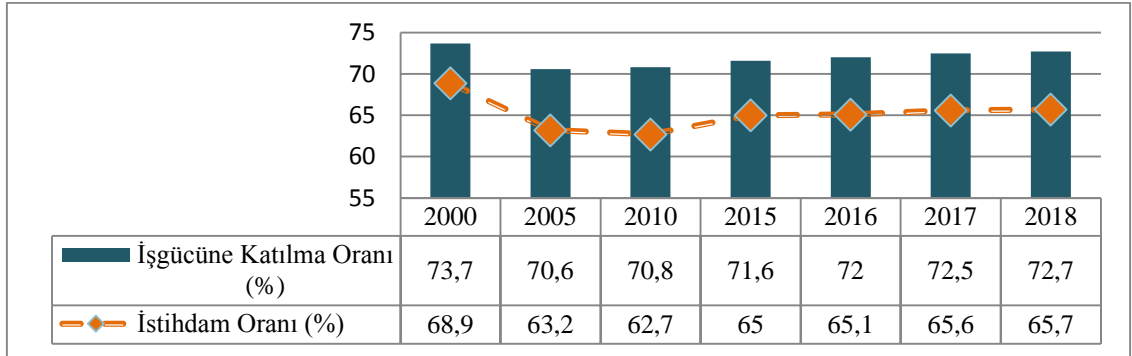
Türkiye'de işgücü piyasası özelliklerinden bir diğeri de işgücüne katılım oranlarının düşük olmasıdır. İşgücüne katılım oranlarındaki düşüklük cinsiyet bakımından ele alındığında kadınlar arasında bu oranın oldukça düşük olduğu göze çarpmaktadır. Bunun en önemli nedeni kırdan kente göç ile birlikte kadınların işgücü piyasası dışına itilmesidir. Diğer bir ifadeyle, kadınların işgücü piyasasında olması gereken yeri alamamasıdır (Karacadağ Kalkınma Ajansı, 2018:) Kadınlar, kırsal kesimlerde yardımcı aile işçisi olarak, ekonomik hayatın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Kente göç ile birlikte yeni düzene uyum sağlayamama sonucu kadınlarda işgücüne katılım düşük olmaktadır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 41).

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Grafik 7: Türkiye’de Kadın İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranı (15+)

Türkiye’de kadınların gerçek anlamda tarım dışı işgücüne katılmaları 1950’li yıllardan sonra yaşanan hızlı değişim ve gelişmelerle olmuştur. Özellikle toplumsal yapıda meydana gelen değişim ve gelişmeler kadınlara yeni ve farklı roller yükleyerek kadınların eğitim almalarını, kendi konumlarını fark etmelerini sağlamıştır. Tüm bu etmenler kadınların hizmet sektörü gibi birçok sektörde çalışmalarına imkan sağlamıştır. Ancak Türkiye’de toplumsal yaşamda varlığını hissettiren geleneksel tavır ve düşünceler kadınların ev yaşamı dışında çalışmalarını sınırlandırmıştır (Berber ve Eser, 2008:3).

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

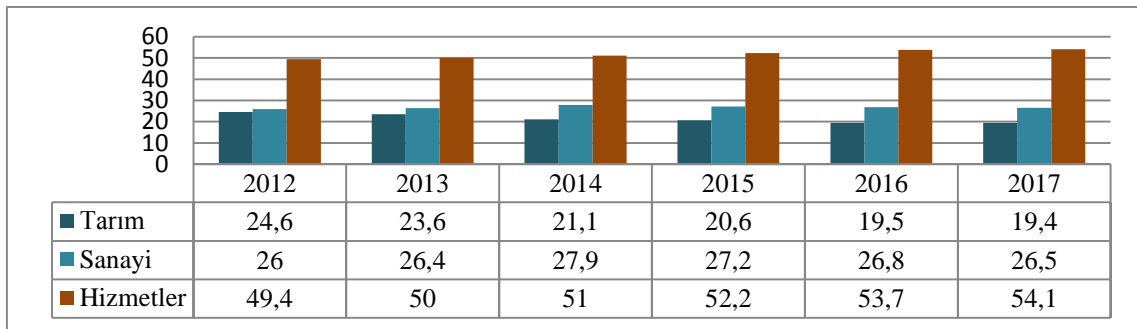
Grafik 8: Türkiye’de Erkek İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranı (15+)

Cinsiyet ayrımına göre bakıldığında ise Türkiye’de 15 yaş üzeri erkeklerde işgücüne katılım oranı 2018 yılı itibariyle %72,7 iken bu oran kadınlarda %34,2’dir. Görüldüğü üzere Türkiye’de kadın istihdama katılma oranı erkek istihdam oranının yarısından bile daha azdır (Grafik 8).

Türkiye’de işgücü piyasasının incelenmesinde bir diğer önemli gösterge nüfustur. Bir ülke ekonomisinin insan kaynağını o ülkedeki işgücü arzı ve niteliği ortaya koymaktadır. Nüfus miktarında yaşanan gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan işgücü arzı ve işgücü talebi piyasa dinamiklerini oluşturmaktadır (Şentürk, 2015: 114-115). 2018 yılı verilerine göre Türkiye nüfusu 82 milyon 3 bin 882 kişi olmuştur. Nüfus artış hızının azalmasına rağmen nüfus hacmi büyük ve genç yapılı olan Türkiye özellikle Avrupa’da genç yapısıyla dikkat çekmektedir. Türkiye’nin bu özel durumu demografik fırsat penceresi veya demografik armağan olarak adlandırılmaktadır (Tansel, 2014:29). Bu durum Türkiye için AB üyeliği sürecinde hem bir meydan okuma hem de önemli fırsatlar sunmaktadır. Ancak fırsatların aksine önemli sorunlar da ortaya çıkmaktadır (Sapançalı, 2007:9).

2.1.2 Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı

Türkiye’nin istihdam yapısı kırdan kente doğru yaşanan göçlerle birlikte değişmeye başlamıştır. Tarım sektöründe istihdam edilen işgücünün büyük çoğunluğu göç ile birlikte kentlerde hizmet ve sanayi sektörlerine kaymaya başlamıştır. Sonuç olarak tarım sektöründe istihdam azalmıştır. Ancak yaşanan büyük göç dalgası sonucu sanayi kesiminde istenilen istihdam düzeyine ulaşılamamıştır. Kentlere yerleşen işgücü ya işsiz kalmış ya da kayıt dışı sektörlerde istihdam edilmiştir (Bekiroğlu, 2010:78). Kısacası Türkiye’de niteliksiz işgücünün hakim olduğu tarım sektöründe göç ile birlikte yaşanan çözümler sonucu kentlerde bulunan işgücü sanayi sektöründe istihdam edilmemekte ve bu durumda işgücünü kayıt dışı sektörlerle itmektedir. Sonuç olarak kayıt dışı istihdam artmaktadır (Çetinkaya, 2008:83).

Kaynak: TÜİK veri tabanından alınmıştır.

Grafik 9: Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı (%)

Ülkelerin istihdam yapısında sektörel dağılım gelişmişlik düzeyleri hakkında bilgi vermektedir. Gelişmiş bir ülke profilinde tarımın payı oldukça düşük, sanayi sektörünün payı yüksektir. Geçiş süreci yaşayan ülkelerde ise tarım sektörünün payının azalması, sanayi sektörünün payının da artması beklenir. Özellikle 1980’li yıllardan itibaren tarım sektöründe yaşanan çözümler ile birlikte işgücü sanayi ve hizmetler sektörüne kaymıştır. Ancak grafikten de açıkça görüldüğü gibi sanayi sektöründe yaşanan artış hizmetler sektöründeki kadar olmamıştır. Türkiye’de 2012-2017 dönemindeki istihdamın sektörel dağılımı Grafik 9’da görülmektedir. Grafikten de anlaşılacağı üzere Türkiye’de bu geçiş sürecini yaşayan bir ülkedir ve tarım sektörünün payının hala olması gerekenden fazla olması sürecin beklenildiği gibi gerçekleşmediğini göstermektedir. Ayrıca sanayi sektöründe anlamlı bir artış yaşanmamış ve hizmetler sektöründe işgücü yoğunluğu artmıştır. Bu durum hizmetler sektöründe istihdamın %50’lere ulaşmasına neden olmuştur (Özpinar, vd., 2011:138). Diğer bir ifadeyle Türkiye’de istihdamın sektörel dağılımına bakıldığında, hizmetler sektörünün diğer sektörlerle nazaran daha fazla istihdam sağladığı görülmektedir. Sanayi sektöründe 2014 yılında istihdam %27,9’a yükselmiş, son 3 yılda biraz düşüş göstermiştir. Tarım sektöründe istihdamın ise yıldan yıla azaldığı görülmektedir (Karacadağ Kalkınma Ajansı, 2018:15).

Türkiye istihdam yapısı itibariyle gelişmiş ülkelere özgü karakterlere sahip olmasına rağmen sektörlerdeki dağılımına göre kendine has bir yapı sergilemektedir. Kısacası Türkiye’de sektörel dağılımın gelişimi tarımdan sanayiye, sanayiden hizmetlere zincirlemesinin aksine tarımdan hizmetler sektörüne şeklinde seyretmiştir. Buradan hareketle hizmetler sektörünün istihdam açısından tarım sektöründen beslendiği söylenebilir (Bekiroğlu, 2010:79).

2.2 Türkiye’de İşsizlik Oranları

Tüm dünyayı etkisine alan küreselleşme süreciyle birlikte değişime uğrayan işgücü piyasaları çoğu ülkelerde benzer özellikler göstermeye başlamıştır. İşgücü piyasasının mevcut hali, dünya ekonomisinde işsizliğin artmasına neden olmuştur. Bu yapısal özellikler ekonominin kuralsız hale gelmesi, üretim yapısındaki değişim, işgücündeki yapısal değişim olarak kendini göstermiştir. Bu gelişmeler dünya genelinde istihdamı olumsuz etkilemiş ve işsizlik kronik bir problem haline gelmiştir (Temel ve Yapraklı, 2015:4).

Türkiye’de de işsizlik önemli bir gündem konusudur. Ancak işsizliğin genel olarak ele alınmasının yanında detaylarının da incelenmesi, sorunun merkezine inilmesine yardımcı olabilmektedir. Bu bakımdan işsizliği diğer değişkenlerle ele almakta sorunun detaylarını inceleme fırsatı yaratacaktır. İşsizliğin yaşa, cinsiyete, eğitim seviyesine göre dağılımını incelemek işsizliğin boyutunu daha net gözler önüne serecektir.

2.2.1 Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları

Genel işsizlik sorunu incelenirken dikkat edilmesi gereken bir detay cinsiyet ayrımına göre incelemektir. Bu bağlamda kadınlar ve erkekler arasındaki işsizlik oranları Grafik 10’da verilmiştir.

Kaynak: TÜİK veri tabanından derlenmiştir.

Grafik 10: Kadın ve Erkek İşsizlik Oranları (15+)

Kadınlar ve erkekler arasında görülen işsizlik oranlarının yer aldığı Grafik 10 incelendiğinde genellikle işsizlik oranlarının kadınlar arasında yüksek olduğu görülmektedir. 2000 yılında %6,3 olan kadın işsizlik oranı 2018 yılında iki katından fazla artarak %13,9 olmuştur. Erkek işsizlik oranlarına bakıldığında ise, kadınlara nazaran düşük olduğu söylenebilir. Genel olarak erkek işsizlik oranları yıllar itibariyle birbirine yakın oranlarda gerçekleşmesine rağmen özellikle 2010 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu durumun en önemli nedeni 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri merkezli yaşanan ve tüm dünyada etkisi hissedilen küresel ekonomik kriz olarak gösterilebilir.

2.2.2 Eğitim Durumlarına Göre İşsizlik Oranları

Türkiye’de işgücünü piyasasının yapısal olarak zaafını gösteren bir diğer olumsuz durum da eğitim ve istihdam ilişkisinin kurulamamış olmasıdır. Eğitim sisteminin

işgücünü piyasasının beklenti ve ihtiyaçlarına karşılık vermemesi diğer bir ifadeyle dikkate almaması, işsizliğe neden olmaktadır. Eğitim seviyesinin yükselmesi, bir ülkenin gelişmesi ve üretimi açısından önemli bir etkidir. Kısacası, eğitim düzeyinin yükselmesiyle işsizlik oranlarının düşeceği beklenir. Ancak Türkiye’de eğitim düzeyi arttıkça, işsizlik oranı da artmaktadır (Çondur ve Bölükbaş, 2014: 86).

Tablo 10: Eğitim Durumlarına Göre İşsizlik Oranları (15+)

Yıllar	Okuma-yazma bilmeyen	İlköğretim	Genel Lise	Yüksek okul
2000	3,4	5,2	10,5	7,0
2005	4,9	9,3	13,9	10,0
2010	6,0	10,0	15,9	11,0
2015	5,3	8,2	12,4	11,0
2016	5,7	8,5	13,4	12,0
2017	5,8	8,1	13,3	12,7
2018	5,8	14,1	13,1	12,4

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Tablo 10’da da görüldüğü üzere işsizliğin en düşük olduğu grup okuma yazma bilmeyenlerin oluşturduğu gruptur. Yüksekokul mezunları arasında görülen işsizlik ise, genel lise mezunlarına göre kısmen düşük kalmakla beraber, 2000 yılından itibaren yıllar itibarıyla değişimi izlendiğinde arttığı görülmektedir. 2000 yılında % 7,0 olan yüksekokul olanların işsizlik oranları, 2018 yılında %12,4’e ulaşmıştır. Görüldüğü üzere neredeyse iki katından daha fazla artmıştır.

Görüldüğü üzere Türkiye’de işsizlik oranları okuma yazma bilmeyenler arasında düşük kalmakla beraber, eğitim seviyesi arttıkça artmaktadır. Bu bakımdan Türkiye’de eğitim ile işgücü piyasaları arasında birbirini tamamlayacak bir ilişkinin varlığından bahsetmek oldukça güçtür. Eğitim ile işgücü piyasası arasındaki ilişkinin zayıf bir niteliğe sahip olmasının en önemli nedeni eğitimin vasıf kazandırma yetisinin zayıf olmasıdır. Türkiye’de bu durum eğitim seviyesi yükseldikçe, işsizlik oranının yükselme eğilimine

girmesiyle kendini göstermektedir. İşsizlik oranının genellikle okuma-yazma bilmeyenler grubunda en az olması da bu durumu açıklamaktadır (Okur, 2014:47).

2.3 Türkiye’de Genç İstihdamı ve İşgücüne Katılımı

Türkiye’de genç nüfusun yapısı incelendiğinde 1988- 2000 yılları arasındaki artış ön plana çıkmaktadır. Özellikle 1988 yılında 10 milyon 93 bin kişi olan 15-24 yaş arasındaki nüfus, 2000 yılında 12 milyon 703 bin kişiye yükselmiştir. Ancak 2000 yılından itibaren genç nüfus demografik dönüşümle azalma eğilimine girerek 2004 yılında 11 milyon 840 bin kişi, 2007 yılında ise 11 milyon 583 bin kişi olmuştur. 2010 yılında 11 milyon 548 bin kişi olan genç nüfus 2018 yılı itibariyle 12 milyon 983 bin kişi olarak gerçekleşmiştir (Bilir, 2011:132-133). Görüldüğü üzere son sekiz yıllık dönem içerisinde genç nüfus yaklaşık 1 milyon 840 bin artmıştır.

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Gençlik 2013

Grafik 11: Genç Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı, 1935-2075

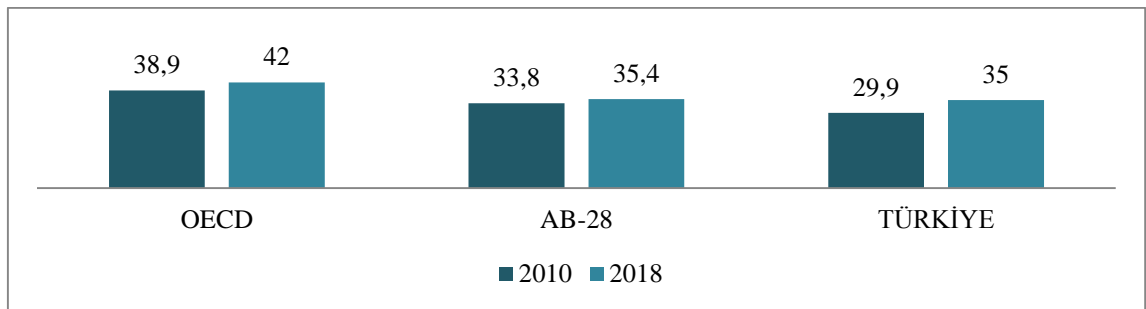
Genel olarak bakıldığında Türkiye’de genç nüfus toplam nüfusun neredeyse %16,1’ini oluşturmaktadır (TÜİK, 2018). Dünya geneline bakıldığında özellikle gelişmiş ülkeler nüfus yapısı bakımından yaşlanma eğilimine girerken Türkiye’deki genç nüfus potansiyeli oldukça dikkat çekmektedir. İkinci beş yıllık kalkınma planında 14-24 yaş arası, üçüncü beş yıllık kalkınma planında 14-22 yaş arası, dördüncü ve beşinci beş yıllık kalkınma planında 12-24 yaş arası, altıncı, yedinci, sekizinci ve dokuzuncu ve onuncu kalkınma planında 15-24 yaş arası olarak genç nüfus olarak tanımlanmıştır (Ergüder,2014:3). Genç işsizliği üzerine yapılan istatistiksel çalışmalarda 15-24 yaş aralığı genç nüfus olarak değerlendirilmektedir. Grafik 11’den de görüldüğü üzere genç nüfus büyüklüğü Türkiye nüfusunda önemli bir yeri kaplamaktadır. Problemin ana sorusu olan genç işsizliğinin ortaya çıkışı ve önemini vurgulayabilmek adına nüfus projeksiyonlarının incelenmesi de sorunun önemini gözler önüne sermektedir.

Tablo 11: Toplam ve Genç Nüfus Projeksiyonları-Türkiye

	2000	2010	2020	2030	2040	2050
15-19	6.645	6.746	6.558	6.451	6.408	6.035
20-24	6.811	6.229	7.061	6.554	6.426	6.246
Toplam Nüfus	67.420	76.505	84.301	90.806	95.060	96.498

Kaynak: Ata, 2007: 113.

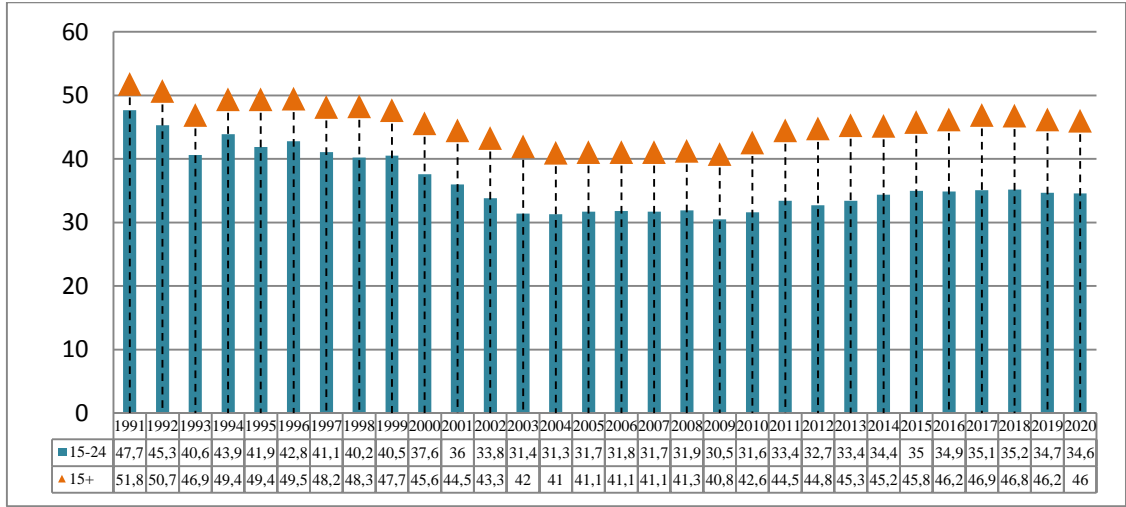
Nüfus projeksiyonlarına göre 2023 yılında Türkiye’de genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı %15,1, 2040 yılında %13,4, 2050 yılında ise %11,72, 2060 yılında %11,8, 2075 yılında %10,1 ve 2080 yılında da %11,1 olacağını öngörmektedir (Özaydın, 2013:20). Ayrıca Türkiye genç nüfus açısından diğer ülkelere göre farklı bir durumla karşı karşıyadır. Türkiye genç nüfusuyla önemli bir potansiyele sahiptir. Bu durum Demografik fırsat penceresi olarak adlandırılmaktadır. Demografik fırsat penceresi 2040 yılında kapanacaktır ve Türkiye nüfusu yaşlanma eğilimine girecektir (Erdayı, 2009:138). Eğer Türkiye bu fırsatı iyi değerlendirebilirse hem ekonomik büyüme hem de istihdam anlamında önemli gelişmeler kaydedebilir (Ergün ve Gökdemir, 2018:12). Diğer bir ifadeyle, Türkiye’de nüfus artış hızı düşme eğilimindedir. Ancak 21. yüzyılın ortalarına doğru Türkiye’de çalışma çağındaki nüfusun büyük çoğunluğunu gençler oluşturacaktır. Kısacası, Türkiye’de 21. Yüzyılın ortalarından itibaren istihdamda gençlerin ağırlığının olacağı söz konusudur. Bu da genç işsizliği sorunun öneminin ve çözümünün gerekliliğinin nedenlerinden biridir (Bayraktar ve İncekara, 2013:2).

Kaynak: OECD veri tabanından derlenmiştir.

Grafik 12: 15-24 Yaş Grubunda İstihdam Oranı (2018)

Türkiye’de özellikle 1980’li yıllardan itibaren gençlerin istihdam oranlarında düşüşler meydana gelmiştir. Bu düşüşün birçok önemli faktörü bulunmasına karşın en önemli faktörlerden biri küreselleşmedir. Küreselleşme ile uygulanan neo-liberal politikaların etkisi genel işsizlik oranlarını arttırmıştır. Bu artış genç işsizlik oranlarına da yansımış ve genç işsizlik oranları da artmıştır. (Alkan, 2015:6-7). Grafik 12’de OECD, AB-28 ve Türkiye’nin genç istihdam oranlarının 2010-2018 yıllarına göre değişimi yer almaktadır. Görüldüğü üzere Türkiye’de genç istihdamı OECD ve AB-28 ile kıyaslandığında düşük kalmaktadır.

Kaynak: ILO WESO Data Finder Verilerinden Derlenmiştir.

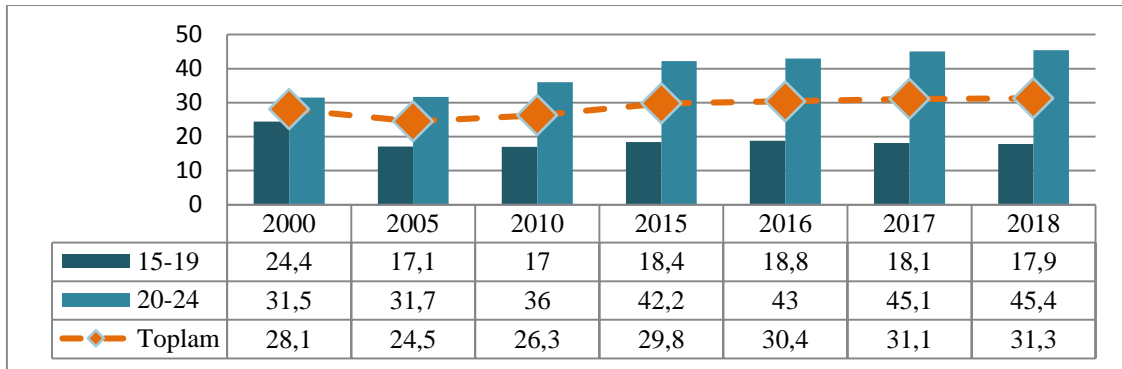
Grafik 13: Yıllar İtibariyle Genel ve Genç İstihdam Oranları

Grafik 13 değerlendirildiğinde toplam istihdam oranları yıllar itibariyle artış göstermiştir. Aynı şekilde genç istihdam oranlarına bakıldığında ciddi bir artış meydana gelmediği görülmektedir. Özellikle kriz dönemlerinde ilk gözden çıkarılan kesimi oluşturan gençlerde istihdam oranları düşmektedir. Özellikle 2008 ekonomik krizinin etkilerinin yoğun olarak yaşandığı 2009 yılında gençlerde istihdam oranı %28,9’a gerilemiştir. 2018 yılı itibariyle genç istihdam oranı %35 olmuştur. Ayrıca gençlerin istihdam edildikleri sektörler incelendiğinde birincil sektör olarak hizmetler sektörü ön plana çıkmaktadır. Özellikle 2000’li yıllara kadar Türkiye’de birincil sektör tarım sektörüyken uygulanan devlet politikalarının etkisiyle tarım sektörünün toplam istihdam içerisindeki payı azalmıştır. Türkiye’de şuanda gençlerin istihdam edildiği birincil sektör hizmetler, ikincil sektör sanayi, üçüncül sektör ise tarımdır (Ar, 2017:6-7).

Küreselleşme süreci ekonomik yapıları da etkilemiş ve ekonomik yapıdaki değişimler de genç işsizliğine neden olmuştur. Türkiye’de genç işsizliğine neden olan bir diğer faktör yüksek doğum oranıdır. Türkiye yüksek doğum hızında yavaşlama yakalamasına rağmen hala genç nüfus sayısı fazla olan bir ülkedir. Kısacası demografik yapıdan kaynaklı bu durum Türkiye’de genç işsizliğine neden olmaktadır.

Türkiye’de eğitime ayrılan sürenin artması ile işgücü piyasalarına giriş ötelenmektedir. Daha iyi bir gelecek ve daha iyi koşullar beklentisiyle gençler eğitimdeki süreyi uzun tutmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte işsizlik oranları azalmaktadır. Ancak Türkiye’de işgücü piyasasının yapısından kaynaklanan nedenlere bağlı olarak bu durum tam tersi şekilde işlemektedir. Diğer bir ifadeyle, Türkiye’de eğitim seviyesi arttıkça işsizlik oranı artmaktadır. Eğitim seviyesi yüksek olan gençler aradıkları şartlarda ve ücretlerde iş buluncaya kadar işsiz kalmaya razı olmaktadır.

Bir ekonomide işgücüne katılım oranları, genel olarak işgücü piyasası hakkında bilgi vermektedir. Türkiye’de işgücü piyasası yapısına bakıldığında işgücüne katılım oranı genellikle erkekler arasında yüksektir. Gençler arasında işgücüne katılım oranlarını yaş gruplarına ve cinsiyete göre ayrı ayrı incelemek mümkün olabilmektedir. Burada önemli olan nokta cinsiyete göre hangi yaş grubunda istihdama katılımın daha yüksek veya daha az olduğudur.

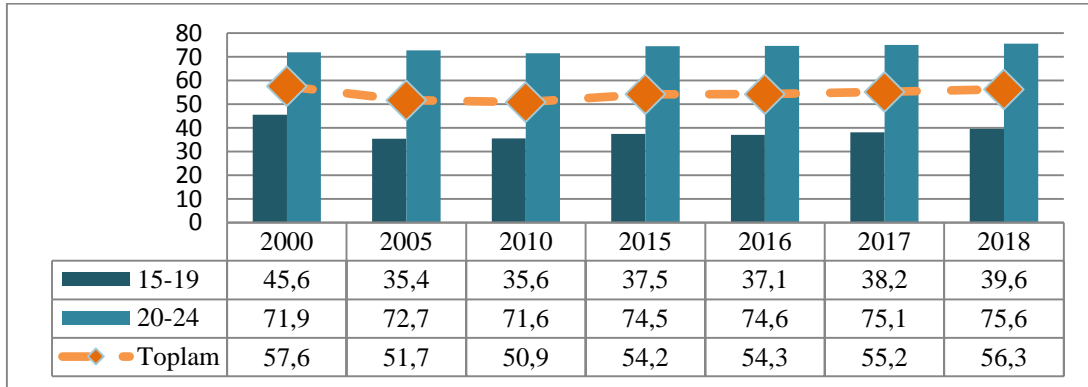
Kaynak: TÜİK veri tabanından alınmıştır

Grafik 14: Kadınların Yaş grubuna Göre İşgücüne Katılma Oranları

Cinsiyete göre işgücüne katılma oranları incelendiğinde, genç kadınların işgücüne katılım oranlarının düşüklüğü göze çarpmaktadır (Grafik 14). Bunun birden fazla nedeni olabilir ancak en önemli nedeni kuşkusuz göçtür. Kırsal kesimlerde hiçbir ücret

almadan aile işçisi olarak tarım sektöründe istihdam edilen kadınlar göçlerle birlikte kentlerde yaşamaya başlamış ve eğitim seviyesi düşük kadınlar şehrin zor yaşam koşullarında ev hanımlılığına yönelmişlerdir. Aynı şekilde kadınların eğitimde kalma sürelerinin artması kadın işgücünde 15-19 yaş grubunun işgücüne katılımının düşük olmasına neden olmaktadır (Yentürk ve Başlevent, 2007:30). Kadınların işgücüne katılmada veya istihdamda kalma isteksizliğinde gelenek toplumsal değerlerin önemli bir etkisi vardır (Aydın, 2017: 7).

Türkiye’de kadın işgücüne katılım oranlarının ilerleyen yıllarda artması beklenmektedir. Özellikle artan kentleşme oranı ve eğitim düzeylerindeki yükseliş genç kadınların işgücüne katılmalarında itici bir güç olacağı öngörülmektedir. Kadınların işgücüne katılım oranlarının artması ekonomi açısından iyi bir durumdur. Gerçektende özellikle 2015 yılından itibaren genç kadınlar arasında işgücüne katılım oranları düzenli olarak artış göstermiştir Ancak bu yükseliş istihdam ile beslenmedikçe işsizlik sorunu daha da sıkıntılı bir hal alacaktır.

Kaynak: : TÜİK veri tabanından alınmıştır

Grafik 15: Erkeklerin Yaş grubuna Göre İşgücüne Katılma Oranları

Erkeklerin işgücüne katılım oranının kadınlara göre işgücüne katılım oranlarının oldukça üstünde olduğu Grafik 15’de görülmektedir. Bunun nedeni geleneksel toplumlarda erkeklere biçilen değer gösterilebilmektedir. Özellikle 2000-2010 yılları arasında genç işgücüne katılım oranlarında düşüş meydana gelmesine rağmen özellikle 2015 yılından sonra genç erkeklerde işgücüne katılım oranları artmaya başlamıştır. Genç erkekler arasında işgücüne katılım oranı en fazla 20-24 yaş grubunda görülmektedir. Eğitimde olma durumunun artması ile birlikte erkek işgücünde 15-19 yaş grubunun işgücüne katılımının düşük olmasına neden olmaktadır.

Gerek genç kadınlar gerekse de genç erkekler arasında işgücüne katılım oranlarındaki artış ülke ekonomisi adına önemli bir gelişmedir. İşgücüne katılım oranı, ülkelerin büyümesine katkı sağlayan bir göstergedir. Ancak salt işgücüne katılım oranlarının yüksek oluşu bir şey ifade etmemektedir. İşgücüne katılım oranlarını anlamlı kılan eğitim, nitelik, verimlilik gibi değişkenlerle desteklenmesidir. Aksi takdirde işgücüne katılım oranlarının artması, istihdam sağlanamadığı durumlarda işsizlik oranlarının şişmesine neden olacaktır.

Günümüzde eğitim seviyesi, istihdamın anahtarı olarak görülmektedir. Eğitim ile istihdam arasında pozitif bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Bireyler bu doğrultuda hareket ederler ve eğitim seviyelerini yükseltmek için çaba ve zaman harcarlar. Ayrıca bu durum işgücüne katılımı da erteleyen bir nedendir.

İşgücüne katılım oranlarına eğitim durumları itibariyle bakıldığında, eğitim düzeyi arttıkça, hem kadınlar hem de erkekler açısından, işgücüne katılım oranının da arttığı görülmektedir (Bilir, 2011:119).

Tablo 12: Gençlerin Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılım Oranları

Yıllar	Okuma-yazma bilmeyen	İlköğretim	Genel Lise	Yüksek okul
2000	31,6	11,7	36,1	69,8
2005	21,8	20,4	30,3	74
2010	21,1	34,1	32,8	71,9
2015	24,4	47,5	32,9	75,1
2016	21,0	56,9	32,5	75,0
2017	23,3	64,4	32,3	78,2
2018	22,2	66,0	32,3	77,8

Kaynak: TÜİK veri tabanından alınmıştır.

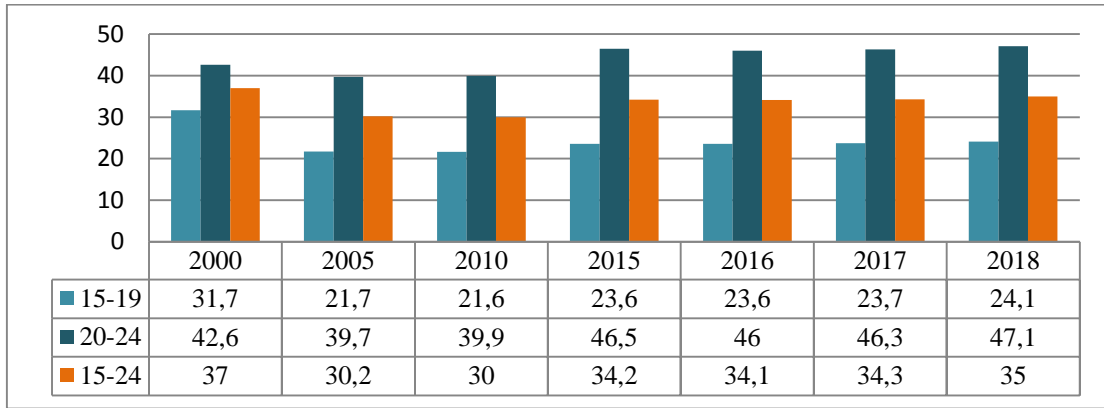
Tablo 12 değerlendirildiğinde 2000-2018 yılları arasında toplamda en yüksek işgücüne katılma oranının yüksekokul veya fakülte mezunlarında, en düşük işgücüne katılım oranlarının ise ilköğretim ve okuma yazma bilmeyen grupta olduğunu söylemek

mümkündür. 2000 yılından 2018 yılına kadar ciddi bir artış olmamasına karşın bu dönemler içerisinde diğer gruplara göre yine en fazla katılım yüksek okul veya fakülte mezunları arasındadır. 2018 yılında işgücüne katılımın en yüksek olduğu oran %77,8 ile yüksekokul veya fakülte mezunlarında görülmektedir. Türkiye’de işgücü piyasasına giriş yapan gençlerin eğitim seviyesi yükselmektedir. On yıllar sonra Türkiye işgücü piyasasının eğitim seviyesi yüksek gençler ile çevrenmesi beklenmektedir.

Türkiye’de gençlerin istihdamı incelendiğinde genel olarak yaş grubuna, cinsiyete ve eğitim durumuna göre ele alınmaktadır. Grafik 16’da 15 yaş üzeri ve 15-24 yaş grubundaki istihdam oranı yer almaktadır.

2.3.1 Yaş Gruplarına Göre İstihdam Oranı

Ekonomik bir gösterge olan istihdam oranları, her ülkede olduğu gibi Türkiye’de de oldukça önemlidir ve ekonomik yapısı hakkında bilgi vermektedir. Türkiye’de genç nüfus miktarı fazladır. Bu nedenle istihdam oranı oldukça anlamlıdır. Çünkü potansiyelden ne kadar faydalandığını göstermektedir. Büyüme ve ilerleme yolunda istihdam özellikle de genç istihdamı oldukça önemlidir.

Kaynak: : TÜİK veri tabanından alınmıştır.

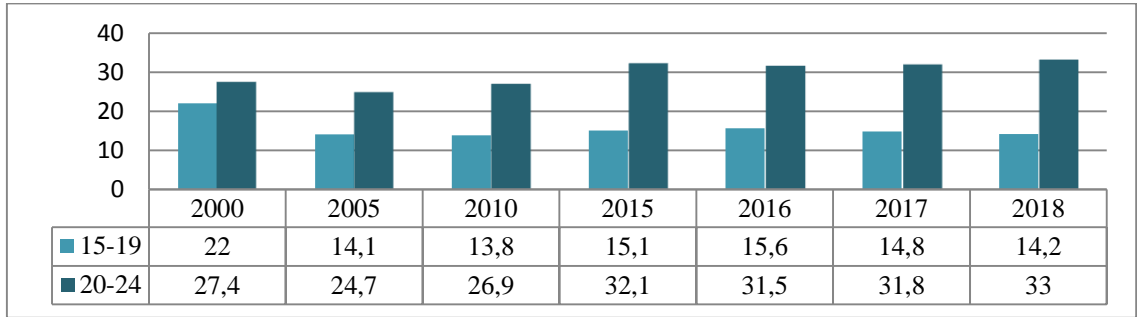
Grafik 16: Yıllar ve Yaş Grupları İtibariyle Gençlerde İstihdam Oranları

Gençlerde istihdam oranları geniş yaş gruplarına göre ele alınacak olursa 15-24 yaş grubu 15-19 ve 20-24 olacak şekilde iki alt kırılımda incelenmektedir. Grafik 17’e göre 15-24 yaş grubu gençlerde istihdam edilenlerin genellikle 20-24 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Bu durum birçok nedene bağlı olabilmektedir. Özellikle gençlerin eğitimde geçen sürelerinin uzaması işgücü piyasalarına daha geç girmelerine neden olmaktadır. 15-19 yaş grubunda genellikle eğitim devam etmektedir. Bu sebepten 15-19

yaş aralığında bulunan gençlerde istihdam oranları 20-24 yaş grubuna göre daha düşük olmaktadır.

2.3.2 Cinsiyete Göre Genç İstihdam Oranı

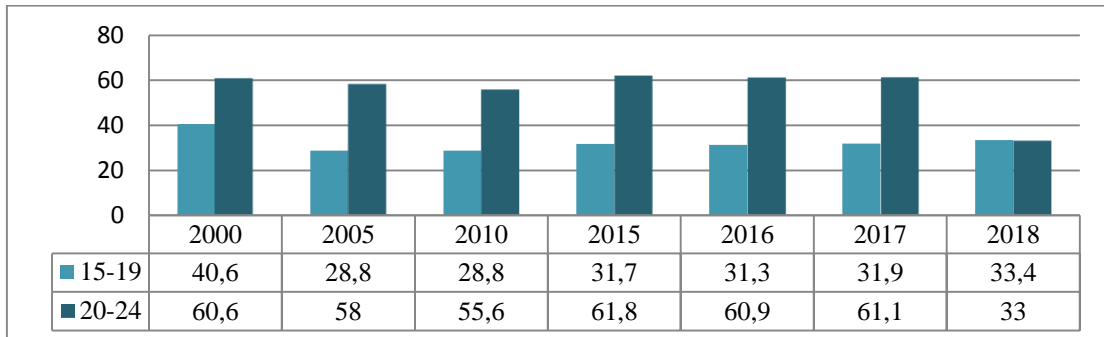
Önemli bir ekonomik gösterge olan istihdam oranı incelenirken birçok değişkene göre ele alınmaktadır. Bu değişkenlerden biri de cinsiyettir. Cinsiyete göre istihdamın ele alınması önemlidir çünkü cinsiyete göre istihdam oranı farklılaşabilmektedir.

Kaynak: TÜİK veri tabanından alınmıştır.

Grafik 17: Genç Kadınların İstihdam Oranları

Grafik 17’de genç kadınların istihdam oranları verilmektedir. Görüldüğü üzere 20-24 yaş grubunda yıllar itibariyle görülen istihdam oranı 15-19 yaş grubundan fazladır. 2000 yılında %27,4 olan 20-24 yaş grubundaki istihdam oranı, 2018 yılında %33’e yükselmiştir. 15-19 yaş grubundaki genç kadınlarda bu oran 2000 yılında %22 iken, 2018 yılında %14,2’ye gerilemiştir. Çeşitli projelerle kız çocuklarının eğitime katılmalarının sağlanması ve eğitimdeki sürelerinin uzaması 15-19 yaş grubundaki istihdam oranlarının yıllar itibariyle düşmesine neden olmaktadır.

Kaynak : TÜİK veri tabanından alınmıştır

Grafik 18: Genç Erkeklerin İstihdam Oranları

Grafik 18’de görüldüğü üzere genç erkekler arasındaki istihdam oranı genç kadınlar arasındaki istihdam oranının neredeyse iki katı kadardır. Hatta bazı yıllarda iki katından fazla olduğu görülmüştür (Alkan, 2015:7). Bu duruma neden olarak kadınların aradıkları niteliklerde iş bulana kadar işsiz kalmayı tercih etme rahatlığını gösterebiliyor oluşu gösterilebilir. Ayrıca kırsal kesimlerde aile işçisi olarak çalışan kadınların kentlerde çalışmaması veya çalışmaması işgücüne katılımını azaltmaktadır. Bu durumlarda kadınların istihdam oranlarının düşük olmasına neden olmaktadır.

Özellikle geleneksel toplumlarda erkeklere önemli görevler yüklenmiştir. Erkek, evi geçindirecek, para kazanacak bir roldedir. Bu durum erkeklere iş seçme fırsatı vermemekte, herhangi bir işte çalışma zorunluluğu getirmektedir. Bu nedenle de erkekler arasında istihdam, kadınlara göre her yaş grubunda daha yüksektir.

2.3.3 Eğitim Durumuna Göre Gençlerin İstihdam Oranı

Gençlerin aldıkları eğitime göre istihdam oranları ülkenin sahip olduğu işgücü kalitesi konusunda bir fikir vermektedir. Aşağıdaki tabloda eğitim durumlarına göre gençlerin istihdam oranları yer almaktadır.

Tablo 13: Gençlerin Eğitim Durumlarına Göre İstihdam Oranı (15-24)

Yıllar	Okuma-yazma bilmeyen	İlköğretim	Genel Lise	Yüksekokul
2000	30	10,5	28,6	50
2005	19,3	17,4	22,6	51,5
2010	17,7	27,8	23,9	48,6
2015	22,4	40,1	25,6	53
2016	18,2	47,9	25,1	51,9
2017	20,5	54	24,4	51,2
2018	19,5	54,8	24,7	54

Kaynak: : TÜİK veri tabanından alınmıştır.

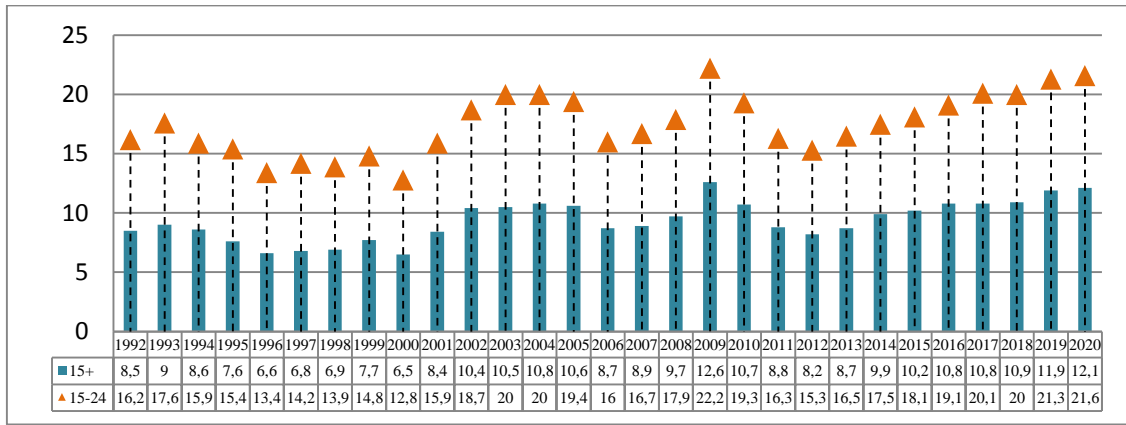
Tablo 13’de eğitim durumlarına göre istihdam oranları görülmektedir. Gençler arasında eğitim durumlarına göre istihdam oranları incelendiğinde genel olarak yüksekokul

mezunu gençlerin daha baskın olduğu görülmektedir. Ayrıca lise mezunu ve okuma yazma bilmeyen grupta azalma dikkat çekmektedir.

2.4 Türkiye’de Genç İşsizliği

İşsizlik, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de önemli bir sorundur. Özellikle gençler arasında yaygın olarak görülen işsizlik neredeyse genel işsizlik oranlarının iki katı düzeyinde seyretmektedir. Türkiye hem genç nüfus potansiyeli bakımından diğer ülkelerle kıyaslandığında önemli bir avantaja sahipken, genç işsizliğinin yaygın olması bakımından da dezavantaja sahiptir. Ancak Türkiye’deki genç işsizliğine yönelik göstergeler diğer ülkelerden farksız değildir. Genç işsizliği gelişmiş veya gelişmekte olan ülke farkı olmayan çoğu dünya ülkesinin muzdarip olduğu bir sorundur.

Türkiye’de genç işsizliği özellikle yapısal sorunlardan kaynaklanmaktadır. Türkiye’nin genel işgücü piyasa yapısının özelliklerinden kaynaklanan işsizlik, genç işsizliği de tetiklemektedir. Genel olarak Türkiye’deki genç işsizliğin görünümünün detaylı olarak ortaya konulabilmesi için birçok değişkenle birlikte incelenmesinde yarar vardır. Yaşa, cinsiyete, eğitim durumuna göre genç işsizliğinin ele alınması uygulanacak politikaların yönünün belirlenmesi ve doğru politikaların seçimini açısından da önem arz etmektedir.

Kaynak: ILO WESO Data Finder verilerinden derlenmiştir.

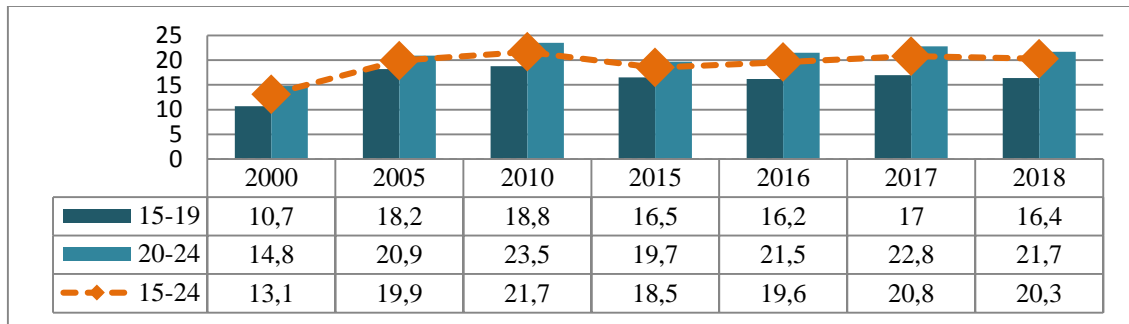
Grafik 19: Türkiye’de Genel ve Genç İşsizlik Oranı

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde genç işsizliğinin görünümü farklılaşmaktadır. Gelişmiş ülkelerde genç işsizlik oranları yüksektir ancak işsizlikten iş bulmaya geçiş daha kolay bir süreçtir. Gelişmekte olan ülkelerde ise eğitim seviyesi arttıkça uzun süreli iş bulmak zorlaşmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye’nin hem gelişmiş hem de

gelişmekte olan ülke özelliği gösterdiği söylenebilir. Yapılan bir çalışmada Türkiye’de genç işsizliğinin karakteristiği bakımından hem gelişmiş ülkelerdeki hem de az gelişmiş ülkelere benzer özellikler taşıdığı saptanmıştır (Gür, vd., 2012: 24).

2.4.1 Yaş Gruplarına Göre Genç İşsizliği

Türkiye’de genel olarak 15-24 yaş arasında bulunan kişiler genç olarak isimlendirilmektedir. Bu yaş grubunda bulunan kişilerin yaşadığı işsizlik ise genç işsizliktir.²

Kaynak: TÜİK veri tabanından alınmıştır

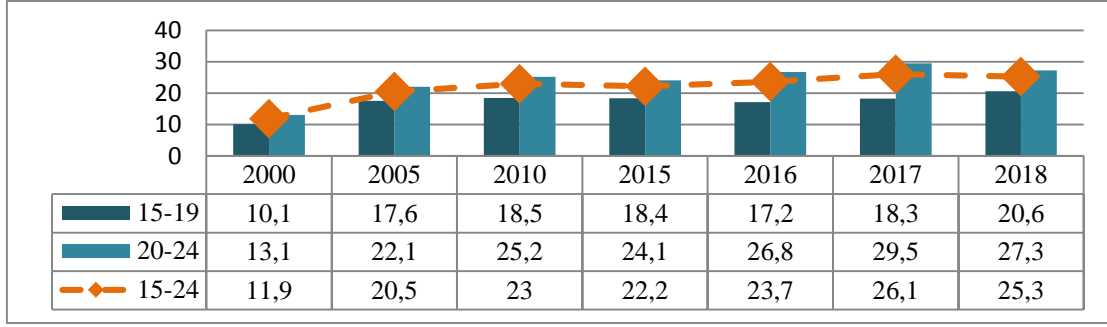
Grafik 20: Gençlerin Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Oranları (%)

Türkiye’de işsizlik genellikle yapısal sorunlardan kaynaklanmaktadır ve bu yapısal sorunların yol açtığı işsizlikten en çok etkilenen kesim gençler olmaktadır. Grafik 20’de görüleceği üzere gençler arasındaki işsizlik bir hayli yüksek oranlardadır. 2018 genel işsizlik oranlarına bakıldığında %13,5 olan görünüm, genç işsizliğinde %20,3 şeklinde görülmüştür. Yaş gruplarına göre 20-24 yaş grubunda işsizlik oranı 15-19 yaş grubuna göre daha yüksektir.

2.4.2 Cinsiyete ve Yaşa Göre Genç İşsizliği

Genç işsizliği cinsiyet ayrımına göre ele alındığında özellikle göze çarpan ayrıntı genç kadın işsizliği oranı ile genç erkek işsizliği oranı arasındaki farktır. Türkiye’de kadınlar arasındaki işsizliğin diğer ülkelerden ve genç erkeklerden düşük olmasının temel nedeni tarım sektöründe istihdam edilen kadınların büyük bir kısmının göç hareketleri ile birlikte kentlerdeki zor hayat koşulları karşısında genel olarak ev hanımlılığına yönelerek istihdam dışında kalmalarıdır (Basmacı, 2011: 79).

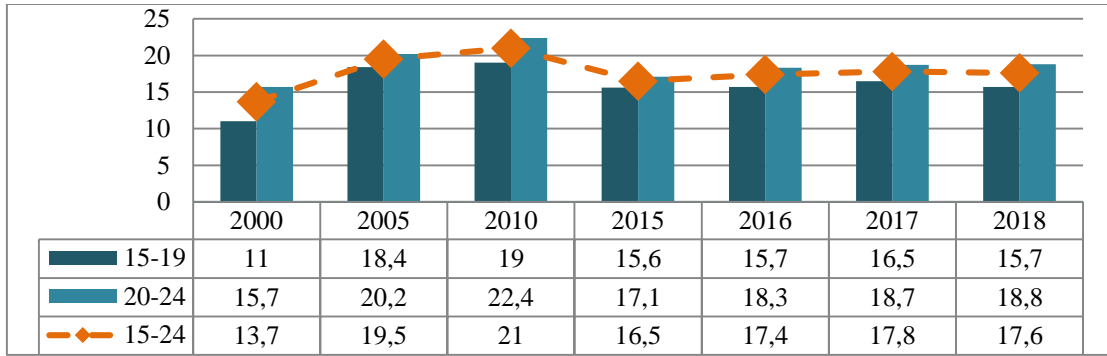
² Çalışmada işgücüne katılım oranı ve işsizlik oranı 15-19 ve 20-24 yaş grubu olarak ele alınmıştır.

Kaynak: TÜİK veri tabanından alınmıştır

Grafik 21: Yaş Grubuna Göre Kadın Genç İşsizliği

Diğer bir ifadeyle kentlerde kadınlar kendilerini işgücü piyasalarının dışında tutma eğilimi göstermişlerdir. Bu durum 2004 yılından sonra değişmeye başlamıştır. Teknolojinin hakim olduğu yeni dünya düzeninde kadınlarda işgücü piyasasına giriş yapmakta ve istihdama katılmaktadır.

Kaynak : TÜİK veri tabanından alınmıştır

Grafik 22: Yaş Grubuna Göre Erkek Genç İşsizliği

Grafik 21 ile 22 değerlendirildiğinde 2005 yılından itibaren 15-24 yaş aralığındaki genç kadınların işsizlik oranı genç erkeklerin işsizlik oranından fazla olmaya başlamıştır. 2005'deki bu fark %1 iken 2018 yılında %7,7 olarak neredeyse 7 katı kadar artmıştır. Ayrıca burada bir diğer önemli nokta ise gençler arasındaki işsizliğin cinsiyet farkı gözetmeksizin genellikle 20-24 yaş grubu arasında 15-19 yaş grubuna göre daha yaygın görülmesidir. Bu durum hemen hemen her ülkede genellikle 20-24 yaş grubunda görülmektedir. Deneyim eksikliği, iş aramak için ayrılan süre, üniversiteden henüz mezun olma gibi birçok faktör 20-24 yaş grubunda bulunan gençlerde işsizlik oranlarının yüksek olmasına neden olmaktadır (Ar, 2017: 7). Aynı şekilde 15-19 yaş

aralığındaki gençlerde işsizlik oranlarının düşük olması eğitime hala devam ediyor olmaları ile ilişkilendirilebilir.

2.4.3 Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizliği

Eğitim, bir ekonomide istihdam için önemli bir kavramdır. Özellikle eğitim-istihdam ve işsizlik arasındaki ilişki ülkelerin gelişimleri açısından oldukça önem arz etmektedir. İstihdam edilenlerin içerisinde çoğunluğunu eğitim seviyesi düşük kişilerin oluşturması sonraki dönemde ülkelerin veya mevcut ülkenin gelişim sürecinde ve toplam katma değer üretimi açısından olumsuz bir gösterge olabilmektedir (Çetinkaya, 2008: 98).

Eğitim ayrıca kalkınma sürecinin önemli bir anahtarı olma vazifesi de görmektedir. Bazı alanında uzman kişilerce eğitim ile istihdam arasındaki ilişkiye özellikle vurgu yapılmaktadır. Uzman kişilere göre eğitim ile birlikte işsizlik sorununun çözüleceği görüşü savunulmaktadır. Gerçekten de özellikle gelişmiş ülkelerde eğitim seviyesi arttıkça işsizlik azalmaktadır. Ancak bu durum Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde geçerli olamamaktadır. Türkiye’de özellikle eğitilmiş gençler arasında işsizlik oldukça yaygındır (Sertkaya, 2013: 78).

Tablo 14: Gençlerin Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranları

Yıllar	Okuma-yazma bilmeyen	İlköğretim	Genel Lise	Yüksekokul
2000	5,0	10,3	20,6	28,3
2005	11,3	14,5	25,3	30,5
2010	16,4	18,4	27,2	32,5
2015	7,9	15,6	22,2	29,5
2016	13,4	15,8	22,8	30,8
2017	12,1	16,2	24,4	34,4
2018	12,0	17,0	23,5	30,6

Kaynak: TÜİK veri tabanından alınmıştır.

Tablo 14 2000-2018 yılları arasında eğitim durumlarına göre 15-24 yaş arası toplam genç işsizlik oranını göstermektedir. Tabloda okuma yazma bilmeyen kesimin işsizlik oranlarındaki dalgalanmalar göze çarpmaktadır. İlköğretim de ise genel bir artış söz

konusudur. Yine de okuma yazma bilmeyen ve ilköğretim mezunlarında işsizlik oranı diğer gruplardan daha düşüktür. Bunun nedeni hiçbir vasıf gerektirmeyen işlerin genellikle okuma yazma bilmeyen ve ilköğretim mezunları tarafından tercih ediliyor olmasıdır. Ne iş olsa yaparım psikolojisiyle hareket eden bu gruplardaki gençlerin iş seçmemesi, düşük ücretli işleri ve herhangi bir sigorta güvencesi olmadan çalışmayı kabul etmesi bu gruplardaki işsizlik oranlarını düşük tutmaktadır. Ayrıca bu gruptaki gençler genel olarak kayıt dışı istihdamda da fazlasıyla yer almaktadır. Bu durumda işsizlik oranlarının diğer eğitim durumlarındaki işsizlik oranlarından daha düşük olmasına neden olmaktadır.

Genç işsizliğinin en yüksek oranlarda yaşandığı kesim ise yükseköğrenim mezunlarındadır. 2000 yılında %28,3 olan bu oran 2015'te %29,5'e yükselmiştir. 2018 yılında ise % 30,6 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de işgücü piyasasına giriş yapan gençlerin eğitim seviyeleri yetişkinlere oranla yüksektir (Yentürk ve Başlevent, 2007: 10). Bu durumda önemli dezavantajları içerisinde barındırmaktadır. Eğitim seviyesi yüksek olan gençler nitelik gerektiren işler yaratılmadıkça işsiz kalmaktadır. Bu yüzden Türkiye'de eğitilmiş gençler arasında işsizlik oranı yüksektir.

Eğitim durumuna göre genç işsizliğine cinsiyet faktörü de eklendiğinde erkek ve kadınlar arasında işsizliğin en fazla yükseköğrenim mezunları arasında yoğunlaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle gençler arasında eğitim durumuna göre işsizlik oranları incelendiğinde eğitim seviyesi düşük olan kesimlerde işsizlik de düşük oranlarda gerçekleşmektedir. Eğitim seviyesi yüksek kesimlerde ise işsizlik oranları yüksektir.

Daha özel olarak bir karşılaştırılma yapıldığında ise yükseköğrenim mezunu genç erkekler arasındaki işsizlik oranı genç kadınlar arasındaki işsizlik oranından daha azdır. 2010 yılında okuma yazma bilmeyen kadınlarda işsizlik oranı %9,5, ilköğretim mezunlarında %16,5, genel lise mezunlarında ise %29,8'e yükselmiştir. Burada önemli olan nokta yükseköğretim mezunlarının durumudur. 2010 yılında kadın yükseköğretim mezunlarının oluşturduğu işsizlik %36,5 olmuştur. Bu oran genç erkeklerle kıyaslandığında aynı eğitim düzeylerine sahip olmalarına karşın kadınların beklenen

düzyeyde eşit iş fırsatlarına sahip olmadıklarını göstermektedir (Çondur ve Bölükbaş, 2014:88). Gerçekten de 2018 yılına bakıldığında genç erkekler arasındaki işsizlik oranı %24,3 iken, genç kadınlar arasındaki işsizlik oranı %35,5 olmuştur. Bu durum eğitim seviyesi yüksek olan genç kadınların, eğitim seviyesi yüksek genç erkeklere göre iş bulabilmekte daha fazla zorlandıklarını şeklinde yorumlanabilir.

Eğitim ile istihdam arasındaki ilişkinin zayıf olması aynı zamanda eğitim ile istihdamın organize hareket edememesi ve eğitimin işgücü piyasasının ihtiyaçlarına karşılık verebilecek şekilde düzenlenmemesi nedeniyle Türkiye’de eğitim işsizliğin önüne geçememektedir.

2.5 Kalkınma Planlarında Genç İşsizliğı

Türkiye’de kalkınma planlarının serüveni planlı döneme geçiş ile başlamış, günümüze kadar on adet Beş Yıllık Kalkınma Planları yürürlüğe konulmuştur (Yıldız, 2018: 69-70).

Beş Yıllık Kalkınma Planları’nda birçok hedef üzerinde durulmakla birlikte hemen hemen her kalkınma planında işsizlik sorununa yer verilmiştir. Türkiye’de gençlik ve genç istihdamı konusuna özel olarak değinen ilke ve politikalar, İkinci Kalkınma Planıyla birlikte yer almaya başlamıştır. İkinci Kalkınma Planı’ndan başlayarak yıllık programlar veya diğer kalkınma planları ayırımı yapılmaksızın gençlere yönelik programlara sıkça değinilmiştir (Bilir, 2011:147).

2.5.1 Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliğı

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963-1967 dönemlerini kapsamaktadır. Bu planda temel hedef olarak gelir artışı ve kalkınma hızı üzerine odaklanılmıştır. İstihdam ve işsizlik üzerine ortaya konan hedefler ikincil hedefleri oluşturmakla beraber bu hedefler şu şekildedir (DPT, 1963: 442);

- ✓ İşsizlik sorununu çözmek,
- ✓ Çalışanların mesleki seviyesini yükseltmek,
- ✓ İhtiyaca uygun olarak işgücü yetiştirmek ve işgücünü yerinde kullanmak,
- ✓ Çalışan nüfusun mesleki gruplara göre dengeli olarak dağılımını sağlamak şeklindedir.

Görüldüğü üzere genç işsizliği sorunu Birinci Kalkınma Planı'nda özel olarak ele alınmamış, genel olarak istihdam ve işsizlik üzerinde yoğunlaşmıştır. İstihdam ve işsizlik üzerinde etkili olan eğitim de Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda detaylı olarak ele alınmıştır. Eğitimin kalkınmada en etkili araçlardan biri olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kalkınma çabasının nihayet bulmasında, ihtiyaçlar doğrultusunda istenilen nitelik ve sayıda eleman yetiştirilmesinde en önemli yolun eğitimden geçtiği belirtilmiştir. Bu bakımdan Türkiye'de yıllar itibariyle birçok eğitim sisteminin denendiği ancak eğitim sistemine bir bütün olarak bakılmaması ve bir plan çerçevesine oturtularak politikaların oluşturulmaması eğitimde istenilen sonucun elde edilmesini engellemiştir (DPT, 1963: 442-448).

2.5.2 İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği

1968-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda istihdam konusu ana hedef olan kalkınmadan ayrı tutulmamıştır. Kısacası İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, geçerli olduğu yıllar içerisinde seçilen kalkınma hızına ulaşılmasına bağlı olarak istihdam hacmini de genişletmeyi amaç edinmektedir. Bu amaçla birden fazla politika belirlenmiştir. Politikaların en önemli özelliği öncelikle işsizlik sorunun yoğun olduğu çevrelerde uygulanacak olmasıdır. Politikalar şu şekilde sıralanabilir (DPT, 1968: 134-135);

- ✓ İstihdam hacmini genişleteceği düşünülen sektörlerle öncelik verilecektir. Böylelikle istihdamın artırılması ve işsizliğin azaltılması amaçlanmıştır.
- ✓ Gizli işsizliğin yaygın olduğu tarım sektöründe kullanılmayan işgücünden yararlanmamak önemli bir sorun olarak görülmektedir. Tarım teknolojisinde ve ürün çeşitliliğinde meydana gelecek bir değişiklik ile ek bir gelir sağlayacak el sanatlarının geliştirilmesinin işsizliği önemli ölçüde azaltacağı düşünülmektedir
- ✓ Tarım dışı sektörlerde kullanılmayan alanlara işgücü kazandırmak amacıyla teşvikler uygulanarak işsizliğin azaltılması sağlanacaktır.

1968-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planları, genç işsizliğini özel bir konu olarak ele alması bakımından oldukça önem arz etmektedir. Planda gençlik ile ilgili her konu "Gençlik Sorunları" başlığı altında ele alınmıştır. Türk

gençliğinin milletimizin tükenmeyen hayatîyetinin temsilcisi olduğu vurgulanan bu planda 14-24 yaş grubu genç nüfus kabul edilmiştir ve gençliğe verilen önem ifade edilmiştir. Bu politikalar şu şekilde belirlenmiştir (DPT, 1968: 257-258);

- ✓ Gençler, kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek için katkıda bulunan en önemli kaynakların başında gelmektedir. Bu bakımdan gençliğin ekonomik ve sosyal alanda yer alan faaliyetlere her açıdan en iyi şekilde hazırlanıp geleceğe güvenle bakabilmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Temel eğitimden sonra gençlerin kalkınma sürecinde gerek nicelik gerekse de nitelik bakımından yetiştirilmesini sağlamak amacıyla toplum içerisinde ve çalışma alanlarında gerekli bilgiler verilmelidir. Ayrıca bunlara ek olarak gençlere kabiliyet kazandırıcı veya kabiliyetlerini geliştirici özel imkanlar ile gençlere ders dışı ve okul dışı programlar düzenlenecektir.
- ✓ Gelişen iktisadi ve sosyal hayatın gereklerine uyum sağlayabilmeleri amacıyla yaygın eğitim yoluyla köylerde yaşayan genç nüfus ve özellikle genç kız ve kadınlar için programlar düzenlenip, anlamlı bir sonuç elde edecek ölçüde artırılabilecektir.
- ✓ Gençlere ortaokul ve lise eğitimlerinde sosyal ve mesleki rehberlik hizmetleri sağlanacaktır. Böylelikle gençlerin kişisel problemlerinde, ders dışı faaliyetlerinin geliştirilmesine katkı sağlanacaktır.

2.5.3 Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği

1973-1977 yıllarını kapsayan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda toplam nüfus içerisindeki genç nüfusun payının arttığı, yaşanan teknolojik gelişmelerin toplumları sosyal, psikolojik ve ekonomik yönden önemli derecede etkilediğini ve gençlerin bu gelişmelerden en çok etkilenen kesim olduğu vurgulanmıştır. Bu planda genç nüfus 14-22 yaş arası kabul edilmiştir. Ayrıca gençlerin yaşadığı sorunların ulusal bir boyut kazandığı ifade edilmiştir (Yıllar, 1988:29). Gençlerle ilgili sorunların çözümüne ilişkin bütünsel bir yaklaşımın gerekliliği tekrarlanmış olmasına rağmen konuyla ilgili yetkili sayılabilecek görevliler ile etkin bir iş birliği sağlanamamıştır (Şahin, 2010:328).

Planda genç işsizliği açısından istihdamı özendirici ve okuldan işe geçişi kolaylaştırıcı politikalara ağırlık verilmiştir. Bu politikalar şu şekilde sıralanabilir (Basmacı, 2011:130):

- ✓ Eğitimin okul dışında sürmesi amacıyla yaygın eğitim ve yayım imkanlarından yararlanılarak çevreye ve ekonomik faaliyetlere dönük mesleki beceri ve yeteneklerin kazandırılması için uğraşılacaktır.
- ✓ Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gençliğe hizmet götürülen örgütlerarası koordinasyon ve işbirliği sağlanarak hizmetlerin yaygınlığı ve etkinliği arttırılacaktır.
- ✓ Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın öncülüğünde gençlerin özellikle de yükseköğrenimli gençlerin ülke geneline yayılmış kalkınma planları projelerine yetenekleri düzeyince katılımları araştırılacak ve özendirilecektir.

2.5.4 Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği

1979-1983 yıllarını kapsayan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan istihdam sorununa teknoloji ve sanayi politikalarıyla uyumlu, tutarlı istihdam politikaları geliştirilerek gerçekçi çözümler getirmek temel ilke olmuştur (DPT, 1979:277).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, genç nüfus olarak tanımlanan 14-22 yaş grubu biraz daha esnetilmiş ve genç nüfus 12-24 yaş grubu olarak belirlenmiştir. Bu planda kent yaşamının cazibeli hale geldiğini özellikle iş ve eğitim olanaklarının daha çok olduğu nispeten daha gelişmiş büyük kentlerde genç nüfusun yoğunlaştığına değinilmiştir (DPT, 1979:155). Özellikle 14-22 yaş grubundaki genç çağda kadın-erkek işçilerin çalışma koşulları, gece çalıştırma yasağı, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırma yasağı, çocuk işçi çalıştırma yasağı, yer ve su altında çalıştırma gibi belirli düzenlemeler yapılmış ancak yeterli ve etkili bir denetim sistemi kurulamamıştır (Buluttekin, 2008:247).

2.5.5 Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği

1984-1989 yıllarını kapsayan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda öncelikli amaçlar şu şekilde sıralanabilir (DPT, 1984:1);

- ✓ Türk milletinin refahını artırmak
- ✓ Verimlilik ve ihracat artışını teşvik etmek
- ✓ Sınai üretim payını yükseltmek
- ✓ İstihdamı artırmak
- ✓ Genç işsizliğini azaltmak
- ✓ Gelir dağılımını düşük gelirli gruplar lehine değiştirilmek
- ✓ Kalkınma konusunda öncelik sahibi bölgelerde gelişmenin hızlandırılmak, ekonomik ve sosyal altyapıyı geliştirmek

Görüldüğü üzere V. Kalkınma Planı'nda genç işsizliği sorunu temel amaçlar içerisinde net bir şekilde ifade edilmiştir. Daha özel olarak genç işsizliğini azaltmak amacıyla uygulanacak politikalardan da bahsedilmiştir. Bu plan genç işsizliği konusuna hem özel olarak hem de temel amaçlar içerisinde yer vermesi bakımından oldukça kıymetlidir. Diğer bir ifadeyle genç işsizliği ilk kez V. Kalkınma Planı'nda diğer planlar ile kıyaslandığında daha net bir şekilde ve özel olarak ele alınmıştır. Bu planda (Şahin, 2010:330);

- ✓ Genç işsizliğin azaltılması noktasında işverenlerin önemli bir görevi olduğu üzerinde durularak politikalar uygulanmıştır. Öncelikle işverenler vergi ve diğer yollarla teşvik edilecek ve böylece gençlere istihdam sağlamaları özendirilecektir. Böylelikle gençlerin istihdamı mümkün hale gelecektir. Ayrıca gençlerin işverenlerin tercihi haline gelecek şekilde gerekli beceri eğitimleri almasına destek olan işverenlere vergi iadesi uygulaması başlatılacaktır.
- ✓ Ortaokuldan itibaren okula devam eden ve gençlere mesleğe yöneltme hizmetlerinin verilmesi sağlanacaktır.

2.5.6 Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990-1994 yıllarını kapsamaktadır. Temel amaçlar genel olarak ülkenin refah seviyesini yükseltmek, gelir dağılımında fırsat eşitliği yakalamak, istihdamı arttırmak ve işsizliği azaltmak şeklinde belirlenmiştir.

VI. Kalkınma Planı'nda genç nüfus 15-24 yaş grubu olarak tanımlanmıştır. Günümüzde yapılan çalışmalarda kullanılan genç nüfus tanımlamasında geçerli olan yaş grubu ilk kez VI. Kalkınma Planı'nda yer almıştır. VI. Kalkınma Planı'nda gençlik başlıklı bir bölüm bulunmakla birlikte gençlikle ilgili genel ilke ve politikalara yer verilmiştir.

Kısacası genç işsizliği sorunu bu planda özel olarak ele alınmamıştır. Haliyle de genç işsizliği sorunun çözümüne ilişkin politikalarda somut olmaktan oldukça uzak hale gelmiştir (Şahin, 2010:330).

VI. Kalkınma Planı'ndaki politikalar şu şekilde sıralanabilir (DPT, 1990:288-296);

- ✓ Öncelikle istihdamın anahtarı olarak eğitimin üzerinde özellikle durulacak, ara e ve nitelikli insangücü yetiştirmede eğitim üç boyutlu olarak ele alınacaktır. Ayrıca ekonominin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara insan gücünün yetiştirilmesinde mesleki ve teknik eğitime öncelik verilecektir. Kısacası eğitim, kalkınmanın temel araçlarından biri olarak aktif olarak kullanılacaktır.
- ✓ Mesleki eğitim kurumları, eğitim-insangücü-istihdam ilişkileri çerçevesinde tarım, sanayi ve hizmet sektörleri işbirliği içinde olmaları sağlanacaktır.
- ✓ İstihdamın arttırılmasına yönelik üniversite-sanayi işbirliğini tesis edecek hukuki, ekonomik ve yapısal düzenlemeler geliştirilecektir. Girişimcilik becerisinin kazandırılması amacıyla üniversitelerde uygulamalı eğitim programları düzenlenecektir.

Özellikle eğitim politikalarından anlaşılacağı üzere özel olarak genç işsizliği sorunu ele alınmamış olmasına rağmen genç istihdamına yönelik politikalara yer verildiği dikkat çekmektedir.

2.5.7 Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1996-2000 yıllarını kapsayan yüzyılın son kalkınma planıdır. Bu bakımdan oldukça önemli ve özel bir konumdadır. Bu planda Türkiye'nin oldukça genç bir nüfus yapısına sahip olduğundan bahsedilmiş ve en verimli yatırımın insana yapılan yatırım olduğu ifade edilmiştir. Bu bakımdan genç ve dinamik nüfusa sahip olan Türkiye'de hızlı ve istikrarlı bir ekonomik ve sosyal gelişmenin gerçekleşmesi amaçları Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planları'nın genel konusudur. Özellikle kırsal kesimlerden kentlere göç hareketleri işsizlik sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca kentlerde artan nüfus çevre kirliliğine, çarpık kentleşme gibi sorunların da yaşanmasına neden olmuştur. Gençlerin bu durumdan fazla etkilendiği, içlerine kapanmaya, iç çatışmalar yaşamalarına, bunalım içine girmelerine neden olduğu

ifade edilmiş ve genç neslin göç hareketiyle geçiş sürecinde yaşadıkları kültür geçişini kolaylaştırıcı tedbirlerin alınması gerekliliğinden bahsedilmiştir (DPT, 1996:17).

Ayrıca bu planda, 15-24 yaş grubundaki gençlerin toplam nüfus içerisindeki azımsanmayacak yerinin iktisadi kalkınma alanındaki stratejik önemine ve gençlerin karşılaştığı bazı olumsuzluklara yer verilmesi dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda gençlere mesleki eğitim verilmesi ve beceri kazanmaları sağlanması için eğitim-sanayi işbirliği ile eğitim politikaları uygulanarak gençlerin istihdamının artırılması hedeflenmiştir. İyi eğitim almış ve beceri sahibi gençlerin Türkiye'ye içerisinde bulunulan yüzyılda önemli kazanımlar sağlayacağı ve bu doğrultuda milli değerlere bağlı, bilgi üretebilen ve bilgiyi yaratıcı bir şekilde kullanabilen gençlerin yetiştirilmesi gerekliliğine değinilmiştir (Özaydın, 2018:89).

2.5.8 Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği

Sekizinci Kalkınma Planı 2001-2005 yıllarını kapsamaktadır. Sekizinci Kalkınma Planı'nda ekonominin mevcut sorunlarına değinilmiş ve amaçlar, ilkeler ve politikalar belirlenmiştir. Belirlenen amaçlar şu şekilde sıralanabilir (DPT, 2001: 103-104);

- ✓ İstihdam artışının sağlanması ve işsizliğin azaltılmasının istikrarlı ekonomik büyüme ile gerçekleşeceği gerçeği üzerinde durulmuştur.
- ✓ Özellikle istihdamın tarım sektöründe ağırlık olmasına dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda istihdamın tarım dışı sektörlere kaymasını sağlanacak ve bu sektörlerin ihtiyaç duyacağı işgücü yetiştirilecektir.
- ✓ Ayrıca gelişen teknolojik koşullara uyum sağlayabilecek şekilde işgücünün niteliği yükseltilecek ve bu sayede işgücü piyasasında etkinlik arttırılacaktır.
- ✓ Özellikle girişimcilerin desteklenmesi amacıyla KOSGEB'ten yararlanılarak istihdam sağlamaya çalışılacaktır. Bu bağlamda küçük ve orta boy işletmeler ile bireysel girişimcilere yönelik eğitim, finansman, pazarlama, proje ve teknoloji alanında destekler arttırılacaktır.

Görüldüğü üzere Sekizinci Kalkınma Planı'nda politikalar genel işsizlik ve istihdam temelleri üzerinde şekillenmiştir. İstihdam ve işsizlik konularına değinilmiş ancak somut adımlar atılmamıştır (Basmacı, 2011: 135). Gençlere yönelik politikalar ise oldukça sınırlı kalmıştır. Genellikle aktif ve pasif istihdam politikaları destekli beceri düzeyleri ve ücret seviyeleri düşük olan dezavantajlı grupların (gençler, kadınlar ve

engelliler) işsiz kalmalarını önleyici ve niteliklerini arttırıcı politikaların uygulanması amaçlanmıştır (DPT, 2001:103).

2.5.9 Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği

Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 yıllarını kapsayan, her alanda çok boyutlu ve hızlı değişimlerin yaşandığı, yoğun rekabet ortamının ve belirsizliklerin arttığı bir döneme denk gelmiştir. Bu detayları göz önünde bulundurularak Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu kapsamda Dokuzuncu Kalkınma Planı, *“İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, Avrupa Birliği'ne üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye”* vizyonu ve Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanmıştır (DPT, 2007:1).

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda gençlik konusu sosyal anlamda yaşanan hızlı değişim sürecinde aile ve toplum içi kültürel ve sosyal ilişkileri kapsamında ele alınmıştır. Özellikle teknolojinin ilerlemesi (özellikle kitle iletişim araçları) ve eğitim sisteminin yetersizliği gençlerin ailelerinden ve sosyal çevrelerinden kopmalarına neden olmuştur. Ayrıca toplumsal sorunlar karşısında duyarsızlaşma, ümitsizlik, özgüvensizlik gibi sorunlar baş göstermiş ve sonuç olarak bu durum şiddet eğilimini arttırmıştır (DPT, 2007:45).

Gençliğin istihdamı konusu istihdamla ilgili bölümde yer almaktadır. Plan, özellikle gençler arasındaki işsizliği ön plana çıkarmaktadır. Genç işsizliği sorununu azaltmak için işgücü piyasasının beklenti ve ihtiyaçlarına karşılık verebilecek özellikle de gençlerin istihdam edilebilirliğini arttıracak yeni politikalara duyulan ihtiyaçlar dile getirilmiştir. Genç işsizliğin en önemli nedenlerinden biri olan eğitim-istihdam organizasyonunda gözden geçirilmesi gerekliliği ve işgücü ihtiyacı hangi sektörlerde yoğun olarak hissediliyorsa bu yönde yeni eğitim programlarının geliştirilmesi bu planda değinilen önemli konulardandır (Bilir, 2011:148). Kısaca, 2007-2013 dönemini kapsayan IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın ana konusu işgücü piyasalarının geliştirilmesidir. Bu bağlamda plan döneminde istihdamın artırılması ve işsizliğin azaltılması üzerinde durulmuştur. Ancak işsizlik sorunu çözülememiş ve eğitim-istihdam arasındaki ilişki yeterince kurulamamıştır.

2.5.10 Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Genç İşsizliği

2014-2018 dönemleri içerisinde değerlendirilen Onuncu Kalkınma Planı'nda istihdam ve çalışma hayatına ilişkin temel amaç; toplumun tüm kesimlerine insana yaraşır iş fırsatlarının sunulduğu, toplumsal cinsiyet eşitliği, nitelikli işgücü yetiştirilip etkin kullanıldığı, iş sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileştirildiği ve güvenceli esneklik yaklaşımının benimsendiği bir işgücü piyasasının oluşturulmasıdır (İŞKUR, 2018).

Genç işsizliğine dair önemli detaylardan önce genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki yeri ve önemi vurgulanmıştır. Özellikle son yıllarda önemi artan bir kavram olan NEİY oranlarına yer verilmiştir. 2012 yılı itibariyle 15-29 yaş grubundakilerin %31,4'ü eğitimde, %47,1'i istihdamda, %28,1'i ise ne eğitimde ne de istihdamda yer almaktadır. Görüldüğü üzere gençlerin işgücüne katılımının düşüklüğü ve genç işsizliğinin yüksek olması Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndaki önemli konulardandır ve bu planda genç istihdamı ve işsizliğine yönelik amaçlar şu şekilde sıralanabilir (DPT, 2014:42-47).

- ✓ Gençlerin günümüz bilgi çağının gereklerine ayak uydurabilmeleri amacıyla donanımlı ve nitelikli bireyler olmalarını sağlamak.
- ✓ Genç nüfus ülke ekonomileri için önemli bir işgücü potansiyelidir. Bu bakımdan ülke kalkınmasında gençlerin aktif rol oynamaları sağlamalıdır. Ayrıca yetenekli, özgüven sahibi, vatanına ve milletine bağlı, girişken gençler olmaları sağlamak için uygulanacak, sunulacak hizmetlerin kalitesinin yükseltilmesi temel amaçlardır. Amaçlara yönelik uygulanacak politikalar da şu şekilde sıralanabilir;
- ✓ Gençlerin sosyal hayatta ve durumlar karşısında karar alma süreçlerinde daha aktif rol almaları sağlanacaktır. Bu amaçla uygulanacak hareketlilik programları özellikle dezavantajlı gençlerin katılımını artıracak biçimde genişletilip çeşitlendirilecektir.
- ✓ Gençlerin zararlı alışkanlıklara ve şiddete yönelmelerinin önüne geçmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda gelişimlerini destekleyici programların uygulanmasına devam edilecektir.

Görüldüğü üzere Türkiye'de şimdiye kadar 10 Kalkınma Planı hazırlanmıştır. Kalkınma planlarının temel hedeflerine bakıldığında işsizlik ve istihdam sorununa gereken önemin

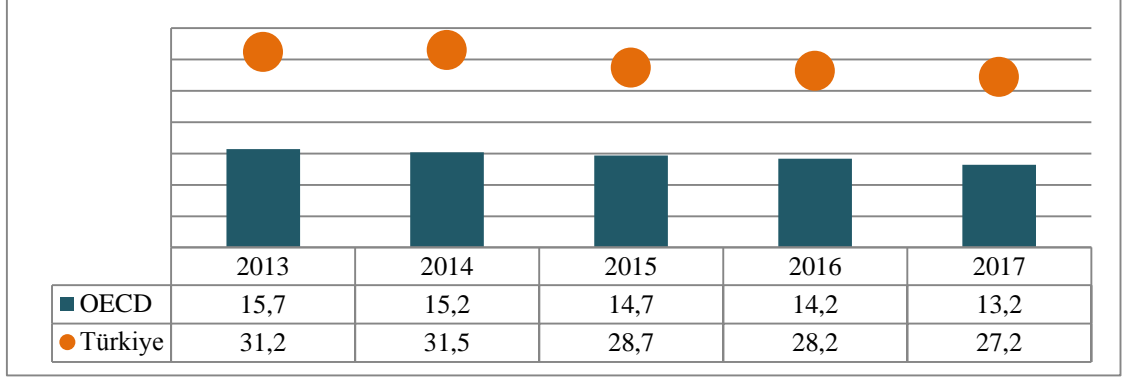
verilmediği söylenebilir. Planlarda sorunların genel çerçevesi çizilip, ortaya konmakla birlikte; bu sorunların çözümüne ilişkin politikaların çok genel ifadelerle yer aldığı, somut proje ve programların, çok istisnai birkaç program dışında, ele alınmadığı görülmektedir (Bozdağlıoğlu, 2008:60). Diğer bir ifadeyle beşer yıllık hazırlan planların hemen hemen hepsinde genç işsizliği sorununa gereken önem verilmemiş, üzerinde hassasiyetle durulmamıştır. Gençlerin yaşadıkları sorunlar detaylandırılmamış genellikle yüzeysel bir biçimde ifade edilmiştir. Bu durum genç işsizliği ile mücadelede uygulanan politikaların birkaç istisna somut plan ve projenin dışında yetersiz kalmasına neden olmuştur (Özaydın, 2018:93-94).

Kalkınma planlarından istenilen verimin alınmaması dikkatleri istihdam politikaları üzerine çekmiştir. Tüm dünyada özellikle aktif istihdam politikalarını başarıyla uygulayıp işsizlik ve istihdam konusunda önemli başarılar yakalamış ülke bulunmaktadır. Pasif istihdam politikalarının özellikle aktif istihdam politikaları ile eşanlı uygulanmasının da olumlu yansımaları mevcuttur. Görüldüğü üzere aktif istihdam politikalarının önemi her geçen gün artmakta ve ihtiyacı hissedilmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de genç işsizliği ile mücadelede İŞKUR tarafından uygulanan aktif ve pasif istihdam politikalarının önemi oldukça fazladır.

2.6. Türkiye’de NEİY Sorunu

Türkiye, seçilmiş OECD ülkeleri içerisinde en yüksek NEİY oranına sahip ülke konumundadır. Özellikle ekonomik durumları birbirine yakın olan Türkiye, Meksika ve Yunanistan gibi ülkelerle karşılaştırma yapılacak olursa NEİY oranı en yüksek olan ülke Türkiye’dir. Türkiye’de NEİY oranlarının fazla olmasında kadınların rolü oldukça fazladır.

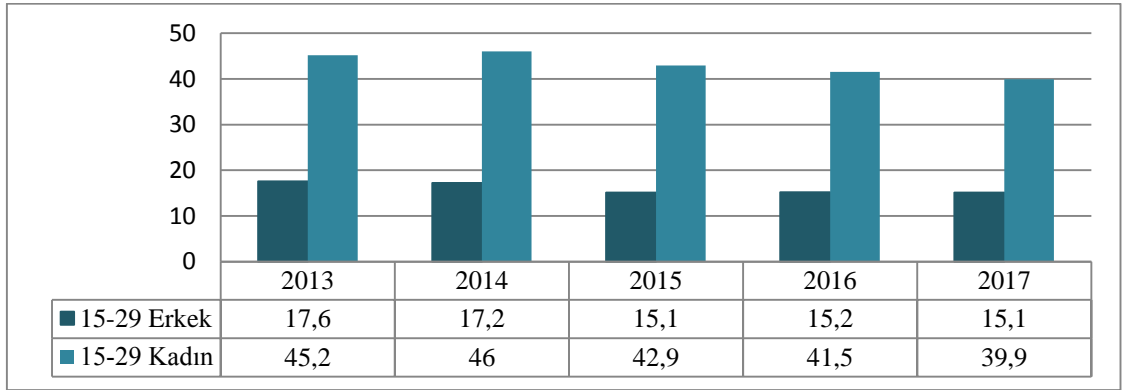
Türkiye genç nüfus bakımından oldukça önemli bir potansiyeli elinde bulunduran ülkelerden biridir. Peki, Türkiye sahip olduğu bu genç nüfus potansiyelini işgücü piyasasında aktif olarak kullanmakta mıdır? Bu soruya cevap bulmak için bir grafik yardımıyla Türkiye’nin ve OECD ülkelerinin NEİY oranlarını ve bu oranların son 5 yıldaki değişimini incelemekte yarar vardır.

Kaynak: OECD veritabanından derlenmiştir.

Grafik 23: Yıllar İtibariyle OECD Ortalaması ile Türkiye NEİY Oranlarının Karşılaştırılması (15-29)

Grafik 23’de OECD ile Türkiye’de NEİY oranlarının karşılaştırması yer almaktadır. Grafikte öne çıkan görüntü, Türkiye’de yıllar itibariyle NEİY oranlarının OECD ülke ortalamalarının neredeyse iki katı üstünde olduğudur. Özellikle yıllar itibariyle OECD ülkelerinin genel ortalamalarında ve Türkiye’de NEİY oranlarında düşüş yaşanmasına rağmen Türkiye hala yüksek NEİY oranına sahip ülke konumundadır.

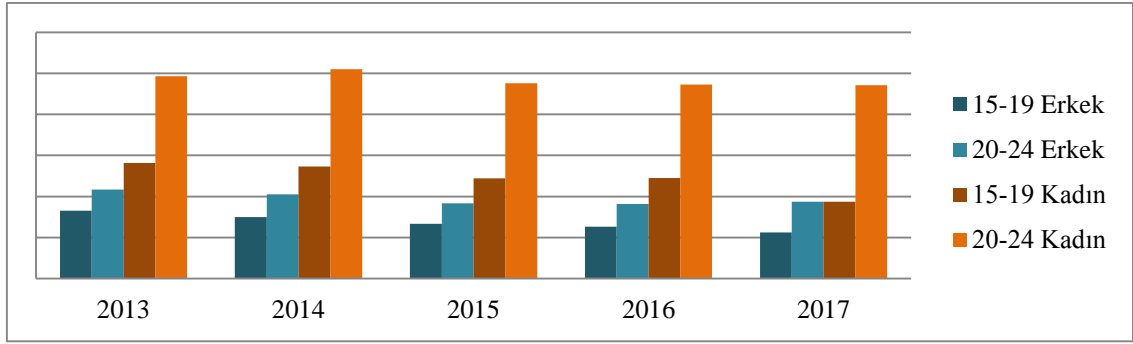

Kaynak: OECD veritabanından derlenmiştir.

Grafik 24: Yıllar İtibariyle Türkiye’de 15-29 Yaş Grubunda NEİY Oranları

15-29 yaş grubunda cinsiyete göre NEİY oranlarının yer aldığı Grafik 24 değerlendirildiğinde kadınlar arasında bu oranın oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye’de kadınların eğitime katılması, çalışma hayatına giriş yapması üzerinde oldukça etkili olan bir değişkendir. Bu yüzden kadınların ekonomik ve sosyal yaşamda

yer alması noktasında eğitim ile istihdam arasındaki ilişki önemlidir ve ayırt edici olmaktadır. Türkiye’de genç işsizlik oranları incelendiğinde kadınların işsizlik oranlarının yüksek olması, NEİY oranının artmasına yol açmaktadır. Gerçekten de yıllar itibariyle kadın NEİY oranlarında düşüşler yaşansa da erkekler ile kıyaslandığında oldukça yüksek oranlarda olduğu görülmektedir. Özellikle kadınların eğitim hayatına katılmaları NEİY oranlarının düşmesinde etkili olmuştur ancak hala OECD ülkeleri ile kıyaslandığında oldukça yüksektir (Dama, 2017:21).

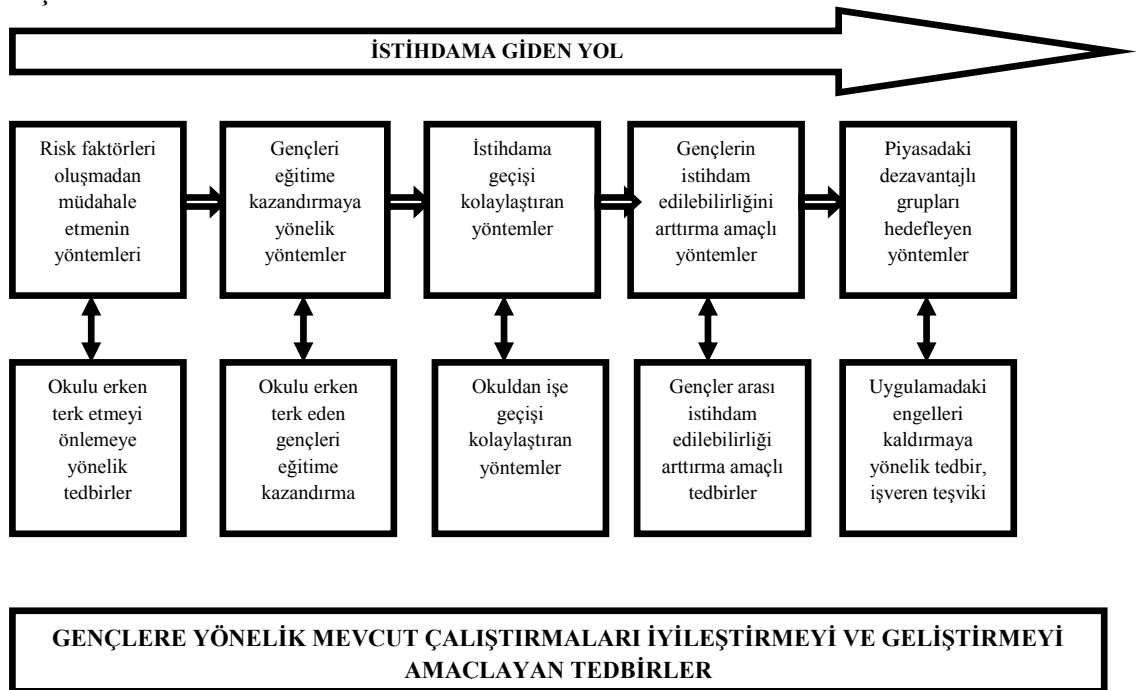
Kaynak: OECD veritabanından derlenmiştir.

Grafik 25: Türkiye’de Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre NEİY Oranları

Türkiye, 15-29 yaş grubu NEİY oranlarının dışında diğer yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde hiç iç açıcı bir tablo çizmemektedir. Grafik 25’de yıllara, cinsiyete ve yaş gruplarına göre NEİY oranları ele alınmıştır. 15-19 yaş grubunda bulunan, kadın NEİY oranı 2013 yılında %28,2’dir. 2017 yılına gelindiğinde bu oran %18,7’ye gerilemiştir. Bunun en önemli nedeni, kadınların eğitime katılmasıdır. Ancak yıllar itibariyle düşüş olmasına rağmen yine OECD ülkelerinin ortalamasıyla kıyaslandığında oldukça yüksektir. OECD ortalaması 2013 yılında %6,9 iken, 2017 yılında %5,8 ‘dir. Görüldüğü üzere Türkiye’de 15-19 yaş kadın NEİY oranı, OECD ülkelerinin ortalamasının neredeyse üç katından daha fazladır. Aynı şekilde 20-24 yaş grubu kadın NEİY oranlarına bakıldığında durumun vehameti daha net görülmektedir. 2013 yılında %49,3 olan bu oran, 2017 yılında 47,1’e gerilemiş olsa dahi oldukça yüksektir. OECD ülkelerinde ortalama bu oran 2013 yılında %19,8 iken, 2017 yılında %16,7’dir. Yükseköğrenimden henüz ayrılma veya herhangi bir işte çalışma yaşı olarak kabul edilen 20-24 yaş grubunda yer alan kadınlar arasında NEİY oranlarının yüksek olması, kadınların eğitim, istihdam ve yetiştirme dışında kaldığını göstermektedir. Bu durumun

ortadan kaldırılabilmesi kadınların eğitim sürecine katılımlarını sağlayacak politikaların varlığı ile mümkün görünmektedir.

15-19 ile 20-24 yaş gruplarında erkek NEİY oranları kadınlara göre iyimser bir görüntü sergilese de OECD ülkeleri ortalaması ile kıyaslandığında her iki yaş grubunda da oldukça yüksektir. 2013 yılında 15-19 yaş grubu erkek NEİY oranı Türkiye’de %16,5 iken bu oran OECD’de %7,2’dir. 2017 yılında Türkiye’de bu oran %11,2’ye gerilemiştir. OECD ortalaması ise %5,8’dir. Görüldüğü üzere Türkiye’de yıllar itibariyle 15-19 yaş grubu erkek NEİY oranlarında düşüş yaşanmış olmasına karşın hala OECD ortalamasının oldukça üzerindedir. Türkiye’de 2013-2017 yılları arasında 15-19 yaş grubu erkek NEİY oranlarındaki düşüşe eğitime katılımın artması neden olarak gösterilebilir. Aynı şekilde 20-24 yaş grubu erkek NEİY oranları incelendiğinde, 2013 yılında %21,7 olan oran, 2017’de %18,7’ye gerilemiştir. OECD ortalaması ise 2013 yılında 16,8 iken, 2017 yılında %14,1’dir. Cinsiyete göre her iki yaş grubu kendi içerisinde karşılaştırıldığında hem kadınlarda hem de erkeklerde 15-19 yaş gruplarındaki NEİY oranları 20-24 yaş grubuna göre düşüktür. Bunun en önemli nedeni 15-19 yaş grubunda bulunan kadın veya erkeklerin hala eğitimlerine devam ediyor oluşudur.

Kaynak: Gökçen, Kuz ve Öker, 2015: 21.

Şekil 4: NEİY Çözümünde Aşamalar

Türkiye genç nüfus açısından oldukça zengin bir ülkedir. Genç nüfus potansiyeli demografik fırsat sürecidir ve her ülke belli bir dönem bu süreçten geçmektedir. Türkiye, Demografik fırsatların açık olduğu bir dönemde bulunmaktadır (Kılıç, 2014: 121). Ancak Türkiye’de NEİY oranının yüksek olması nedeniyle fırsatın iyi değerlendirilmediğine işaretler. Genç nüfus olarak tanımlanan 15-24 yaş grubunun özellikleri dikkate alındığında ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının sağlanması Türkiye adına önemli fırsatlar yaratacaktır. Aynı şekilde genç nüfus potansiyelinin ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede yer almaması hem ekonomik hem de toplumsal sonuçlara yol açacaktır. Bu nedenle ‘kayıp gençlik’ sorununun önüne geçilebilmesi, NEİY’lerin genç nüfus içindeki oranının azaltılması için birtakım önlemlerin alınması elzemdir. Genel olarak NEİY sorununun çözümüne ilişkin uygulamalar şu şekilde sıralanabilir (Dama, 2017: 26-27).

- ✓ Sosyoekonomik özellikler, NEİY profilinin farklılıkları göz önünde bulundurularak oluşturulmalıdır.
- ✓ NEİY grubuna dahil olan bireylerin kendine has özellikleri, becerileri kısacası niteliklerinin kaydının tutulacağı bir veri tabanının kurgulanması gerekmektedir.
- ✓ Çeşitli sosyal yardım programları geliştirilmelidir.
- ✓ Erken okuldan ayrılan bireylere farklı seçenekler sunarak eğitime devam etmeleri sağlanmalıdır.
- ✓ Çalışan ve aile sorumluluğu (çocuk, yaşlı bakım) olan kadınların hayatlarını kolaylaştıracak kreş, bakımevi hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- ✓ Erken okulu terk veya okula devamsızlık önlenmelidir.
- ✓ Daha çok nitelik ve beceriye dayanan programlar NEİY grubunda yer alan bireylere tanıtılmalıdır.
- ✓ İlgili bakanlıklar, Sivil Toplum Örgütleri, sendikalar ve ticaret odaları gibi aktörlerin NEİY veri tabanına erişimlerini mümkün kılmak ve böylelikle birbirleriyle etkileşim içerisinde olup uyumlu hareket etmelerini sağlanmalıdır.
- ✓ Ulusal anlamda NEİY Strateji Belgesi hazırlanmalıdır.

2.7 Türkiye’de Genç İşsizliği ile Mücadelede İstihdam Politikaları

Türkiye yıllardan beri işsizlik ve istihdam sorunuyla mücadele eden birçok ülkeden yalnızca biridir. Soruna ilişkin çözümler üretilmeye çalışılmış ve çözümünün ise ekonomik kalkınma süreciyle halledilebileceği düşünülmüştür. Fakat kalkınma sürecinin topyekün büyümeyi kapsamaması gerçeği göz ardı edilmiş ve bu süreçte kalkınmanın sosyal boyutunda istihdam konusuna doğrudan yaklaşılmamasının önüne geçilmiş ve sorun dallanıp budaklanmıştır (Durak ve Kaya, 2014:66). Bu durumda istihdam konusunda gerekli adımları ve düzenlemeleri gerekli hale getirmiştir. Türkiye’de işçilikle mücadelede 1946 yılında 4837 sayılı kanun ile İş ve İşçi Bulma Kurumu kurulmuştur. Bu kurum işsizlikle mücadelede yıllardır tek kurum olarak faaliyet göstermiştir. 2003 yılında çıkarılan yeni iş kanunu ile Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) kurulmuştur.

Türkiye işgücü piyasasının en önemli kurumu olan İŞKUR’un amaçları;

- ✓ İstihdamın korunması ve arttırılması
- ✓ İşsizlerin mesleki niteliklerini geliştirmek
- ✓ Dezavantajlı grupların işgücü piyasalarına girişlerini kolaylaştıracak daha özel nitelikli politikalar oluşturmak suretiyle işsizliğin azaltılmasına yardımcı olmaktır (Yönetmelik). Özellikle genç istihdamı konusunda uygulanacak politikalar da kamu istihdam kurumu olarak İŞKUR tarafından yürütülmektedir. Bu bağlamda İŞKUR’un faaliyetleri şu şekilde sıralamak mümkündür (İŞKUR, 2017:2).
- ✓ Ulusal düzeyde istihdam politikaları oluşturarak istihdamın korunmasını ve geliştirmesini sağlamak ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine katkıda bulunmak,
- ✓ Önemli bir istihdam politikası olan işsizlik sigortası işlemlerini yürütmek,
- ✓ İşgücü piyasasına ilişkin göstergeleri, yerel ve ulusal bazda derleyerek analizlerde bulunmak, analiz sonuçlarını yorumlamak ve yayınlamak,
- ✓ İşgücü Piyasası Bilgi Danışma Kurulunu oluşturmak ve kurul çalışmalarını koordine etmek, işgücü arz ve talebinin belirlenmesine yönelik işgücü ihtiyaç analizlerini yapmak,
- ✓ İş ve meslek analizleri yapmak ve analiz sonuçlarına göre bireylere iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri vermek,

- ✓ İşgücünün istihdam edilebilirliğini artırmaya yönelik işgücü yetiştirme, mesleki eğitim ve işgücü uyum programları geliştirmek ve uygulamak,
- ✓ İstihdamdaki işgücüne eğitim seminerleri düzenlemek,
- ✓ İşçi ve işverenleri bir araya gelmelerini kolaylaştıracak çalışmalar yaparak işgücünün yurtiçi veya yurtdışında kendilerine uygun gördükleri işlere yerleştirilmelerini ve çeşitli işlere de uygun işgücünün bulunmasını sağlamak.
- ✓ Gerektiğinde Kurum faaliyet alanı ile ilgili ihalelere katılmak suretiyle yurt içinde veya uluslararası düzeyde kurum ve kuruluşlara eğitim ve danışmanlık hizmeti vermek,

Kısaca Türkiye’de işgücü politikalarını belirleyen ve bu amaca ilişkin faaliyet raporu yapmakla yükümlü kurum olan İŞKUR’un belirlediği politikalar aktif ve pasif olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Diğer başlıklar altında İŞKUR kapsamında uygulanan genç işsizliğine yönelik pasif ve aktif istihdam politikalarına değinilmiştir.

2.7.1 Türkiye’de Genç İşsizliği ile Mücadelede Pasif İstihdam Politikaları

İşsizlik oldukça önemli bir problemdir ve bu problemin çözümünde uygulanacak politikaların seçimi oldukça önemlidir. Türkiye ekonomisinin de en çok uğraştığı sorunlardan biri işsizliktir. Bu bakımdan sorunun çözümüne ilişkin uygulanacak politikalar oldukça önem taşımaktadır. İşsizliğin çözümü noktasında uygulanan politikalardan biri pasif istihdam politikalarıdır. Pasif istihdam politikaları genellikle işsizliğin yarattığı sorunları hafifletmeye yönelik tedbir nitelikli politikalarıdır. Diğer bir ifadeyle, istihdam artışı sağlayarak işsizliği azaltmak yerine işsizlik nedeniyle ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunları en aza indirilmesine yardımcı olmaktadır. Kısaca pasif istihdam politikaları, işsizliği azaltmak yerine işsizliğin yarattığı etkilere odaklı politikalar üretmektedir (Şentürk, 2017:103). İşsizlik sigortası ve işsizlik yardımları temel pasif istihdam politikaları olarak bilinmekle birlikte Türkiye’de pasif istihdam politikaları altında işsizlik sigortası, ücret garanti fonu, kısa çalışma süresi ödeneği ve tazminatlar uygulanmaktadır (Çondur ve Bölükbaş, 2014:84).

2.7.1.1 İşsizlik Sigortası

Pasif istihdam politikalarının en temel uygulaması olan işsizlik sigortası, geçici bir süre işsiz kalan sigortalının yaşadığı gelir kaybını kısmen de olsa hafiflemeyi amaç edinen, parasal bir yardım mahiyetinde olan, hem kendi hem de aile bireylerinin zor duruma düşmesini önlemek adına devlet tarafından kurulan bir sigorta koludur (İŞKUR, 2018). Ayrıca işsizlik sigortası kapsamında işsizlere, sağlık sigortası, iş arama yardımı, mesleki eğitim gibi imkanlarda sunulmaktadır (Yürekli, 2009:65).

Türkiye’de işsizlik sigortası, 25.08.1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu ile beraber yürürlüğe girmiştir. Uygulanmaya başlaması ise 2000’li yılların başındadır. Buna göre, oluşturulan fon hizmetlerinin ve işsizlik tazminatının ödenmesi faaliyetleri İŞKUR bünyesinde oluşturulan birimlerce yönetilmektedir

İşsizlik sigortasının faydalarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Durak, 2011:19);

- ✓ İşsizlik sigortası sayesinde işsizler işsiz kalınan süre zarfında gelir kayıplarının kısmi olarak karşılanması nedeniyle kendi niteliklerine daha uygun işler arayacaklardır. Bu durum işgücü verimliliğini artıracaktır.
- ✓ İşsizlik sigortası belirli bir ücreti garanti ettiği için işsizlerin satın alma güçleri belirli bir ölçüde korunacaktır. Bu durumda toplam talebi olumsuz yönde etkilenmeyecektir.
- ✓ İşsizlik sigortasının yanında ek olarak verilecek eğitimle işsizler vasıflarını artırma imkanı bulacaklar ve böylelikle istedikleri gibi iş bulma şanslarını arttıracaklardır.
- ✓ Kayıt dışı istihdam azaltılmış olacaktır.

“Zorunluluk ilkesi” esasına dayanan işsizlik sigortasında ödenek alabilmek için bir dizi koşulların yerine getirilmesi gereklidir. Bu bakımdan (Cevher, 2016:67) ;

- ✓ Öncelikle çalışan kişinin kanunun belirttiği kriterler dahilinde iş ilişkisinin sona ermiş olmasıdır.
- ✓ Sigorta ödeneğinden yararlanabilmek için gerekli şartların tamamlanmış olması gerekmektedir.
- ✓ Geçerli süre içerisinde kuruma şahsen başvuru yapılarak yeni bir iş almaya hazır oldukları bildirilmelidir.

Sigortalı işsizler hizmet akdinin sona erdiği tarihi izleyen günden itibaren otuz gün içerisinde İŞKUR birimlerine başvurması durumunda en az;

- ✓ 600 gün çalışmış sigortalılar 180 gün,

- ✓ 900 gün çalışmış sigortalılar 240 gün,
- ✓ 1080 gün çalışmış sigortalılar 300 gün, süre ile İşsizlik Sigortası hizmetlerinden yararlanabilmektedirler. Başvuru süresi otuz gün olup, bu süreden sonra yapılacak başvurular geç kalınan süre toplam hak sahipliği süresinden düşürülerek yapılmaktadır.

2002 tarihinden Aralık 2016 tarihine kadar işsizlik sigortasına 7.865.560 kişi başvuruda bulunmuş, 5.123.004 kişi işsizlik ödeneği almaya hak kazanmıştır. Mart 2002 tarihinden Aralık 2016 tarihine kadar toplam 14.313.273.079 TL ödemede bulunulmuştur (İŞKUR, 2016).

Tablo 15: Türkiye’de İşsizlik Sigortası Ödemeleri, 2017-2018

Aylar	2017		2018	
	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı (TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı (TL)
Ocak	507.357	402.568.821	438.701	369.172.445
Şubat	496.318	398.875.291	435.774	368.964.877
Mart	490.318	387.770.334	436.211	365.359.125
Nisan	448.826	350.198.618	420.304	352.539.598
Mayıs	422.817	332.160.983	412.158	352.790.015
Haziran	409.926	325.649.381	416.663	366.148.097
Temmuz	421.441	344.359.380	430.925	378.850.399
Ağustos	413.324	340.491.235	426.507	388.322.113
Eylül	402.000	323.232.625	457.173	409.109.122
Ekim	383.201	310.482.658	476.097	440.913.950
Kasım	383.757	318.350.987	523.852	488.903.247
Aralık	408.890	335.105.987	577.054	543.062.702
Toplam		4.169.246.201		4.824.135.689

Kaynak: İŞKUR, İstatistik Bülteni, 2018.

Tablo 15’de görüldüğü gibi, 2018 Aralık ayında 577.054 kişiye 543.062.702 TL işsizlik yardımı yapılmıştır. Ödeme yapılan kişi sayısı geçen yılın aynı ayına göre yaklaşık 160 bin kişi artmıştır. Haliyle gerçekleşen ödemeler de geçen yılın aynı ayına göre yaklaşık 150 bin TL artış göstermiştir (İŞKUR, 2018).

2.7.1.2 Ücret Garanti Fonu

Pasif istihdam politikalarından bir diğeri de Ücret Garanti Fonu’dur. 2003 yılında Türkiye’de uygulanmaya başlanan Ücret Garanti Fonu işçileri, işverenlerin karşılaştıkları ekonomik zorluklarda (aciz vesikası alması, iflası veya iflası erteleme, işverenlerin konkordato ilan etmesi, gibi nedenler) üç ay gibi belirli bir süre ücret

alacaklarını garanti etmeye yönelik olarak uygulanan bir politikadır (Diriöz, 2012:102; Işığışok, 2011:216).

Tablo 16: Türkiye’de Ücret Garanti Fonu Ödemeleri 2016-2018

Aylar	2016		2017		2018	
	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı (TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı (TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı (TL)
Ocak	239	738.417	673	3.054.091	334	1.647.455
Şubat	555	1.941.909	674	3.047.734	376	2.212.380
Mart	463	1.748.793	625	2.272.058	566	2.978.549
Nisan	395	1.291.602	617	2.155.067	346	1.845.624
Mayıs	434	1.323.479	368	1.587.890	707	3.621.002
Haziran	447	1.605.686	410	1.662.173	1.160	4.609.996
Temmuz	347	1.251.011	324	1.146.480	804	4.089.100
Ağustos	382	1.307.201	240	751.345	789	3.415.476
Eylül	287	812.528	628	2.039.477	712	3.069.830
Ekim	239	665.042	315	1.036.190	3.379	13.993.417
Kasım	420	1.379.703	642	5.748.476	4.696	15.562.227
Aralık	383	1.597.336	293	1.347.124	6.996	23.981.893
Toplam		15.662.707		25.848.107		81.026.950

Kaynak: İŞKUR, İstatistik Bülteni, 2018.

Tablo 16’da görüldüğü gibi, 2005-2018 yılları arasında 90.422 kişi Ücret Garanti Fonundan ödenek almaya hak kazanmıştır. Bu kapsamda hak eden kişilere toplam 247.875.659 TL ödeme yapılmıştır. Sadece 2018 Aralık ayında Ücret Garanti Fonundan 6.996 kişiye toplam 23.981.893 TL ödeme yapılmıştır (İŞKUR,2018).

2.7.1. 3 Kısa Çalışma Süresi Ödeneği

Pasif istihdam politikalarından dikkat çekici bir diğer politika ise kısa çalışma süresi ödeneğidir. Türkiye’de 2005 yılında uygulanmaya başlanmış olan kısa çalışma süresi ödeneği, ekonomik kriz veya diğer zorlayıcı sebepler karşısında çalıştıkları yerlerdeki faaliyetlerin aksaması veya tamamen durdurulması durumunda sigortalılara çalışmadıkları dönem için gelir desteği sağlayan bir uygulamadır ve üç ayı geçmemek üzere verilmektedir (Bayraktar ve Yaşarlar, 2017:2). Kısa çalışma uygulaması, işverenlerin işçilerini kaybetmemelerini sağlayan önemli bir düzenlemedir. Bu sayede kısmen de olsa işçilerin işsiz kalması önlenmekte ve işsizlik sigortasının tekrardan bu işçileri işe yerleştirmek için yapacağı masrafları da Türkiye İş Kurumu ödemek zorunda kalmamaktadır (Özdemir, 2009:78).

Tablo 17: Türkiye’de Kısa Çalışma Süresi Ödemeleri 2016-2018

Aylar	2016		2017		2018	
	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı (TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı (TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Miktarı (TL)
Ocak	3	349	125	143.405	6	13.273
Şubat	4	5.891	31	29.291	1	1.692
Mart	82	135.135	54	106.333	0	0
Nisan	80	21.387	51	121.312	17	60.587
Mayıs	3	5.873	2	3.386	20	47.197
Haziran	74	178.784	25	54.872	1	667
Temmuz	7	14.660	28	64.857	32	89.033
Ağustos	91	149.161	21	45.943	0	0
Eylül	83	109.720	15	24.941	143	330.876
Ekim	121	112.918	38	56.459	4	11.759
Kasım	342	506.413	95	75.078	43	116.158
Aralık	82	36.298	21	34.084	1.663	907.492*
Toplam		1.276.589		759.961		1.578.735

Kaynak: İŞKUR, İstatistik Bülteni, 2018

Tablo 17’de görüldüğü gibi, Türkiye’de Kısa Çalışma Süresi programı kapsamında Eylül 2005 tarihinden Aralık 2018 tarihine kadar 229.930 kişi faydalanmıştır. Bu kapsamda kısa çalışma süresi programı kapsamında hak eden kişilere toplam 213.861.455 TL ödeme yapılmıştır.

2.7.1.4 Tazminatlar

Türkiye’de uygulanan bir diğer pasif istihdam politikası da tazminatlardır. Tazminat ödeme durumunun ortaya çıkması için gerekli olan etken herhangi bir iş ilişkisinin son bulmasıdır. Böylelikle tazminatlar işsiz kalanların haklarının güvence altına alınmasını sağlamakta ve işten çıkarmaların önüne geçerek caydırıcı bir etki göstermektedir. Türkiye’de kıdem, ihbar, iş kaybı, işe başlatmama gibi birçok tazminat uygulanmaktadır (Dönüm, 2018:151).

Kıdem tazminatı, işverene süresiz iş sözleşmesi çerçevesinde birikmiş hizmetleri olan bir çalışana ölüm, kendi isteğiyle işten ayrılma (emeklilik, evlilik, askerlik) ya da işçinin hata ve kusuru olduğunu kanıtlayamama gibi durumlarda sebepsizce işten çıkartılması durumunda işçiye işveren tarafından ödenme zorunluluğu getiren bir politikadır (Tunalı, 2003:94). Kısaca kıdem tazminatı işten çıkartılan işçiye çalıştığı süreyle orantılı olarak

verilen, gelir desteği sağlamaktan çok işgücüne iş güvencesi sağlamayı amaçlayan bir pasif istihdam politikası aracıdır (Görücü, 2006:60). İstihdamı koruma ve işverenlerin işçi çıkarmalarını önleme noktasında oldukça etkili olan kıdem tazminatına hak kazanabilmek için tam bir yılın dolması gerekmektedir (Yanbaşlı, 2014:55).

İş sözleşmelerinin devam etmesi oldukça önemli bir husustur. İş sözleşmelerinde işverenlerin haklı bir gerekçe sunmadan işçilerin içine son vermesi için önceden belli bir süre önceden bildirimde bulunması veya bu süreye ait ücreti peşin ödemesi gereklidir. Bu şekilde işleyen pasif istihdam politikası da ihbar tazminatı olarak adlandırılmaktadır (Mortaş ve Koç, 2010:121). Diğer bir ifadeye göre işverenin işçiyi bildirim sürelerine uymadan hemen işten çıkartmak istemesi halinde önceden yapılan bildirimde belirlenen süre içinde işçiye yapılan ödeme ihbar tazminatı olarak ifade edilmektedir (Işığıçok, 2011: 220).

İş kaybı tazminatı ise, özelleştirme sürecine dahil edilen kuruluşlarda (iştirakler hariç) bir hizmet sözleşmesine dayalı olarak ücret karşılığı çalışırken, bu kuruluşların özelleştirmeye hazırlanması, özelleştirilmesi, küçültülmesi veya faaliyetlerinin kısmen veya tamamen durdurulması, süreli veya süresiz kapatılması veya tasfiye edilmeleri nedeniyle, hizmet akitleri, tabi oldukları iş kanunları ve toplu iş sözleşmeleri gereğince tazminata hak kazanacak şekilde sona erenlere belirli bir süre gelir ve sosyal güvenlik devamlılığı sağlanmaktadır. İş kaybı tazminatı ile birlikte ilgilenenlere ayrıca yeni bir iş bulma, meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi ve sosyal güvenlik primlerinin hak sahipleri adına ilgili kurumlara yatırılması hizmetleri verilmektedir (Ekici, 2014: 24).

Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlarda çalışırken hizmet akitleri sona erenlerden, hizmet akdi aynı işveren ile kesintisiz en az;

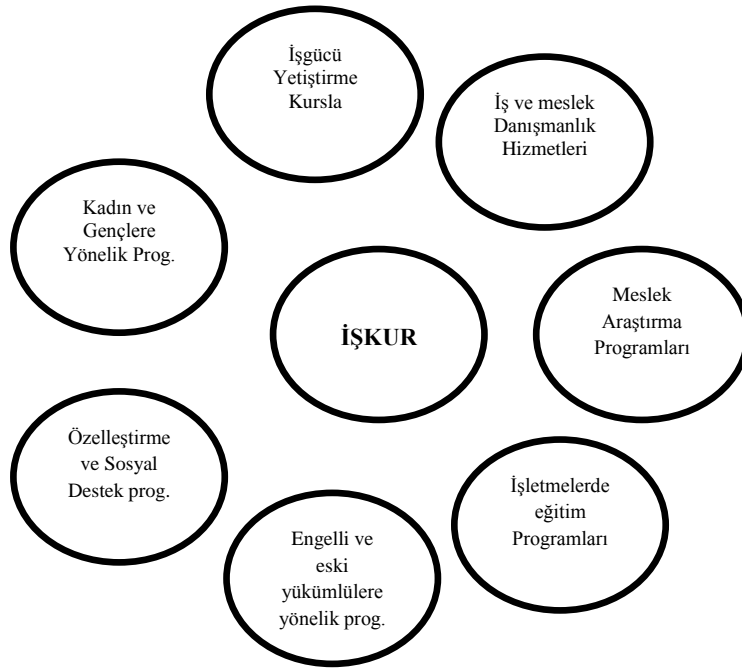
- ✓ 550 gün devam edenler 90 gün
- ✓ 1100 gün devam edenler 120 gün
- ✓ 1650 gün devam edenler 180 gün
- ✓ 2200 gün devam edenler 240 gün boyunca hak kazanabilirler.

Türkiye’de pasif emek piyasası politikalarına ayrılan miktarın GSYİH içerisindeki oranı, aktif emek piyasası politikaları için harcanan miktara nazaran daha yüksek olsa da, aktif emek piyasası adına ayrılan miktar günümüz itibariyle, pasif emek piyasası politikalarına ayrılan miktarla arasındaki farkı kapatma eğilimindedir. Bu bağlamda

Türkiye’de gelişmiş ülkelerde olduğu gibi son yıllarda daha çok aktif emek piyasası politikalarına yönelmiştir (Yayla, 2016:92).

2.7.2 Aktif İstihdam Politikaları

Aktif istihdam politikaları, işsizlikten en çok etkilenen gençler, kadınlar gibi işgücü piyasasına girişte zorluk yaşayan dezavantajlı gruplar ile diğer gruplar arasında eşitliğin sağlanmasına yardımcı olmaya çalışması bakımından oldukça önemlidir. Bu bağlamda aktif istihdam politikaları altında politikalarda hedef kitle özellikle işsizlikten en çok etkilenen, işgücü piyasasında iş bulma olasılığı düşük olan dezavantajlı gruplara yöneliktir.

Kaynak: Kasapoğlu ve Murat, 2018:492.

Şekil 5: İŞKUR Tarafından Uygulanan Aktif İstihdam Politikaları

İŞKUR genç işsizliği azaltmada ve gençlerin istihdam oranlarının artırılmasında sağlıklı bir işgücü piyasası bilgi sistemine, piyasanın doğru ihtiyaç analizi ile işgücü arz ve talebi karşılaştırma, etkin, verimli ve doğru işgücü programları oluşturmaya, işini kaybedenlere geçici gelir desteği sağlamaya ve çalışma hayatına ilişkin düzenlemeleri uygulamaya önem vermektedir. Bu ilkeleri öncelikli hedef edinen İŞKUR; şeffaflık, tarafsızlık, güvenilirlik, katılımcılık, sosyal sorumluluk, sosyal diyalog ve kalite odaklılık temel hedefi kapsamında genç işsizliği ile ilgili politikaları uygulamaktadır

(Açıköz, 2017:27-29). İŞKUR tarafından uygulanan işgücü yetiştirme kursları ile iş ve meslek danışmanlığı en önemli aktif emek piyasası politikalarıdır (Erdayı, 2009:85).

Tablo 18: Türkiye’de Kurs ve Programlardan Yararlanan Sayıları (2018)

Kurs/Program Türü	Kurs/ Program Sayısı	Kursiyer Katılımcı Sayısı		
		Erkek	Kadın	Toplam
Mesleki Eğitim Kursu	5.648	32.173	85.066	117.239
Girişimcilik Eğitim Programı	3.679	40.806	40.377	81.183
İşbaşı Eğitim Programı	95.445	141.306	159.206	300.512
Genel Toplam	104.772	214.285	284.649	498.934

Kaynak: İŞKUR Faaliyet Raporu, 2018:43

Tablo 18 incelendiğinde kurs ve katılımcı sayısı bakımından uygulanan programlar içerisinde İşbaşı Eğitim Programı’nın (İEP) çok geniş bir yer kapladığı görülmektedir. İkinci sırada ise Mesleki Eğitim Kursu (MEK) gelmektedir. Görüldüğü üzere İEP’e katılımın fazla olması daha fazla talep edildiğini göstermektedir. Bu durumda işbaşı eğitim programlarının kapsamının geliştirilmesi ve program sayısının artırılması gerekmektedir.

Ayrıca 2018 yılında düzenlenen kurs ve programlara katılanların %57’si kadın, %43’ü ise erkek iken %62’si de 15-29 yaş grubundadır. Aktif istihdam programlarına katılan kursiyerlerin yaş dağılımı incelendiğinde 20-24 yaş aralığındaki kişilerin toplam payının %29,6 olduğu ve 15-29 yaş aralığındaki gençlerin payının ise %61,4 olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %42’si ilköğretim mezunu, %31’i ortaöğretim mezunu, %2’si ise ön lisans ve üstü eğitim mezunu şeklindedir (Toprak, 2018:93-94).

2.7.2.1 Mesleki Eğitim Kursları (İşgücü Yetiştirme Kursları)

Bilgi çağının ve teknolojik gelişmelerin hakim olduğu dünya düzeni üretim sürecinde eğitim düzeyi yüksek, yetenek sayısı fazla, bireysel çalışmadan ziyade toplu çalışma biçimine ayak uydurabilen, değişen üretim teknolojilerine çabuk uyum sağlayan yaratıcı nitelikli işgücünü gerekli kılmaktadır. Bu süreçte donanımlı ve nitelikli elemana duyulan talep artmaktadır. Bu durumda işsizler yetersiz nitelikler ve beceriler ile talep edilen işgücü profilinden çok uzakta olmaktadır (Bulut, 2010: 15). Diğer bir ifadeyle herhangi bir mesleğe sahip olmamak ya da mesleğinde çağın gereklerine uygun olarak yeteneklerinde kendini yenilememek işgücü piyasasına girişleri zorlaştırmaktadır.

Türkiye’de işgücü yetiştirme programlarının ortaya çıkmasındaki en önemli etken mesleksizliktir. Bireylerin meslek seçimi konusunda gerekli yönlendirmelerden uzak kalması ve piyasada genellikle beden işçisi şeklinde tabir edilen işçilere ihtiyaç duyulması kişilerin kendilerini geliştirecekleri herhangi bir mesleki eğitimlerden uzak kalmasına neden olmuştur. Bu durumda herhangi bir meslekte uzmanlaşma sağlayamayan bireylerin ne iş olsa yaparım işçileri haline gelerek değişen işgücü piyasalarına uyum sağlamalarına engel olmuştur. İşgücü yetiştirme kursları da mesleksizlik problemini ortadan kaldırmak amacıyla piyasanın ihtiyaçları göz önüne alarak düzenlenmiştir (Kasapoğlu ve Murat, 2018: 492). İşgücü yetiştirme kurslarında dezavantajlı gruplara (kadınlar, gençler, uzun süreli işsizler, özürllüler, hükümlü ve eski hükümlüler) öncelik verilmektedir (Gündoğan, 2001:66). Bu şekilde dezavantajlı grupların işgücüne dahil olmalarını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Kısaca işgücü piyasasında herhangi bir mesleği olmayan vasıfsız işsizlere ve dezavantajlı gruplara yönelik olarak düzenlenen işgücü yetiştirme kursları ile işsizlerin iş sahibi olmaları, işverenin de vasıflı işgücü taleplerinin karşılanması çalışılmaktadır (Karabulut, 2007:80). İşgücü yetiştirme kurslarının amaçları;

- ✓ Mesleği olmayanlara meslek kazandırmak, mesleği olan kişilerin ise beceri ve nitelik düzeylerinin geliştirilmesini sağlamak,
- ✓ Teknolojik gelişmeler ile bazı mesleklerin geçerliliğini yitirdiği durumlarda teknolojik işsizlikle karşı karşıya kalan kişilerin yeni meslek sahibi olmalarını sağlamak amacındadır.

Tablo 19: Türkiye’de Mesleki Eğitim Kursları ve Kursiyer Sayıları (2017)

Mesleki Eğitim Kursları (MEK)	Erkek	Kadın	Toplam
MEK/Özel Politika	6.928	34.374	41.302
MEK/İstihdam Garantisiz	16.259	23.195	28.529
MEK/İstihdam Garantili	2.753	25.776	39.454
Çalışanların Mesleki Eğitimi	5.072	1.385	6.457
Hükümlü Kursu/Kurum Kaynaklı	807	59	866
Engelli Kursu/Komisyon Kaynaklı	282	220	502
Engelli Kursu/Kurum Kaynaklı	72	57	129
Toplam	32.173	85.066	117.239

Kaynak: İŞKUR Faaliyet Raporu, 2018

2018 yılında düzenlenen mesleki eğitim kurslarından yararlananların %73'ü kadın, %27'si erkektir. Ayrıca %48'i 15-29 yaş grubunda, %56'sı ilköğretim mezunu, %23'ü ortaöğretim mezunu, %13'ü ise ön lisans ve üstü eğitim mezunudur. Mesleki eğitim kurslarından toplamda 117.239 kişi yararlanmıştır.

2.7.2.2 Toplum Yararına Çalıştırma Programı (TYÇP)

İŞKUR tarafından Toplum Yararına Çalıştırma Programı (TYÇP) olarak adlandırılan program özellikle uzun dönemli işsizliğin olumsuz sonuçlarını gidermek (Erdayı, 2009:150) ve işsizliğin şiddetli olarak görüldüğü dönemlerde işsizlerin kısa süreli istihdam ve eğitimini sağlamak amacıyla uygulanan bir diğer aktif istihdam politikasından biridir. TYP'nin işsizlerin işgücü piyasası ile bağlantılarını tamamen koparmalarına engellemek ve işsizlere gelir desteği sağlamak gibi iki önemli fonksiyonu bulunmaktadır. Ayrıca gerektiği durumlarda istihdam desteği sağlamanın yanında işsizlerin iş arama faaliyetlerine yardımcı olmaktadır. Toplum Yararına Çalıştırma Programları katılımcıların alt yapı hizmetleri, çevre temizliği, ağaçlandırma, park düzenlemeleri, okullarda bakım, onarım ve temizlik gibi toplum-kamu yararına işlerde istihdam edilmelerini sağlamaktadır (Günaydın ve Yıldız, 2016:281).

Tablo 20: Yıllara Göre TYÇP'den Yararlanma Sayıları ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yıllar	Program Sayısı	Toplam Katılımcı	Erkek		Kadın	
			Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı
2009	1.163	45.467	73,08	33.229	26,92	12.238
2010	1.828	42.066	77,73	32.229	26,92	12.238
2011	2.293	64.085	78,70	50.434	21,30	13.651
2012	4.936	190.778	75,47	143.980	24,53	46.798
2013	4.722	197.182	71,98	141.925	28,02	55.257
2014	5.188	216.108	62,95	136.047	37,05	80.061
2015	9.596	523.225	55,97	29.832	44,03	230.393
2016	3.372	172.995	53,17	91.985	46,88	81.100
2017	5.160	266.924	46,00	122.793	54,00	144.131
2018	6.974	355.482	43,04	153.002	56,96	202.480

Kaynak: Işık, 2019: 13.

Tablo 20'de yıllar itibarıyla TYP'den yararlanan toplam katılımcı sayısının cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Tabloda dikkat çekici noktalardan biri toplum yararına çalıştırma programlarının yıllar itibarıyla artış göstermesidir. Tablo cinsiyete göre ele alındığında kadın katılımcı sayısı yıllar itibarıyla artış göstermiş ve TYP'ye katılan

kadın sayısı 2009'dan 2018'e on kattan fazla artmıştır. Bu durum Türkiye işgücü piyasasına yönelik iş-aile yaşamının uyumlaştırılması politikalarının bir sonucu olarak kadınlarda işgücüne katılım oranlarının giderek artması ile açıklanabilir. Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve İŞKUR aracılığıyla çeşitli nedenlerle işgücü piyasalarından uzak kalan kadınların (yaşlı veya hasta bakımı, ev işleriyle meşgul olma gibi) yeniden işgücü piyasalarına entegre olmalarına yönelik uygulanan “Yarım Çalışma Uygulaması”, “Ebeveynler İçin Kısmi Zamanlı Çalışma Hakkı”, “Sigorta Primi Teşviki” gibi politikalar bu artışı önemli ölçüde etkileyen uygulamalardır. Ayrıca kadınların görece erkeklerden daha fazla TYP'den yararlanması program kapsamında yaratılan işlerin genellikle “geleneksel kadın işi” şeklinde seçilmesiyle açıklanabilir (Işık, 2019: 12-13).

2.7.2.3 İş ve Meslek Danışmanlığı

Meslek, kişinin temel çalışma alanını oluştururken, aynı zamanda belirli bir konum ve kimlik ile var olabilmesi için gerekli görülen bir unsurdur. Meslek bireyi toplum içerisinde temsil eder ve toplumsal uzlaşma ve istikrara önemli katkılar sağlar (Yıldız ve Yörübulut, 2017: 99). Görüldüğü üzere meslek bireylerin hayatlarında önemli bir dönüm noktasıdır ve bu noktanın seçimi oldukça önemlidir. İş ve meslek danışmanlığı programları da iş konusunda bireyleri nitelikleri ile uygun işleri eşleştirmeyi ya da meslek seçimi konusunda bireylerin niteliklerine uygun sektör ve iş seçmelerine yardımcı olan bir aktif işgücü piyasası politikasıdır (Özdemir, 2009:82).

Türkiye’de uygulanan aktif istihdam politikaları içerisinde İş ve Meslek Danışmanlığı önemli bir yere sahiptir. Çünkü işgücü piyasasındaki eksik bilgi iş arayanlar ile işverenlerin sağlıklı bir şekilde iletişim kurmalarını engellemektedir. İşsizliğin önemli nedenlerinden biri de budur. Diğer bir ifadeyle işsizlerin önemli bir kısmı yeterli niteliklere sahip iken sektör ve iş konusunda nasıl bir araştırma yapacaklarını bilmemeleri istihdam edilmelerinin önünde bir set gibi durmaktadır. Bu bakımdan iş ve meslek danışmanlığı belirsizliğin ortadan kalkmasına yardımcı olmasıyla oldukça önemli bir politika haline gelmektedir. Ayrıca danışmanlık hizmetleri yalnızca işsizlere yönelik olmamakla birlikte meslek değiştirmeyi düşünen çalışanları da kapsamaktadır. Çalışanların sahip oldukları nitelikleri ile işgücü piyasası ihtiyaçlarının uyumlu olup olmadığı ile hangi sektöre ve işe yönelmesi gerektiği danışmanlar tarafından tespit

edilmektedir. Kısacası iş ve meslek danışmanlığının amacı; “doğru işsizi doğru işe, doğru kursiyeri doğru kursa” yönlendirilebilmektir (Erdoğan, 2011:3).

Tablo 21: Türkiye’de İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetleri (2006-2018)

Yıllar	İş ve Meslek Danışmanlığı		İşyeri Ziyareti	Eğitim- Öğretim Kurumu Ziyareti
	Bireysel Görüşme	Grup Görüşmesi (Kişi Sayısı)		
2006	2.124	41.111	19.117	274
2007	2.605	176.690	40.379	542
2008	4.154	214.585	35.939	404
2009	6.853	288.503	33.978	680
2010	19.724	320.219	42.025	583
2011	165.111	320.122	70.505	589
2012	841.493	271.326	183.373	2.090
2013	1.632.850	661.720	376.654	13.536
2014	2.564.340	981.238	410.911	19.854
2015	3.378.949	1.081.977	474.911	21.884
2016	4.072.924	1.185.264	552.505	23.528
2017	4.276.025	1.144.573	601.202	22.146
2018	5.928.010	1.22.636	663.715	28.786
Toplam	22.912.771	7.809.964	3.598.068	134.897

Kaynak: İŞKUR,2018 Faaliyet Raporu

Tablo 21’de yıllar itibariyle İŞKUR tarafından uygulanan iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri görülmektedir. Özellikle 2010 yılına kadar iş ve meslek danışmanlığı faaliyetlerinden bireysel görüşmede oldukça önemli rakamlara ulaşamamıştır. Ancak 2010 yılından sonra ciddi şekilde artması dikkat çeken bir detaydır. Özellikle 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik krizin etkileri en fazla 2009 yılında hissedilmiş, 2010 yılında yeniden iş arama veya meslek değiştirme üzerinde yoğunlaşmıştır. Krizin etkisiyle iş bulmakta zorlanan bireyler iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerine yönelerek iş bulma sürecini hızlandırmak istemesi 2010 yılında diğer yıllara göre ciddi artış görülmesinin nedeni olabilir.

2.7.2.4 Gençlere Yönelik Girişimcilik Faaliyetleri

Girişimcilik, tarihin en eski faaliyetlerinden biri olarak insan yaşamında daima önemli bir noktada yer almıştır. İçinde bulunulan bilgi çağı olarak telaffuz edilen günümüz dünyasında teknolojiye yaşanan baş döndürücü gelişmeler, küreselleşmenin etkisiyle etkisi daha da artan rekabet ortamı iş bulma konusunda alternatif yönelimleri zorunlu kılmıştır. Küresel olarak yaşanan yeniden yapılanma süreci de girişimcilik faaliyetlerine ayrı bir boyut kazandırmış ve girişimcilik faaliyetlerinin önemini arttırmıştır (Özkul ve

Dulupçu, 2007:68). Bu bağlamda iş bulma konusunda destekleyici politikalardan biri olan girişimcilik faaliyetleri oldukça önemlidir.

Girişimcilik faaliyetlerinin artırılması amacıyla Türkiye’de başta üniversite mezunları gençler olmak üzere işsiz olan ve kendi işini kurmayı isteyen bireylere eğitim, danışmanlık hizmetleri, teknik yardım, kredi ve benzeri destekler sağlanmaktadır (Işık, 2013:24). Öte yandan gençlerin istihdamı ve genç girişimciliğin artırılmasında önemli bir piyasa aktörü olan KOSGEB’in uygulamalarında girişimcilik ayrı bir destek programı olarak yer almaktadır. Buna göre Yeni Girişimci Desteği, Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi, İş Planı Ödülü ve İŞGEM Desteği’ni kapsayan 4 adet destek modülü ile Girişimcilik Destek Programı uygulanmaya başlanmıştır. Bu eğitim programlarından mezun olup işini kuran girişimcilere KOSGEB başlangıç sermayesi niteliğinde Yeni Girişimci finansal desteği sağlanmaktadır (Altınpınar, 2012:61).

Girişimcilik faaliyetinde bulunmak isteyen girişimci adayları bu süreçte gerekli bilgilerden yoksun olmaları, gerekli resmi izin ve işlemler, masraflar, hukuki ve finansal sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu noktada özellikle eğitim, danışmanlık hizmetleri ve kredi hizmetlerinin bir arada verilmesi uygulanan programların başarı şansını arttırmaktadır. Ancak unutulmaması gereken bir nokta da girişimciliği teşvik eden programlar, işsizliğin çözümünde başlı başına etkili olmaktan ziyade tamamlayıcı bir politika özelliğindedir (İslamoğlu, 2014:24-29). Ayrıca mesleki eğitim kurslarına katılmak için işsiz olma şartı da bulunmamaktadır (Küpeli, 2014:39).

İŞKUR tarafından 2018 yılında 3.679 girişimcilik eğitim programı düzenlenmiştir. Bu programa katılanların 40.377’si (%49,7) kadındır. Toplamda 81.183 kişinin katıldığı bu programda katılımcıların yaklaşık %40’ı 15-29 yaş grubundadır. Eğitim durumları ise; %33’ü ilköğretim mezunu, %30’u ortaöğretim mezunu, %33’ü ise ön lisans ve üstü eğitim mezunu şeklindedir. Görüldüğü üzere girişimcilik faaliyetlerinin yararlananların yarısına yakını 15-29 yaş aralığındaki gençler oluşturmaktadır (İŞKUR, 2018).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Genç işsizliği son yıllara çok fazla dikkatleri üzerine çekmiş ve bunun sonucu olarak konuyla ilgili literatür anlamlı bir biçimde artmıştır. Bu kapsamda öncelikle genç işsizliği üzerine literatür incelemesi yapılmıştır. Daha sonra Malatya ilinde genç işsizliğinin nedenleri ve etkileri üzerine bir alan araştırması yapılmıştır.

3.1 Literatür İncelemesi

Güler (2005) İşsizliğin daha çok sosyal boyutuna vurgu yapmış bu çalışma, işsizlik ile birlikte bireylerde görülen depresyon durumlarının neden olduğu öğrenilmiş çaresizlik olgusunu incelenmiştir. Öğrenilmiş çaresizliğin önüne geçilebilmesi için gerek kamu iş kurumlarının gerekse de özel istihdam bürolarının kurularak bilgilendirme ve yardım faaliyetlerinin gerekliliği ifade edilmiştir.

Yentürk ve Başlevent (2007) de ekonomik büyümenin yetişkin ve genç yaş gruplarının istihdamı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Büyümenin işgücü talebini olumlu, maliyetlerin ise olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Dezavantajlı grupların (gençler, kadınlar) istihdamını arttırmak amacıyla vergi azaltılması veya vergi muafiyeti gibi uygulamaların faydalı olacağı ifade edilmiştir.

Çetinkaya (2008)'in temel amacı, ülkemizde genç işsizlere yönelik olarak uygulanan aktif işgücü piyasası programlarından biri olan “Bilişim Çırakları Projesi’nin genç işsizler üzerinde etkilerinin neler olduğunu, başarı veya başarısızlıklarının nelerden kaynaklandığını ortaya koymaktır. Çalışma neticesinde “Bilişim Çırakları Projesi’nin genç işsizliğini azaltma ve genç işsizliğini arttırma üzerinde fazla etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Torun ve Arıca (2008)'de kriz sürecinin genel işgücü piyasası üzerindeki yansımaları incelenip önerilerde bulunulmuştur. Danışmanlık hizmetlerinin önemine vurgu yapılmıştır.

İzgi ve Arslan (2008), 1988-2008 dönemi için Türkiye’de genç işsizliğin boyutlarını ortaya koymuş ve genç işsizliğin eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma bulgularına göre, ekonomik büyüme, eğitim ve işsizlik üçleminde eğitim ve büyüme ilişkisi pozitif yönlü çıkmıştır. Genç işsizliği ve büyüme ilişkisi anlamlı bulunmamıştır.

Karabıyık (2009)’de genç işsizliği tanımlanarak, genç işsizliğin genel görünümü, nedenleri ve sonuçları ortaya konularak elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda gençliğin gücünü üretime taşıyacak ve avantaja dönüştürecek ulusal politikaların devreye sokulması ve bu politikaların etkinliğinin artırılması gerektiği önerilmiştir.

Erdayı (2009), Türkiye’de genç işsizliği sorununa çözüm olabilecek politikaları, başarılı ülke uygulamaları göz önüne alınarak belirlemeyi amaçlamaktadır. Sorunun nedeni olarak yeterli iş yaratılmaması gösterilmektedir. Çözüme ilişkin olarak istihdam stratejilerinin oluşturulmasını savunan politikalar önerilmiştir.

Sanal (2010)’de Türkiye’de genç işgücü, genç istihdamı ve genç işsizliği incelenmiştir. Genç işsizliğin çözümünde etkili bir araç olan aktif istihdam politikaları ile eğitimin hiçbir maliyetten kaçınılmadan uygulanması gerektiği önerilmiştir.

Kabaklarlı ve Gür (2010)’da genç işsizlik oranı ile verimlilik, enflasyon, reel GSYH ve reel yatırımlar arasında uzun dönemli bir ilişki bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Sonuç olarak değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca GSYH’nın büyümesinin genç işsizliğini azalttığı sonucuna varılmıştır.

Mütevellioglu, Zambak ve Mert (2010)’da üniversite öğrencilerinin işsizlik üzerine algıları, görüşleri ve beklentileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre gençler gelecekle ilgili kaygılıdır. Çalışmada gençlerin Türkiye’nin geleceğine güven duymadıkları, işsizlikle mücadelenin devletin ödevi olduğunu düşündükleri ancak sadece çok az bir kısmının işsiz kaldığında devletten destek bulacağına inandığı ortaya çıkmıştır.

Şakır (2010), Türkiye’de 2008 krizini yaşamış 23-28 yaş arasındaki gençler üzerinde yapılmıştır. Gençlerin kriz üzerine görüşlerini ve krizin gençler üzerindeki etkisini

incelemek amacıyla 'odak görüş' çalışması yapılmıştır. İşsizliğin gençleri mutsuzluk, umutsuzluk ve depresif durumlara sürüklediği sonucuna varmıştır. Ayrıca, eğitim sisteminin işgücü piyasası ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde düzenlenmesi halinde genç işsizliğinin önleneceği sonucuna varılmıştır.

Basmacı (2011)'de genç işsizliği işgücü piyasalarının ve istihdamın değişen yapısı çerçevesinde açıklanmış ve sorunun çözümüne yönelik uluslararası yaklaşımlar dikkate alınarak Türkiye'de genç işsizliğine ilişkin politikalar değerlendirilmiş Genç işsizliği sorununun çözümünün daha spesifik politikaların uygulanmasını gerektiği, Türkiye'nin gençler için bir ulusal istihdam stratejisine ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır.

Sayın (2011)'de eğitim ve büyümenin genç işsizliğine etkisi incelenmiştir. Genç işsizliğini uzun dönemde kendisinden sonra en çok etkileyen değişkenin büyüme ve yükseköğretim okullaşma oranı olduğu ve bu değişkenin genç işsizliği ile mücadelede bir politika aracı olarak belirlendiği takdirde genç işsizliği oranlarının azalma yönünde olduğu belirlenmiştir.

Dursun ve Aytaç (2012)'de üniversite son sınıfta eğitim gören öğrencilerin, iş deneyimi ile kaygı ve umutsuzluk düzeyleri ile işgücü piyasasına yönelik beklenti arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre cinsiyete göre kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca iş deneyiminin umutsuzluk ve kaygı düzeyi üzerinde bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Sertkaya (2013)'de Türkiye'de genç işsizliği oranı ile büyüme, eğitim ve enflasyon oranı arasındaki ilişki ekonometrik analizler aracılığıyla incelenmiştir. Analiz neticesinde genç işsizlik oranını etkileyen faktörlerin içerisinde enflasyon ile yüksek okullaşma oranının etkisinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Bayrakdar ve İncekara (2013)'de işsizliğin gençler arasında dikkat çekici artışı üzerine yoğunlaşılacak bu çalışmada Türkiye'nin genç işsizlik profili incelenmiştir. Ayrıca uygulanan istihdam politikaları değerlendirilmiş ve bu politikalar arasında etkinliği nispeten yüksek olan mesleki eğitim, girişimcilik faaliyetlerinin teşviki, istihdam danışmanlığı hizmetlerine ağırlık verilmesinin olumlu sonuçlar doğuracağı anlatılmıştır. Sonuç olarak Türkiye'de uygulanan aktif istihdam politikalarının genç işsizliği önlemede tek başına yeterli olmadığı ifade edilmiştir.

Özaydın (2013)'de genç işsizliği konusu dünyada ve Türkiye'de ele alınmış ve aktif istihdam politikalarının genç işsizliğindeki rolünü ve önemini analiz etmek amaçlanmıştır. Araştırma bulgularına göre; eğitim sistemini işgücü piyasasının ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiğine ve mesleki eğitimin önemine vurgu yapılmıştır.

Atabey (2013)'de dünya'da ve Türkiye'de genç işsizliği oranlarının çok yüksek rakamlara ulaştığını ve bu sorunun çözümünde sosyal politikalar kadar mali politikalarında etkili olduğu savunulmuştur. Buradan hareketle alternatif bir politika önerisi yapılması amaçlanmıştır. Bu noktada Sosyal Güvenlik Kurumunun önemine değinilen çalışmada, daha etkin çalışması sağlanarak kendi gelirleri ile giderlerinin karşılanmasına yönelik alınacak tedbirler ve gerçekleştirilecek uygulamalar ile yapılan küçük bir tasarrufun bile genç işsizliğinin çözümüne yönelik bir mali alan uygulamasına yönelik etkin bir kaynak oluşturacağı ifade edilmiştir.

Işıkoglu (2013)'de Denizli ili sınırları içerisinde ikamet eden 15-24 yaş grubunda bulunan genç işsizlerin işsiz kalma nedenlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre düşük ücretler ve ağır çalışma yükü, işverenlerin deneyim şartı işsizlik nedeni olarak gösterilmiştir. İşverenler açısından gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları, ücret beklentilerinin yüksek olması, eğitim-istihdam ilişkisinin kurulamaması ve istihdama yönelik teşviklerin yetersiz olması genç işsizliğinin nedenleri olarak gösterilmiştir.

Çondur ve Bölükbaş (2014)'de küreselleşme sürecinin etkisiyle Türkiye'de işgücü piyasası ve genç işsizlik-büyüme ilişkisini incelenmiştir. Çalışmada GSYİH ve ÜFE'de görülen değişimlerin hem doğrudan hem de dolaylı olarak genç işsizliği etkilediği sonunca ulaşılmıştır.

Günaydın ve Çetin (2015)'de Türkiye ekonomisinin 1988-2013 dönemi ele alınmıştır. Kişi başına reel gelir, enflasyon, ticari açıklık ve doğrudan yabancı sermaye değişkenlerinin genç işsizliği üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre değişkenler arasında bir uzun dönem ilişki bulunmuştur. Ayrıca genç işsizliği üzerinde ticari açıklık, kişi başına reel gelir ve doğrudan yabancı sermayenin olumsuz etkisi tespit edilmiştir.

Aslan (2015)'de üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygı ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha kaygılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kadınların erkeklere göre daha yüksek işsizlik riski karşı karşıya olduğu, iş tecrübesi bulunmayan öğrencilerin kaygı durumlarının daha fazla olduğu belirlenmiştir (Aslan, 2015: 71-84).

Kelleci ve Türk (2016)'de Türkiye ile OECD ülkelerinde genel işsizlik ve genç işsizlik oranlarının değişiminin 2000 yılından itibaren seyri incelenmiştir. Yıllar içerisinde genç işsizlik oranların artması üzerinde çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Okul öncesi eğitimin önemi, eğitim-sanayi işbirliğinin sağlanması, yeteneğe göre öğrenciler okula yerleştirilmeli ve böylece erken okulu terki önleme ve yükseköğretimde çalışmaya dayalı öğrenim gerçekleştirilmelidir.

Akıncı (2016), Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitim süreci devam eden gençlerin üniversite bittikten sonraki dönemde işsiz kalma durumlarına yönelik kaygı düzeylerini ve çalışma hayatındaki beklentileri incelenmiştir. Çalışmada eğitim süreci devam eden gençlerde hem işsizlik kaygısı hem de çalışma hayatına ilişkin kaygı orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Işık (2016)'da genç işsizliği ve gençlerde atalet oranları ele alınmış ve genç işsizliği cinsiyet, yaş ve eğitim durumlarına göre incelenmiştir. Kronik bir sorun hale gelen genç işsizliği ile gençlerde atalet oranlarının çözümüne ilişkin birtakım önerilere yer verilmiştir. İşgücünün eğitim düzeyinin artırılması, eğitim istihdam ilişkisinin kuvvetlendirilmesi, birbirlerine uyumlu hale getirilmeli, yatırım teşvikleri ile yeni iş alanlarının işgücü yoğun sektörler göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmesi şeklinde önerilerde bulunulmuştur.

Coşan, Şahin ve Yörübulut (2017), Güney Avrupa ve (İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan) Türkiye'de genç işsizlik sorunu üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Değerlendirmeler üzerine genç işsizlik oranlarının artması bu ülkelerde ortak özellik olarak görülmüştür. Genç işsizliğinin artmasına mevcut ülkelerdeki eğitim sisteminin katılık ve okuldan işe geçiş sürecinde yaşanan zorluk en temel neden olarak

gösterilmiştir. Eğitim sisteminde yaşanan sıkıntılarda köklü reformların sorunun çözümünde etkili olacağı ifade edilmiştir.

Çondur ve Şimşir (2017)'de 1991-2016 yılları arasını ele alan bu çalışma Türkiye'de eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme ile genç işsizlik arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada GSYH'daki eğitim harcamalarının payının arttırılması genç işsizliği arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özer ve Topal (2017), Bu çalışma genç işsizliğinin göç, suç, boşanma ve intihar gibi olaylar üzerinde bir etkisinin olup olmadığını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda genç işsizliği ile göç, suç, intihar ve boşanma olayları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Buna göre genç işsizliğinin suç, göç, intihar ve boşanma olayları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dönüm (2018), üniversitelileşme hareketlerinin genç işsizliği üzerine etkilerini incelemiştir. Türkiye'de üniversite sayısının artması ve gençlerin yüksek düzeyli eğitilmiş olmalarının işgücü piyasasında kendilerine uygun iş bulabilmeleri için yeterli olmadığı ortaya konulmuştur. Üniversitelerin bu konuda yeniden yapılandırılması, öğrencilerin aldıkları eğitimin sadece teorik değil uygulamalı olmasının işgücü piyasasına girişlerinde deneyimli olmalarını sağlayacağı vurgulanmıştır. Ayrıca devlet kurum ve kuruluşları ile sanayi ve üniversitelerin birlikte çalışmalar yürütmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Özaydın (2018)'de Türkiye'deki genç işsizliği sorunu ve bu sorunlara mücadelede yürütülen politikalar ile sorunun çözümüne ilişkin getirilebilecek önerilere yer verilmiştir. İŞKUR, YÖK ve ÖSYM'nin modernize edilmesi, aktif istihdam politikalarının gençler arasında girişimciliğin desteklenmesi bağlamında İŞKUR ve KOSGEB öncülüğünde sağlanan ve son yıllarda önemli yatırımların yapılmasına ön ayak olan yardımların kapsamı daha da genişletilerek gençler arasında istihdam yaygınlaştırılabileceği ifade edilmiştir.

Ergün ve Gökdemir (2018)'de Türkiye ekonomisinde genç işsizlik sorunu tüm ayrıntılarıyla incelenmiş, OECD ve AB ülkeleri ile karşılaştırmalar yapılarak çözüm önerileri sunulmuştur. Ekonomik büyümenin genel işsizlik düşürdüğü gibi genç işsizliği

de düşüreceği savunulmuştur. Ayrıca uzun dönemli eylem içeren kapsamlı stratejilerin gerekli olduğu öne sürülmüştür.

Akcan (2018), Bu çalışma Türkiye’de genç işsizliğinin nedenleri üzerinde durmuştur. Türkiye’de genç işsizliğinin artmasının en önemli nedeni olarak Suriyeli sığınmacılar gösterilmiştir. Göç faktörüne dikkat çekilen bu çalışmada Suriyeli sığınmacıların işgücü piyasalarına kontrolsüz girişlerinin engellenmesi sorunun çözümü olarak gösterilmiştir.

3.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ciddi bir sorun olan işsizliğin yarattığı olumsuzluklardan hiç kuşkusuz ki en fazla gençler etkilenmektedir. İşgücü piyasalarına girişte birçok zorluk yaşayan gençler işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu çalışmanın amacı işsizlik sorunuyla her açıdan ciddi mücadele etmek zorunda kalan gençlerin üzerinde işsizliğin yarattığı olumsuz durumları ortaya koymaktır.

Gençlerin iş bulamamalarından dolayı yaşadıkları sıkıntıların ortaya konması ve yarattığı etkilerin incelenmesi genç işsizliği ile mücadelede uygulanacak politikaların seçimine yardımcı olmaktadır.

Genç işsizliği konusunda yapılan çalışmalarda kime genç işsiz deneceği konusu sürekli tartışılmaktadır. Gençliğin yaş aralığı ile ilgili birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Eurostat çalışmalarında 15-24 yaş grubunu genç olarak ele almıştır. . Alt kırılım olarak da 15-19 ve 20-24 olarak ele alınmaktadır. Ancak tüm dünyada ve Türkiye’de 15-24 yaş grubunun eğitimde kalma süresi uzamıştır. Bu nedenle 25-29 yaş grubunda birçok uluslararası çalışma ve istatistikte genç yaş grubu içinde ele alınmaktadır. Özellikle yüksek lisans eğitimlerinin artması bu yaş grubunda da okula gitme süresini uzatmakta işgücüne katılım gittikçe daha geç yaşlarda olmaktadır. Ayrıca uzaktan eğitim imkanının yaygınlaşması eğitimde yer alan gençlerin sayısını arttırmakta ve eğitim süreleri uzamaktadır. Bu çalışmada tüm bu faktörler göz önünde bulundurularak 15-29 yaş grubu araştırma kapsamında değerlendirilmiştir (Yentürk ve Başlevent, 2007:2-3). Ayrıca genel işsizliğin yarattığı sosyal ve psikolojik etkileri ortaya koyan çalışmaların sayısı oldukça fazladır. Özellikle 15-29 yaş aralığında eğitim düzeyi fark etmeksizin genç işsizliğinin yarattığı olumsuzlukları ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın literatürdeki bu eksikliği gidermesi düşünülmektedir.

Çalışma Malatya il sınırları içerisinde ikamet eden 15-29 yaş aralığında bulunan genç işsizlerle yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada eğitim faktörü göz ardı edilmemiş, ‘genç nüfus’ skalasına ‘yetişkin genç nüfusta’ dahil ederek daha kapsamlı ve güvenilir sonuçlar almak amaçlanmıştır.

3.3 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma Malatya’da bulunan 15-29 yaş arası gençler de işsizliğin ortaya çıkardığı psikolojik, sosyolojik etki ve sonuçları ortaya koymayı amaçlamıştır. Ancak çalışma belli kısıtları da içerisinde barındırmaktadır. Zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle Türkiye’deki tüm genç işsizlere ulaşma imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırma kapsamına Türkiye’deki tüm genç işsizler yerine Malatya ili sınırları içerisinde bulunan genç işsizler dâhil edilmiştir. Ayrıca Malatya ili sınırları içerisinde bulunan tüm genç işsizlere ulaşmanın da imkânsız olması araştırmayı sınırlandırmıştır.

3.4 Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi

Araştırma literatür taraması ve anket çalışmasından oluşmaktadır. Anket çalışması uygulanmadan önce sistemli bir çalışma yapılmıştır. İlk adımda literatürde işsizlik ve genç işsizliği üzerine yapılan çalışmalar incelenmiştir. Anketin yapılan bu çalışma için en iyi veri toplama tekniği olduğu düşünülmüştür. Anket soruları genç işsizliğin nedenleri ve sonuçları değerlendirilerek oluşturulmuştur. Genç işsizlerin konu üzerine görüş ve algılarını ortaya koymak amacıyla literatür ışığında on üç soru hazırlanmıştır. İkinci adımda ise hazırlanan anket güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla 70 kişiyle ön test uygulaması yapılmıştır. Anket sorularının güvenilirliğinin ölçülmesi için Cronbach Alfa Değeri’ne bakılmıştır Güvenirlik analizi, daha önceden belirlenmiş bir ölçek türüne göre hazırlanmış ankete verilen yanıtların tutarlılığını ölçer. Ölçme aracında yer alan maddelerin ölçüp göstermediğini test etmek amacıyla uygulanmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2016: 323). Tüm maddeler için elde edilen α değeri o anketin toplam güvenilirliğini göstermektedir. Genel kabul ise bu değer 0,70’ten büyük olmasıdır (Kılıç, 2016: 47).

Bu çalışmada araştırmanın anakütlesini Malatya ili sınırları içerisinde bulunan genç işsizler oluşturmaktadır. Malatya ili nüfusu dikkate alındığında %95 güven aralığında 383 genç işsize ulaşmanın çalışma için yeterli olduğu görülmüştür. Bu bağlamda toplam

450 anket dağıtılmıştır. Eksik veya yanlış işaretlemelerin olduğu anketler analize dahil edilmemiştir. Toplamda 403 anket analize uygun bulunmuştur.

Tablo 22: Soruların Güvenirlik Analizi

Ölçek	Güvenirlik
Gençlerin geleceğe bakışına yönelik iki soru	0,726
İşsizliğin gençlerin fiziksel ve psikolojik durumlarına etkisi ile ilgili beş soru	0,827
İşsizliğin gençlerin aile ve çevreleriyle olan ilişkilerine etkisi ile ilgili dört soru	0,835
İşsizliğin toplumsal anlamda sonuçlarına ilişkin iki soru	0,834

3.5 Araştırmanın Varsayımları

Araştırma kapsamında anket uygulamasının yapılan çalışma için en uygun veri toplama aracı olduğu, seçilen örneklem grubunun anakütleyi en iyi şekilde temsil ettiği kabul edilmiştir. Anketlerin uygulanması noktasında her bir katılımcının soruları anlayarak cevapladıkları ve cevaplarına herhangi bir müdahale veya yönlendirme yapılmadığı varsayılmıştır.

3.6 Araştırmanın Hipotezleri

Yapılan literatür taraması sonucuna göre bu çalışmanın hipotezlerini şu şekilde sıralamak mümkündür;

H₁: Gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevrelerindeki olumsuz ilişkilerin fiziksel ve psikolojik olumsuz durumları üzerinde etkisi vardır.

H₂: Gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevreleriyle olan ilişkilerinin gelecek hakkındaki görüşleri üzerinde etkisi vardır.

H₃: Gençlerin işsizlik nedeniyle içerisinde bulunduğu fiziksel ve psikolojik olumsuz durumların toplumsal sorunlar üzerinde etkisi vardır.

H₄: İşsizlik nedeniyle geleceğe bakış cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₅: İşsizliğin yarattığı fiziksel ve psikolojik olumsuz durumlar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₆: İşsizliğin yarattığı toplumsal sorunlar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir

- H₇**: İşsizliğin aile ve çevre ile olan ilişkileri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir
- H₈**: İşsizlik nedeniyle geleceğe bakış yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.
- H₉**: İşsizlik nedeniyle geleceğe bakış eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.
- H₁₀**: İşsizlik nedeniyle aile içi ve çevreyle olan ilişkiler yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.
- H₁₁**: İşsizliğin yarattığı fiziksel ve psikolojik olumsuz durumlar yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.
- H₁₂**:Gençlerin çalışma hayatındaki durumları ile aile ve çevre ilişkileri anlamlı bir farklılık gösterir.

3.7 Veri Toplama Süreci

Genç işsizlerin konu üzerine görüş ve algılarını ortaya koymak amacıyla literatür taraması sonucu toplam on üç soru hazırlanmıştır. Ayrıca gençlerin demografik özelliklerinin tanımlanabilmesi amacıyla beş soru sorulmuştur. Gençlerin yaşadıkları işsizliğin süresini, nedenlerini, durumlarını açıklayabilmeleri için isteğe bağlı birden fazla cevap verebilecekleri şekilde sorular yöneltilmiş, uygun gördükleri seçenek veya seçenekleri işaretlemesi istenmiştir. Anketin birinci bölümünü demografik özellikler ile çoklu yanıt verebilecekleri sorular oluşturmaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise gençlerin işsizlik üzerine algı ve görüşlerini yansıtan sorulara yer verilmiştir.

Veri toplama süreci sonunda elde edilen araştırma verileri SPSS 22.0 (Statistical Package for Social Science 22.0) ile analiz edilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle demografik özelliklerin tanımlanması amacıyla frekans dağılımları yapılmıştır. Daha sonra maddelerin birbiri üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla regresyon analizleri, etki var ise bu etkinin şiddetini ve yönünü belirlemek amacıyla korelasyon analizleri yapılmıştır. Son olarakta gençlerin işsizlik üzerine bir takım fikir ve görüşlerini almak amacıyla da sorulan sorular çapraz tablolar aracılığı ile incelenmiş ve yorumlanmıştır.

3.8 Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmanın verilerinin analizi bölümünde öncelikle anket uygulamasına katılan genç işsizlerin demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla sorulan sorulara vermiş oldukları cevaplar frekans ve yüzde değerleri dikkate alınarak incelenmiştir.

Çalışmada katılımcılara demografik verilerin elde edilmesi amacıyla cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim durumu ve çalışma hayatına dair sorular yöneltilmiştir. Görüldüğü üzere çalışmada cinsiyet değişkenine ek olarak birden fazla demografik sorularda yöneltilmiştir. Farklı demografik sorulara yer verilmesinin nedeni yapılacak istatistiksel analizlerde diğer değişkenlere de ihtiyaç duyulmasıdır.

Yapılan bu anket çalışmasında katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımları sayısal ve yüzde oranları olarak Tablo 23’de yer almıştır.

Tablo 23: Yaş Gruplarına Göre Gençlerin Dağılımı

Değişken	Alt Değişken	F (Frekans)	Yüzde (%)
Yaş Grupları	15-19	28	6,9
	20-24	195	48,4
	25-29	180	44,7
	Toplam	403	%100

Yaş grupları üç kategoride incelenmiş olup, katılımcıların %6,9’sı 15-19 yaş, %48,4’ü 20-24 yaş, %44,7’si ise 25-29 yaş aralığındadır. Genç işsizler olarak tanımlanan 15-29 yaş grubunda alt kategorilere bakıldığında en fazla 20-24 yaş grubundaki işsizlere, daha sonra da 25-29 yaş grubundaki işsizlere ulaşıldığı söylenebilir. 15-19 yaş grubunda yer alan işsizlerin sayısının az olması, o grupta yer alan gençlerin henüz eğitimlerine devam ediyor olmasından ve herhangi bir iş arıyor olmamasından kaynaklanmaktadır (Tablo 23).

Tablo 24: Cinsiyete Göre Gençlerin Dağılımı

Değişken	Alt Değişken	F (Frekans)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	232	57,6
	Erkek	171	42,4
	Toplam	403	%100

Cinsiyete göre katılımcıların dağılımları sayısal ve yüzde olarak Tablo 24’de verilmiştir. Çalışmaya katılanların %57,6’sı kadın, %42,4’ü ise erkektir. Tablo 24 incelendiğinde genç kadın işsizlere, genç erkek işsizlere göre daha fazla ulaşıldığı dikkat çekmektedir

Tablo 25: Eğitim Durumuna Göre Gençlerin Dağılımı

Değişken	Alt Değişken	F (Frekans)	Yüzde (%)
Eğitim Durumları	İlkokul	29	7,2
	Lise	72	17,9
	Önlisans	46	11,4
	Lisans	245	60,8
	Lisansüstü	11	2,7
	Toplam		403

Eğitim durumlarına göre katılımcıların dağılımları sayısal ve yüzde olarak Tablo 25’de verilmiştir. Katılımcılar eğitim durumlarına göre ilkököl, lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü olarak beş kategoriye ayrılmıştır. Sırasıyla katılımcıların %7,2’si ilkököl, %17,9’u lise, %11,4’ü ön lisans, %60,8’i lisans, %2,7’si ise lisansüstü düzeyinde eğitim seviyesine sahiptir. Tablo 25 incelendiğinde genç işsizlerin dağılımının en fazla lisans mezunları arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 26: Medeni Duruma Göre Gençlerin Dağılımı

Değişken	Alt Değişken	F (Frekans)	Yüzde (%)
Medeni Durum	Bekâr	346	85,9
	Evli	57	14,1
	Toplam	403	%100

Çalışmada sorulan demografik sorulardan biride medeni durumdur. Medeni durum önemli bir değişkendir. Özellikle evli bireylerin işsizlikten bekâr birine göre daha fazla etkilendiği yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Yapılan bu anket çalışmasında katılımcıların %85,9’u bekâr, %14,1’i evlidir. Çalışmada bekâr katılımcıların %85,9 olan oranı oldukça dikkat çekmektedir. Görüldüğü üzere çalışmaya katılan gençlerin genellikle bekar oldukları gözlenmiştir (Tablo 26).

Araştırma kapsamına alınan yaş grubunun genellikle eğitimden henüz veya erken yaşta ayrılmış işgücü piyasasına giriş yapmaya hazır katılımcıların yer aldığı gruptur. Eğitim seviyesine göre genç işsizliğin dağılımı incelendiğinde en fazla lisans mezunları arasında görülen işsizlikten de anlaşılacağı üzere eğitim seviyesinin artması evliliği ikinci plana atmaktadır. Bu bakımdan evli katılımcıların sayısı bekar katılımcılar ile kıyaslandığında oldukça düşüktür.

Tablo 27: Çocuğu Olup Olmamasına Göre Gençlerin Dağılımı

Değişken	Alt Değişken	F (Frekans)	Yüzde (%)
Çocuğu Olup Olmama	Yok	360	89,3
	Var	43	10,7
	Toplam	403	%100

Katılımcıların çocuğu olup olmamasına göre dağılımını Tablo 27’de verilmiştir. Yapılan bu anket çalışmasında %89,3’ü çocuk sahibi değilken, %10,7’si çocuk sahibidir.

Tablo 28: Çalışma Hayatındaki Durumuna Göre Gençlerin Dağılımı

Değişken	Alt Değişken	F (Frekans)	Yüzde (%)
Çalışma hayatındaki durum	İlk kez iş arıyor olma	140	34,7
	Uzun süredir işsiz olma	148	36,7
	Çalışırken işten çıkarılma	30	7,4
	Birden fazla iş deneyimine sahip olma	85	21,1
	Toplam	403	%100

Yapılan çalışmanın bir diğer önemli demografik unsuru da genç işsizlerin çalışma hayatındaki durumudur. Bu çalışmada gençlerin çalışma hayatındaki durumlarının ortaya konulması için “ilk kez iş arıyorum”, “uzun süredir işsizim”, “çalışırken işten çıkarıldım” ve “birden fazla iş deneyimine sahibim” şeklinde dört alt kategoride yer alan ifadeye yer verilmiştir. Çalışmada gençlerin çalışma hayatındaki durumlarının incelendiği tabloda %34,7’sini ilk kez iş arayanlar, %36,7’sini uzun süredir işsiz olanlar, %7,4’ünü çalışırken işten çıkarılanlar ve %21,1’ini birden fazla iş deneyimine sahip olanlar oluşturmaktadır (Tablo 28).

3.9 Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesi

Bu bölümde araştırma hipotezleri test edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda ilk üç hipotez regresyon ve korelasyon analizi ile test edilmiştir. Hipotezlerin analizi için t- testi ve ANOVA testi yapılmıştır. T-testi, iki ayrı grubun aynı değişkene ilişkin ortalamalarının karşılaştırılıp anlamlı bir farkın olup olmasını ortaya koymak amacıyla yapılan bir analizdir. Bu çalışmada cinsiyet ve medeni durumlara göre değişkenlerin analizi t-testi ile yapılmıştır. Birden fazla gruba ayrılan yaş grubu, eğitim durumu ve çalışma hayatındaki durum gibi değişkenler ise ANOVA testiyle analiz edilmiştir. Yapılan t-

testi ve ANOVA testi sonuçlarına göre hipotezlerin kabulüne veya reddine karar verilmiştir. Son olarakta gençlere yöneltilen çoklu cevap sorularının frekans tablosu verilmiş ve cevaplar yorumlanmıştır.

Likert ölçeğine göre düzenlenmiş toplam on üç soru sorulmuştur. “1 kesinlikle katılıyorum, 5 kesinlikle katılmıyorum” şeklinde ifade edilmiştir. Analizler gençlerin sorulara verdikleri cevapların ortalamalarına göre yapılmıştır. Buna göre verilen cevapların ortalamaları “3” değerinin üzerinde ise, gençlerin soruda verilen ifadeye katılmadıkları, “3” değerinin altında ise soruda verilen ifadeye katıldıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 29: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Analizi

	Cinsiyet	Yaş	Medeni durum	Çocuk olup olmama	Eğitim durumu	Çalışma hayatındaki durum	Geleceğe bakış	Aile ve çevre etkisi	Beden ve ruh sağlığına etkisi	Toplumsal etkiler
Cinsiyet	1	,012	,084	-,094	-,225**	,223**	-,041	-,029	,093	-,041
Yaş	,012	1	,262**	-,221**	-,310**	,267**	,107*	-,092	-,150**	-,131**
Medeni durum	,084	,262**	1	-,759**	-,167**	,233**	,010	-,010	,012	-,034
Çocuk olup olmama	-,094	-,221**	-,759**	1	,213**	-,221**	-,003	-,029	-,032	,012
Eğitim durumu	-,225**	,310**	-,167**	,213**	1	-,132**	,161**	-,094	-,158**	-,13*
Çalışma hayatındaki durumu	,223**	,267**	,233**	-,221**	-,132**	1	-,022	-,049	-,022	,001
Geleceğe bakış	-,041	,107*	,010	-,003	,161**	-,022	1	-,213**	-,194**	-,086
Aile ve çevre etkisi	-,029	-,092	-,010	-,029	-,094	-,049	-,213**	1	,791**	,484**
Beden ve ruh sağlığına etkisi	,093	-,150**	,012	-,032	-,158**	-,022	-,194**	,791**	1	,502**
Toplumsal etkiler	-,041	-,131**	-,034	,012	-,123*	,001	-,086	,484**	,502**	1

*Korelasyon, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı (Çift Yönlü)

**Korelasyon, $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı (Çift Yönlü)

Tablo 29'daki analiz sonuçları aşağıda ifade edildiği gibi tespit edilmiştir;

- ✓ İşsizlik nedeniyle aile ve çevre ilişkilerinde yaşanan olumsuz durumlar ile gençlerin fiziksel ve psikolojik durumları arasındaki korelasyon katsayısı 0,791 ($p<0,01$) olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç, aile ve çevre ilişkileri ile gençlerin fiziksel ve psikolojik durumları arasında **pozitif yönlü güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir**. Bu analiz sonucu H_1 'in desteklendiğini ispatlamaktadır.
- ✓ İşsizlik nedeniyle aile ve çevre ilişkilerinde yaşanan olumsuz durumlar ile geleceğe bakış arasındaki korelasyon katsayısı -0,213 ($p<0,01$) olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç, aile ve çevre ilişkileri ile gençlerin geleceğe bakışı arasında güçlü olmasa da **negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir**. Bu analiz sonucu H_2 'in desteklendiğini ispatlamaktadır.
- ✓ Gençlerin işsizlik nedeniyle içerisinde bulunduğu fiziksel ve psikolojik olumsuz durumlar ile toplumsal sorunlar arasındaki korelasyon 0,502 ($p<0,01$) olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç, gençlerin işsizlik nedeniyle içerisinde bulunduğu fiziksel ve psikolojik olumsuz durumlar arasında **pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur**. Bu analiz sonucu H_3 'ün desteklendiğini ispatlamaktadır.
- ✓ İşsizlik nedeniyle aile ve çevre ilişkilerinde yaşanan olumsuz durumlar ile işsizliğin toplumsal sonuçları arasındaki korelasyon katsayısı 0,484 ($p<0,01$) olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç, aile ve çevre ilişkileri ile işsizliğin toplumsal sonuçları arasında güçlü olmasa da **pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunmuştur**.

3.10 Çalışmanın Hipotezlerine İlişkin Bulgular

Hipotez 1: “İşsizlik nedeniyle gençlerin ailesi ve çevresi ile olumsuz ilişkilerinin fiziksel ve psikolojik olumsuz durumları üzerinde etkisi vardır.” şeklinde ifade edilmiştir. Gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevreyle olan ilişkileri ile fiziksel ve ruhsal durumları arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek için regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucu Tablo 30’da görülmektedir.

Tablo 30: Aile ve Çevre İlişkisinin Fiziksel ve Psikolojik Durumlara Etkisi

Model	β	R ²	Düzeltilmiş R ²	Sig.F Değişikliği	Durbin-Watson
1	,791 ^a	,625	,624	,000	1,855

Çalışma bulgularına göre model anlamlı ($\beta=.791$; $p<.05$) olarak tespit edilmiştir. Buna göre gençlerin aile ve çevre ile olan ilişkilerinin beden ve ruh sağlıkları üzerinde bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Buna göre **H₁ hipotezini destekler nitelikte sonuç elde edilmiştir.** Ayrıca Durbin-Watson değerleri de incelendiğinde çalışmada herhangi bir oto-korelasyon sorunu olmadığı görülmüştür. Durbin-Watson değeri 0 ile 4 arasında değerler almaktadır. İki terimin birbirinden tamamen bağımsız olduğu durumlarda bu değer 2’ye yaklaşır. Bu durumda değerler arasında bir korelasyon olmadığı ifade edilebilir (Demirtaş, 2013:222).

Hipotez 2: “Gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevreleriyle olan ilişkilerinin gelecek hakkındaki görüşleri üzerinde etkisi vardır.” olarak ifade edilmiştir.

Gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevreyle olan ilişkileri ile gelecek hakkında görüşleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek için regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31: Aile ve Çevre İlişkilerinin Gelecek Hakkındaki Görüşlere Etkisi

Model	β	R ²	Düzeltilmiş R ²	Sig.F Değişikliği	Durbin-Watson
1	,213 ^a	,046	,043	,000	1,893

Çalışma bulgularına göre model anlamlı ($\beta=.213$; $p<.05$) olarak tespit edilmiştir. Buna göre gençlerin aile ve çevre ile olan ilişkilerinin geleceğe bakışları üzerinde bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Buna göre **H₂ hipotezini destekler nitelikte sonuç elde edilmiştir**. Kısacası gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevresiyle olumsuz ilişkiler içinde olması aynı zamanda hem kendi hem de ülke geleceği hakkında olumsuz bir görüş içerisine girmesine neden olmaktadır.

Hipotez 3: “Gençlerin işsizlik nedeniyle içerisinde bulunduğu fiziksel ve psikolojik olumsuz durumların toplumsal sorunlar üzerinde etkisi vardır.” şeklinde ifade edilmiş olup aralarında bir ilişki olup olmadığını incelemek için regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucu Tablo 32’de görülmektedir.

Tablo 32: Fiziksel ve Psikolojik Olumsuz Durumların Toplumsal Sorunlara Etkisi

Model	β	R ²	Düzeltilmiş R ²	Sig.F Değişikliği	Durbin-Watson
1	,502 ^a	,252	,250	,000	2,071

Çalışma bulgularına göre model anlamlı ($\beta=.502$; $p<.05$) olarak tespit edilmiştir. Buna göre gençlerin işsizlik nedeniyle yaşadıkları fiziksel ve psikolojik olumsuz durumların toplumsal sorunları tetiklediği tespit edilmiştir. Buna göre **H₃ hipotezini destekler nitelikte sonuç elde edilmiştir**. Kısacası işsizlik yalnızca bireysel sonuçlar doğuran bir sorun olmaktan ziyade toplumsal sorunlara da yol açmaktadır.

Hipotez 4: “İşsizlik nedeniyle geleceğe bakış cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.” şeklindedir. Belirtilen hipotezi test etmek amacıyla Bağımsız T-testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 33’de verilmektedir.

Tablo 33: Cinsiyet ile Geleceğe Bakış Arasındaki İlişki

	Levene's Test Sonuçları			T-testi				
		F	Anlamlılık	t	df	Anlamlılık (2-yönlü)	Anlamsal Farklılık	Standart Hata Farklılığı
Gelecek Hakkında Görüşler	Varyanslar Eşit	1,921	,167	,821	401	,412	,09450	,11517
	Varyanslar Eşit Değil			,812	352,524	,417	,09450	,11631

Yukarıdaki Tablo 33 sonuçlarına göre, Levene Test sonucu ($p=.167$; $p>.05$) anlamsız olduğu için t-test değerlerinin yorumlanabileceği gözlenmiştir. Yapılan incelemede t-test anlamlılığı ($p=.412$; $p>.05$) değeri anlamsız olarak bulunmuştur. Bu sonuç cinsiyete göre geleceğe bakış açılarının anlamlı düzeyde fark yaratmadığını ortaya çıkarmıştır. Yani **H₄ sonuçları desteklenmemiştir.**

Hipotez 5: “İşsizliğin yarattığı fiziksel ve psikolojik olumsuz durumlar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.” şeklindedir. Belirtilen hipotezi test etmek amacıyla Bağımsız T-testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 35’de verilmektedir.

Tablo 34: Cinsiyet ile Fiziksel ve Psikolojik Durumlar Arasındaki İlişki

	Levene's Test Sonuçları			T-testi				
		F	Anlamlılık	t	df	Anlamlılık (2-yönlü)	Anlamsal Farklılık	Standart Hata Farklılığı
İşsizliğin beden ve ruh sağlığı üzerine etkisi	Varyanslar Eşit	,157	,692	1,868	401	,062	-,19473	,10423
	Varyanslar Eşit Değil			1,857	358,308	,064	-,19473	,10485

Yukarıdaki Tablo 34 sonuçlarına göre, Levene Test sonucu ($p=.692$; $p>.05$) anlamsız olduğu için t-test değerlerinin yorumlanabileceği gözlenmiştir. Yapılan incelemede t-test anlamlılığı ($p=.062$; $p>.05$) değeri anlamsız olarak bulunmuştur. Bu sonuç cinsiyete göre işsizliğin yarattığı fiziksel ve psikolojik olumsuz durumların anlamlı düzeyde fark yaratmadığını ortaya çıkarmıştır. Yani **H₅ sonuçları desteklenmemiştir.**

Hipotez 6: “İşsizliğin yarattığı toplumsal sorunlar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.” şeklinde ifade edilmiştir. Belirtilen hipotezi test etmek amacıyla Bağımsız T-testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 35’de verilmektedir.

Tablo 35: Cinsiyet ile Toplumsal Sorunlar Arasındaki İlişki

		Levene’s Test Sonuçları		T-testi				
		F	Anlamlılık	t	df	Anlamlılık (2-yönlü)	Anlamsal Farklılık	Standart Hata Farklılığı
Toplumsal Etkiler	Varyanslar Eşit	1,009	,316	,819	401	,414	,11053	,13504
	Varyanslar Eşit Değil			,823	374,104	,411	,11053	,13424

Yukarıdaki Tablo 35 sonuçlarına göre, Levene Test sonucu ($p=.316$; $p>.05$) anlamsız olduğu için t-test değerlerinin yorumlanabileceği gözlenmiştir. Yapılan incelemede t-test anlamlılığı ($p=.414$; $p>.05$) değeri anlamsız olarak bulunmuştur. Bu sonuç cinsiyete göre işsizliğin yarattığı toplumsal olumsuz sonuçların anlamlı düzeyde fark yaratmadığını ortaya çıkarmıştır. Yani **H₆ sonuçları desteklenmemiştir**. Kısacası, işsizliğin yarattığı toplumsal sorunlar kadınlar veya erkekler arasında anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Hipotez 7: “İşsizliğin aile ve çevre ile olan ilişkilere etkisi ile cinsiyete tarasında anlamlı bir farklılık vardır.” şeklinde ifade edilmiştir. Belirtilen hipotezi test etmek amacıyla Bağımsız T-testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 36’da verilmektedir.

Tablo 36: Cinsiyet ile Aile ve Çevre İlişkileri Arasındaki İlişki

		Levene’s Test Sonuçları		T-testi				
		F	Anlamlılık	t	df	Anlamlılık (2-yönlü)	Anlamsal Farklılık	Standart Hata Farklılığı
Toplumsal Etkiler	Varyanslar Eşit	,415	,502	,582	401	,561	,10615	,10615
	Varyanslar Eşit Değil			,584	370,985	,560	,10578	,10578

Yukarıdaki Tablo 36 sonuçlarına göre, Levene Test sonucu ($p=.502$; $p>.05$) anlamsız olduğu için t-test değerlerinin yorumlanabileceği gözlenmiştir. Yapılan incelemede t-test anlamlılığı ($p=.561$; $p>.05$) değeri anlamsız olarak bulunmuştur. Bu sonuç işsizlik nedeniyle aile ve çevre ilişkilerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde fark yaratmadığını ortaya çıkarmıştır. Yani **H₇ hipotezi desteklenmemiştir**. Kısacası, işsizliğin aile ve çevre ilişkilerine etkisi kadınlar veya erkekler arasında anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Görüldüğü üzere işsizliğe yönelik sorulan sorular cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu durum işsizliğin yarattığı olumsuzluklardan hem kadın hem de erkek genç işsizlerin aynı düzeyde etkilendiklerini göstermektedir. Diğer hipotezlerin test edilmesi amacıyla ikiden fazla gruba ayrılan yaş grubu, eğitim durumu ve çalışma hayatındaki durum gibi değişkenler ANOVA testiyle analiz edilmiştir. ANOVA testi sonuçlarına göre hipotezlerin kabulüne veya reddine karar verilmiştir.

Hipotez 8: ‘İşsizlik nedeniyle geleceğe bakış yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.’ şeklindedir. İlgili hipotezi test etmek amacıyla ANOVA testleri uygulanmıştır. Çünkü kategori sayısı (yani yaş grupları) ikiden fazladır. Bu kapsamda elde edilen analiz sonuçları Tablo 37’de sunulmuştur.

Tablo 37: Yaş Gruplarına Göre Gençlerin Gelecek Hakkındaki Görüşlerinin Analizi

ANOVA Testi Sonuçları					
	Kareler Toplamı	Std Sap.	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	14,936	2	7,468	5,863	,003
Grup İçi	509,524	400	1,274		
Toplam	524,460	402			

Yukarıdaki Tablo 37 sonuçları incelendiğinde yaş gruplarına göre gençlerin gelecek hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=.03$; $p<.05$). Bu kapsamda **H₈ hipotezi desteklenmektedir**. Ayrıca, hangi yaş grupları arasında fark olduğunu gözlemlemek için de LSD ve Tukey testleri yapılmıştır. Bu test sonuçları da aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 38: Yaş Gruplarına Göre Gençlerin Gelecek Hakkındaki Görüşlerinin Anlamlı Farklılıkları

	(I) yaşınız	(J) yaşınız	Anlamlı Farklılık (I-J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Tukey HSD	15-19	20-24	-,75275*	,22809	,003	-1,2893	-,2162
		25-29	-,76151*	,22928	,003	-1,3009	-,2221
	20-24	15-19	,75275*	,22809	,003	,2162	1,2893
		25-29	-,00876	,11666	,997	-,2832	,2657
	25-29	15-19	,76151*	,22928	,003	,2221	1,3009
		20-24	,00876	,11666	,997	-,2657	,2832
LSD	15-19	20-24	-,75275*	,22809	,001	-1,2012	-,3043
		25-29	-,76151*	,22928	,001	-1,2123	-,3108
	20-24	15-19	,75275*	,22809	,001	,3043	1,2012
		25-29	-,00876	,11666	,940	-,2381	,2206
	25-29	15-19	,76151*	,22928	,001	,3108	1,2123
		20-24	,00876	,11666	,940	-,2206	,2381

*%0,5 düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır.

Yukarıdaki Tablo 38 sonuçları incelendiğinde 15-19 yaş aralığında olanların geleceğe bakış ortalamaları ile 20-24 ve 25-29 yaş grubundaki gençlerin geleceğe bakış ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ancak 20-24 yaş grubu ile 25-29 yaş grubu arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Yani yaş ortalamalarının artması ile geleceğe bakış düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Hipotez 9: “İşsizlik nedeniyle geleceğe bakış eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.” şeklindedir. İlgili hipotezi test etmek amacıyla ANOVA testleri uygulanmıştır. Çünkü kategori sayısı (yani eğitim durumları) ikiden fazladır. Bu kapsamda elde edilen analiz sonuçları Tablo 39’da sunulmuştur.

Tablo 39: Eğitim Durumuna Göre Gençlerin Gelecek Hakkındaki Görüşlerinin Analizi

ANOVA Testi Sonuçları					
	Kareler Toplamı	Std. Sap.	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	20,128	3	6,709	5,308	,001
Grup içi	504,332	399	1,264		
Toplam	524,460	402			

Yukarıdaki Tablo 39 sonuçları incelendiğinde eğitim durumuna göre gençlerin gelecek hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=.001$; $p<.05$) Bu kapsamda **H₀ hipotezi desteklenmektedir.** Ayrıca, hangi eğitim durumları arasında fark olduğunu gözlemek için de varyansların homojen dağılıp dağılmadığının belirlenmesinin ardından LSD ve Tukey testleri yapılmıştır. Bu test sonuçları da aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 40: Eğitim Durumuna Göre Gençlerin Gelecek Hakkındaki Görüşlerinin Anlamlı Farklılıkları

	(I) eğitim durumunuz?	(J) eğitim durumunuz?	Anlamlı Farklılık (I-J)	Std. Hata	Sig.	%95 Güven Aralığı		
						Alt Sınır	Üst Sınır	
Tukey HSD	İlkokul	Lise	,01652	,24727	1,000	-,6214	,6544	
		Önlisans	-,59670	,26658	,115	-1,2844	,0910	
		Lisans	-,47892	,22028	,132	-1,0472	,0894	
	Lise	İlkokul	-,01652	,24727	1,000	-,6544	,6214	
		Önlisans	-,61322*	,21221	,021	-1,1607	-,0657	
		Lisans	-,49544*	,14998	,006	-,8824	-,1085	
	Önlisans	İlkokul	,59670	,26658	,115	-,0910	1,2844	
		Lise	,61322*	,21221	,021	,0657	1,1607	
		Lisans	,11778	,18004	,914	-,3467	,5823	
	Lisans*	İlkokul	,47892	,22028	,132	-,0894	1,0472	
		Lise	,49544*	,14998	,006	,1085	,8824	
		Önlisans	-,11778	,18004	,914	-,5823	,3467	
	LSD	İlkokul	Lise	,01652	,24727	,947	-,4696	,5026
			Önlisans	-,59670*	,26658	,026	-1,1208	-,0726
			Lisans	-,47892*	,22028	,030	-,9120	-,0459
Lise		İlkokul	-,01652	,24727	,947	-,5026	,4696	
		Önlisans	-,61322*	,21221	,004	-1,0304	-,1960	
		Lisans	-,49544*	,14998	,001	-,7903	-,2006	
Önlisans		İlkokul	,59670*	,26658	,026	,0726	1,1208	

		Lise	,61322*	,21221	,004	,1960	1,0304
		Lisans	,11778	,18004	,513	-,2362	,4717
	Lisans	İlkokul	,47892*	,22028	,030	,0459	,9120
		Lise	,49544*	,14998	,001	,2006	,7903
		Önlisans	-,11778	,18004	,513	-,4717	,2362
*%0,5 düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır.							

*Lisansüstü eğitimliler Lisans Mezunları İçerisinde Değerlendirilmiştir.

Yukarıdaki Tablo 40 sonuçları incelendiğinde lise mezunları ile lisans mezunlarının gelecek hakkında görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Aynı şekilde lise mezunları ile önlisans mezunları arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Ayrıca ilkokul ve lise mezunu gençlerin geleceğe bakışları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak lisans mezunlarının ortalaması ile ilkokul ve lise mezunlarının ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu durumda bize genç işsizlerin eğitim seviyeleri arttıkça gelecek hakkında olumsuz bir beklenti içerisine girdiklerini göstermektedir.

Hipotez 10: ‘‘İşsizlik nedeniyle aile içi ve çevreyle olan ilişkiler yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.’’ şeklinde ifade edilmiştir. İlgili hipotezi test etmek amacıyla ANOVA testleri uygulanmıştır. Bu kapsamda elde edilen analiz sonuçları Tablo 41’de sunulmuştur.

Tablo 41: Yaş Gruplarının Aile içi ve Çevreyle Olan İlişkilere Etkisi

ANOVA Testi Sonucu					
	Kareler Toplamı	Std. Sap.	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	13,536	2	6,768	6,272	,002
Grup içi	431,618	400	1,079		
Toplam	445,154	402			

Yukarıdaki Tablo 41 sonuçları incelendiğinde yaş gruplarına göre gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevresiyle olan ilişkileri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=.02$; $p<.05$). Bu kapsamda **H₁₀ hipotezi desteklenmektedir**. Ayrıca, hangi

yaş grupları arasında fark olduğunu gözlemlemek için de LSD ve Tukey testleri yapılmıştır. Bu test sonuçları da aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 42: Yaş Grupları ile Gençlerin Aile içi ve Çevreyle Olan İlişkileri Arasında Anlamlı Farklılıklar

	(I) yaşınız	(J) yaşınız	Anlamlı Farklılık (I- J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Tukey HSD	15-19	20-24	,73613*	,20993	,001	,2423	1,2300
		25-29	,69563*	,21103	,003	,1992	1,1921
	20-24	15-19	-,73613*	,20993	,001	-1,2300	-,2423
		25-29	-,04049	,10737	,925	-,2931	,2121
	25-29	15-19	-,69563*	,21103	,003	-1,1921	-,1992
		20-24	,04049	,10737	,925	-,2121	,2931
LSD	15-19	20-24	,73613*	,20993	,001	,3234	1,1488
		25-29	,69563*	,21103	,001	,2808	1,1105
	20-24	15-19	-,73613*	,20993	,001	-1,1488	-,3234
		25-29	-,04049	,10737	,706	-,2516	,1706
	25-29	15-19	-,69563*	,21103	,001	-1,1105	-,2808
		20-24	,04049	,10737	,706	-,1706	,2516

*%0,5 düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır.

Yukarıdaki Tablo 42 sonuçları incelendiğinde 15-19 yaş grubu ile 20-24 ve 25-29 yaş grupları ele alındığında aile ve çevre ilişkileri arasında anlamlı bir fark bulunmasına karşın 20-24 ve 25-29 yaş grubu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kısaca 15-19 yaş grubundaki gençlerde işsizliğin aile ve çevre ilişkilerine etkisi, 20-24 ve 25-29 yaş grubuna göre daha azdır. Bu durumda bize gençlerin yaşlarının ilerlemesi ile işsizlik nedeniyle aile ve çevre ilişkileri daha olumsuzlaştırdığını göstermektedir.

Hipotez 11: “İşsizliğin yarattığı fiziksel ve psikolojik olumsuz durumlar yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.” şeklinde ifade edilmiştir. İlgili hipotezi test etmek amacıyla ANOVA testleri uygulanmıştır. Bu kapsamda elde edilen analiz sonuçları Tablo 44’de sunulmuştur.

Tablo 43: Yaş Grupları ile İşsizliğin Fiziksel ve Psikolojik Sonuçları Arasındaki İlişkinin Analizi

ANOVA Testi Sonuçları					
	Kareler Toplamı	Std. Sap.	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	19,190	2	9,595	9,284	,000
Grup içi	413,395	400	1,033		
Toplam	432,585	402			

Yukarıdaki Tablo 43 sonuçları incelendiğinde yaş grupları ile gençlerin işsizlik nedeniyle yaşadıkları fiziksel ve psikolojik olumsuz durumlar arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=.00$; $p<.05$). Bu kapsamda **H₀ hipotezi desteklenmektedir**. Ayrıca, hangi yaş grupları arasında fark olduğunu gözlemek için de LSD ve Tukey testleri yapılmıştır. Bu test sonuçları da aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 44: Yaş Grupları ile İşsizliğin Fiziksel ve Psikolojik Sonuçları Arasındaki Anlamlı Farklılık

	(I) yaşımsız	(J) yaşımsız	Anlamlı Farklılık (I-J)	Std. Hata	Sig.	%95 Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Tukey HSD	15-19	20-24	,82253*	,20545	,000	,3392	1,3058
		25-29	,88159*	,20652	,000	,3957	1,3674
	20-24	15-19	-,82253*	,20545	,000	-1,3058	-,3392
		25-29	,05906	,10508	,840	-,1881	,3063
	25-29	15-19	-,88159*	,20652	,000	-1,3674	-,3957
		20-24	-,05906	,10508	,840	-,3063	,1881
LSD	15-19	20-24	,82253*	,20545	,000	,4186	1,2264
		25-29	,88159*	,20652	,000	,4756	1,2876
	20-24	15-19	-,82253*	,20545	,000	-1,2264	-,4186
		25-29	,05906	,10508	,574	-,1475	,2656
	25-29	15-19	-,88159*	,20652	,000	-1,2876	-,4756
		20-24	-,05906	,10508	,574	-,2656	,1475

*%0,5 düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır.

Yukarıdaki Tablo 44 sonuçları incelendiğinde 15-19 yaş grubu ile 20-24 ve 25-29 yaş grupları ele alındığında işsizliğin fiziksel ve psikolojik etkileri arasında anlamlı bir fark

bulunmasına karşın 20-24 ve 25-29 yaş grubu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kısaca 15-19 yaş grubundaki gençlerde işsizliğin fiziksel ve psikolojik etkileri 20-24 ile 25-29 yaş gruplarındaki gençlere göre daha azdır. Özellikle 20-24 ile 25-29 yaş grubu arasında işsizliğin gençlerin beden ve ruh sağlıklarını daha çok etkilediğini göstermektedir.

Hipotez 12: “Gençlerin çalışma hayatındaki durumları aile ve çevresiyle olan ilişkileri üzerinde anlamlı bir farklılık gösterir.” şeklindedir. İlgili hipotezi test etmek amacıyla ANOVA testleri uygulanmıştır. Bu kapsamda elde edilen analiz sonuçları Tablo 45’de sunulmuştur.

Tablo 45: Gençlerin Çalışma Hayatındaki Durumlarının Aile ve Çevreyle Olan İlişkilere Etkisinin Analizi

ANOVA Testi Sonucu					
	Kareler Toplamı	Std. Sap.	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	18,569	3	6,190	5,789	,001
Grup içi	426,585	399	1,069		
Toplam	445,154	402			

Yukarıdaki Tablo 45 sonuçları incelendiğinde gençlerin çalışma hayatındaki durumları ile aile ve çevreyle olan ilişkileri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=.01$; $p<.05$). Bu kapsamda **H₁₂ hipotezi desteklenmektedir**. Ayrıca, hangi çalışma hayatındaki durum ile aile ve çevre ilişkileri arasında fark olduğunu gözlemlemek için de LSD ve Tukey testleri yapılmıştır. Bu test sonuçları da aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 46: Gençlerin Çalışma Hayatındaki Durumları ile Aile ve Çevreyle Olan İlişkileri Arasındaki Anlamlı Farklılık

	(I) çalışma hayatındaki durumunuz nedir?	(J) çalışma hayatındaki durumunuz nedir?	Anlamlı Farklılık (I-J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Tukey HSD	İlk kez iş arıyorum(1)	(2)	,41950*	,12190	,004	,1050	,7340
		(3)	,61905*	,20803	,016	,0824	1,1557
		(4)	,10483	,14218	,882	-,2620	,4716
	Uzun süredir işsizim(2)	(1)	-,41950*	,12190	,004	-,7340	-,1050
		(3)	,19955	,20703	,770	-,3346	,7337
		(4)	-,31467	,14072	,115	-,6777	,0484
	Çalışırken işten çıkarıldım(3)	(1)	-,61905*	,20803	,016	-1,1557	-,0824
		(2)	-,19955	,20703	,770	-,7337	,3346
		(4)	-,51422	,21958	,090	-1,0807	,0523
	Birden fazla iş deneyimine sahibim (4)	(1)	-,10483	,14218	,882	-,4716	,2620
		(2)	,31467	,14072	,115	-,0484	,6777
		(3)	,51422	,21958	,090	-,0523	1,0807
LSD	İlk kez iş arıyorum (1)	(2)	,41950*	,12190	,001	,1798	,6592
		(3)	,61905*	,20803	,003	,2101	1,0280
		(4)	,10483	,14218	,461	-,1747	,3843
	Uzun süredir işsizim (2)	(1)	-,41950*	,12190	,001	-,6592	-,1798
		(3)	,19955	,20703	,336	-,2075	,6066
		(4)	-,31467*	,14072	,026	-,5913	-,0380
	Çalışırken işten çıkarıldım (3)	(1)	-,61905*	,20803	,003	-1,0280	-,2101
		(2)	-,19955	,20703	,336	-,6066	,2075
		(3)	-,51422*	,21958	,020	-,9459	-,0825
	Birden fazla iş deneyimine sahibim (4)	(1)	-,10483	,14218	,461	-,3843	,1747
		(2)	,31467*	,14072	,026	,0380	,5913
		(3)	,51422*	,21958	,020	,0825	,9459

*%0,5 düzeyinde anlamlı fark bulunmaktadır.

Özellikle çalışırken işten çıkarılanlar, uzun süredir işsiz olanlar ve birden fazla iş deneyimine sahip olan gençler ilk kez iş arayanlara kıyasla aile içi ve çevreyle olan ilişkilerde daha fazla sıkıntı yaşamaktadır. Diğer bir ifadeyle, işsizliğin süresinin artması, çalışırken işten çıkarılmaların yaşanması ve sürekli iş değiştirmeler gençlerin aile içi iletişimini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca aile içi olumsuz iletişim aile içindeki huzurun da bozulmasına yol açmaktadır. Bu durum gençlerin çevre ile olan iletişimine de olumsuz yansımaktadır (Tablo 46).

Tablo 47: Hipotezlerin Kabul/Red Durumlarının Özet Tablosu

Hipotezler	Kabul/Red Durumu	Açıklama
Hipotez 1	Kabul	Gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevreleriyle olan ilişkileri ile beden ve ruh sağlıkları arasında pozitif bir ilişki vardır.
Hipotez 2	Kabul	Gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevreleriyle olan ilişkileri ile gelecek hakkındaki görüşleri arasında negatif bir ilişki vardır.
Hipotez 3	Kabul	Gençlerin işsizlik nedeniyle içerisinde bulunduğu fiziksel ve psikolojik durumlar ile toplumsal sorunlar arasında pozitif bir ilişki vardır.
Hipotez 4	Red	Gençler arasında işsizlik nedeniyle geleceğe bakış cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
Hipotez 5	Red	İşsizliğin yarattığı fiziksel ve psikolojik durumlar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
Hipotez 6	Red	İşsizliğin yarattığı toplumsal sorunlar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.
Hipotez 7	Red	İşsizliğin aile ve çevre ile olan ilişkilere etkisi ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık vardır
Hipotez 8	Kabul	İşsiz olan gençlerde geleceğe bakış yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
Hipotez 9	Kabul	İşsiz olan gençlerde geleceğe bakış eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
Hipotez 10	Kabul	Gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevresiyle olan ilişkileri yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
Hipotez 11	Kabul	İşsizliğin yarattığı fiziksel ve psikolojik durumlar yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.
Hipotez 12	Kabul	Gençlerin işsizlik nedeniyle aile ve çevre ilişkileri çalışma hayatındaki durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

3.11 Gençlerin İşsizlik ve Çalışma Hayatı İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamında yer alan genç işsizlere iş hayatı ve işsizlik ile ilgili konularda fikirlerini almak amacıyla bir takım sorular yöneltilmiştir. Verilen cevaplar çapraz tablolar yardımıyla değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Gençlere çoklu cevap şeklinde sorulan sorulardan ilki, iş arama kanallarından en fazla hangisini kullandıklarına yöneliktir. Gençlerin iş arama kanallarından hangisini veya hangilerini sıklıkla kullandıkları Tablo 49'da yer almaktadır.

Tablo 48: Gençlerin İş Arama Kanalları

	Kadın	Erkek	Toplam
Doğrudan işverenle görüşme	94	80	174
Eş dost vasıtasıyla	68	70	138
İŞKUR	104	78	182
Gazete ve internet	70	44	114
Sınavlara hazırlanarak	158	75	233
Toplam	232	171	403

Tablo 48’de gençlerin iş arama kanallarından hangisini veya hangilerini çoğunlukla tercih ettiklerine yönelik sorunun cevapları yer almaktadır. Tablo 48 incelendiğinde gençlerin iş ararken en çok izlediği yollar sınavlara hazırlanmak suretiyle iş hayatına giriş yapmaktır ve İŞKUR vasıtasıyla niteliklerine uygun iş bulmaktır. Cinsiyet ayrımına göre bakıldığında kadın katılımcıların sınavlara hazırlanma yolunu daha çok tercih ettiği görülmektedir. Diğer taraftan İŞKUR ile kendilerine en uygun işleri aramak en çok kullanılan ikinci yoldur. Burada da kadın katılımcıların İŞKUR’u erkek katılımcılara göre daha aktif kullandığı söylenebilir. Bir diğer en çok kullanılan iş arama kanalı doğrudan işverenle görüşmedir. Burada görece en az kullanılan yol, gazete ve internet olmuştur. Kısacası gençlerin iş arama faaliyetlerinde başvurdukları en önemli yol sınavlara hazırlanmaktır. Gençler Kamu Personeli Seçme Sınavı gibi kamu kurumlarında iş sağlayan zorlu sınavlara hazırlanmaktadır. Bu bakımdan gençler arasında sınavlara hazırlanmak oldukça yaygındır. Ancak mevcut ekonomik koşullar içerisinde devletin tüm gençlere kamuda iş sağlaması mümkün değildir. Bu nedenden gençlerin daha çok diğer iş arama kanallarına yönelmesi gerekmektedir.

Tablo 49: Türk Gençliğinin En Önemli Sorunları

	Kadın	Erkek	Toplam
Terör	46	24	70
Özgür olamama	67	35	102
Memnuniyetsizlik ve mutsuzluk	113	63	176
Kuşak çatışması	47	24	71
Tembellik, ilgisizlik	99	57	156
Gelecek kaygısı	162	100	262
Eğitim	126	95	221
İşsizlik	182	116	298
Toplam	232	171	403

Bir diğerk gençlerin görüşünü almak için sorulan soru Türk gençliğinin en önemli sorunu veya sorunlarının neler olduğudur. Özellikle gençlere sorulan bu soru içerisinde buldukları durum da göz önüne alındığında verdikleri cevaplar oldukça önemlidir. Tablo 49’da gençlerin bu soruya verdikleri cevaplar yer almaktadır. Tablo 49 incelendiğinde en çok ifade edilen sorunlar sırasıyla işsizlik, eğitim ve gelecek kaygısıdır. Özellikle çalışmanın amacı göz önüne alındığında gençlerin gençlik sorunlarına verdiği cevaplar şaşırtıcı değildir. Ayrıca memnuniyetsizlik ve mutsuzlukta Türk gençliğinin en önemli sorunlarından biri olarak görülmektedir. Özellikle gençlerin gelecek kaygısı yaşamaları bunlara ek olarak işsizliği ve eğitim sistemini de önemli sorun olarak görmeleri karşısında memnuniyetsiz ve mutsuz olmaları kaçınılmazdır.

Tablo 50: Genç İşsizliğinin Nedenleri

	Kadın	Erkek	Toplam
Eğitim sistemindeki yetersizlikler	145	103	248
Genç nüfus sayısının fazla olması	72	39	111
Kentleşme ve göç	38	40	78
Gençlerin amaçsızlığı	63	60	123
İşverenlerin deneyim şartı	131	71	202
Cinsiyet	37	28	65
Üniversite mezunu sayısının fazla olması	150	87	237
Gençlerin iş beğenmemesi	49	51	100
Girişimciliğin yeterince desteklenmemesi	88	51	139
Piyasada yeterince açık işin bulunmaması	104	71	175
Toplam	232	171	403

Türk gençliğinin en önemli sorunları sorusunun ardından ‘‘Gençler arasında yaygın olan işsizliğin nedenleri nelerdir?’’ şeklinde ifade edilmiş bir soru sorulmuştur. Tablo 50 incelendiğinde yanıt olarak en fazla verilen maddeler sırasıyla; eğitim sistemindeki yetersizlikler, üniversite mezunu sayısının fazla olması, işverenlerin deneyim şartı ve piyasada yeterince açık işin bulunmamasıdır. Hemen belirtmek gerekir ki genç işsizliğinin en temel sebeplerinden biri piyasada yeterince açık işin bulunmamasıdır. Diğer bir ifadeyle gençleri istihdam edebilecek kadar istihdam alanı yaratılamaması halinde uygulanacak politikalar ve programlar yalnızca işsizliğin gençler üzerindeki yükünü bir nebze hafifletecektir. Kısaca gençlerde genç işsizliğinin en önemli nedenlerinden biri olarak piyasada yeterince açık işin bulunmaması olarak görmüşlerdir. Bu nedenle öncelikle bu sorunun çözümü gerekmektedir. Aksi halde uygulanacak

politikaların etkinliği son derece sınırlı kalacaktır. Bu nedenle yeni iş alanlarının yaratılması işsizliğin çözümünde oldukça önemli rol oynayacaktır (Erdayı, 2009:144). Gençler tarafından verilen cevaplarda Türkiye’deki genç işsizliğin en önemli nedenlerinden biri eğitim sisteminin işgücü piyasasının taleplerini karşılayacak şekilde düzenlenmemiş olmasıdır. Ayrıca gençlerin işgücü piyasalarına girişlerinin önünde bir engel olarak duran bir diğer neden işverenlerin deneyim şartıdır. İşverenler işçi alımlarında genellikle deneyim şartı aramaktadırlar. Aynı zamanda kriz veya durgunluk dönemlerinde de gençler deneyim eksikliğinden dolayı işten çıkarılan ilk kesimi oluşturmaktadır. Kısacası işverenlerin deneyim şartı gençlerin iş bulabilmelerini engelleyen en önemli etmenlerden biridir.

Tablo 51: İş Sahibi Olmanın Anlamları

	Kadın	Erkek	Toplam
Düzenli bir gelir	135	97	232
Aktif bir sosyal hayat	69	51	120
Prestij ve saygınlık	96	61	157
Sigorta güvencesi	63	42	105
Özgüven	91	55	146
Toplam	232	171	403

Gençlere yöneltilen bir diğer soru ise, iş sahibi olmanın kendileri için ne ifade ettiğidir. Tablo 51’de gençlerin bu soruya verdiği yanıtlar görölmektedir. Tablo 51 incelendiğinde hem kadınlar hem de erkekler iş sahibi olmanın kendileri için düzenli bir gelir ifade ettiğini belirtmiştir. Bir diğer en çok ifade edilen seçenek ise iş sahibi olmanın gençler için prestij ve saygınlık sağladığıdır. Verilen cevaplar içerisinde dikkat çeken nokta; iş sahibi olmada en önemli kazançlardan biri olan sigorta güvencesinin gençler tarafından oldukça az ifade edilmesidir. Özellikle gençler arasında yaygın olan işsizlikte gençlerin sigorta güvencesini önemsiz görmesi, yeter ki iş olsun sigorta olmasada olur tarzında düşüncelere kapılmalarına neden olabilir. Böylece gençler kayıt dışı sektörlere yönelebilmektedir.

Cinsiyet ayrımına göre bakıldığında kadınlar erkeklere göre sigorta güvencesini daha önemli görmektedir. Geleneksel toplumlarda erkeklere yüklenen görevler oldukça fazladır. Bu durumda erkeklerin iş seçme veya sigorta güvencesi konusunda bir beklentiye girmesi kadınlara göre daha az olduğu görölmektedir.

Tablo 52: İşsizliğin Maddi Kayıpları

	Kadın	Erkek	Toplam
Borçları ödemede yaşanan zorluk	59	50	109
Kişisel ihtiyaçları karşılayamama	100	63	163
Bakmakla yükümlü olduğu kişilerin ihtiyaçlarını karşılayamama	53	46	99
Parasızlık ve çaresizlik	121	92	213
Maddi anlamda özgürlüğün kısıtlanması	114	84	198
Toplam	232	171	403

Tablo 52’de işsizliğin maddi anlamda yarattığı en olumsuz durumların neler olduğu sorusuna verilen yanıtlar yer almaktadır. Tablo 52 değerlendirildiğinde gençlerin işsizlik nedeniyle yaşadığı en olumsuz durum parasızlık ve çaresizliktir. En yüksek katılım bu madde üzerinde olmuştur. En çok katılım sağlanan cevaplardan bir diğeri de maddi anlamda özgürlüğün kısıtlanmasıdır. Kişisel ihtiyaçları karşılayamamakta gençlerin çoğunlukla katılım sağladığı bir diğer cevaptır. Bakmakla yükümlü olduğu kişilerin ihtiyaçlarını karşılayamama seçeneği katılımın en az olduğu maddedir. Araştırma kapsamında çalışılan yaş grubunun genellikle eğitimden henüz ayrılmış olması ve genellikle bekar genç işsizlere ulaşılması nedeniyle katılımın düşük olmasının bir nedeni olabilir.

Tablo 53: İşsiz Kalmaktansa Başvurulacak Yollar

	Kadın	Erkek	Toplam
Askere giderim	2	39	41
Ek eğitimler alırım	38	21	59
Mesleki eğitim kurslarına giderim	55	20	75
Kendi işimi kurarım	33	41	74
Sınavlara hazırlanırım	118	44	162
Sigortasız çalışmayı kabul ederim	58	60	118
Evlenirim	46	8	54
Toplam	232	171	403

Son olarak gençlere işsiz kalmaktansa şeklinde sonunu tamamlaması istenen bir soru yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar Tablo 53’de yer almaktadır. Tablo 53 değerlendirildiğinde çoğunlukla sınavlara hazırlanmanın tercih edildiği görülmektedir.

Gençlerin tüm arama kanallarını denedikten sonra iş bulamaması sonucu şansını sınavlara hazırlanarak denedikleri görülmektedir. Bir diğer katılımın yüksek olduğu seçenek sigortasız çalışmayı kabul etmektir. Herhangi bir sigorta güvencesine sahip olmadan çalıştırma şekli Türkiye’de oldukça yaygındır. Kayıt dışı istihdam olarak ifade edilen bu durumun yüksek olmasının en önemli nedeni kırdan kente göçlerin etkisiyle yaşanan işsizlik sorunudur. Bu durumda kayıt dışı işlerin yoğun olarak tercih edilmesine neden olmaktadır. Aynı durum gençler içinde geçerlidir. Gençler işsiz kalmaktansa hiçbir güvencesi olmayan işlere yönelebilmektedirler. Henüz okuldan mezun olan gençler işgücü piyasalarına girmekte zorlanmakta ve bu sürede belli bir süre işsiz kalmaktadır. İşsizlikten olumsuz etkilenen gençler daha sonra hiçbir güvencesi olmayan kayıt dışı sektörlerde istihdam edilmeye başlamaktadır. Son olarak da güvenceli, kayıtlı sektörlerde çalışmaya başlamaktadır (Murat ve Şahin, 2011:333). Görüldüğü üzere gençlerin işe atılma dönemlerinden biri kayıt dışı sektörlerde istihdam edilmekten geçmektedir. Ancak olası bir iş kazası sonucunda meydana gelecek olumsuz durumlar karşısında hiçbir güvenceye sahip olmamak oldukça önemli bir problemdir ve üzerinde ciddi bir çalışmanın yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Özet olarak gençler Türk gençliğinin en önemli sorunlarına genellikle gelecek kaygısı, işsizlik ve eğitim olarak ifade etmişlerdir. Genç işsizliğin nedenleri ise eğitim sistemindeki yetersizlikler, üniversite mezunu sayısının fazla olması, işverenlerin deneyim şartı ve piyasada yeterince açık işin bulunmaması gösterilmiştir. Diğer bir soru ise iş sahibi olmanın neler ifade ettiği. Çoğunlukla düzenli bir gelir cevabı verilirken, işsizliğin maddi anlamda yarattığı olumsuz durumlar sorusuna ise parasızlık ve çaresizlik seçeneği en çok ifade edilen cevap olmuştur. Son olarak işsiz kalmaktansa şeklinde ifade edilen soru genellikle sınavlara hazırlanırım ve sigortasız çalışmayı kabul ederim seçeneği ile tamamlanmıştır. Yapılan bu çalışmada çoklu cevap verilecek şekilde hazırlanan bu sorular gençlerin işsizliğin nedenlerine, işsizlik nedeniyle yaşadığı durumlara ve işsiz kalmaktansa tercih edeceği durumlara verdiği yanıtlar göz önüne alındığında Türkiye açısından oldukça önemlidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1 Sonuç ve Genel Değerlendirme

1970’li yıllardan itibaren çoğu çalışmalarda ana konu haline gelen işsizlik bugünde hem genel işsizlik anlamında hem de genç işsizliği olarak önemli bir yeri meşgul etmektedir. Hatta genç işsizliği tüm dünyada ciddi bir şekilde kendini göstermeye başlamıştır. Kısacası günümüzde genç işsizlik, gelişmiş veya gelişmekte olan ülke ayrımı gözetmeksizin çoğu ülkenin muzdarip olduğu bir sorun haline gelmiştir. Küresel anlamda kabul gören işsizlik sorunu nasıl ki büyük öneme sahip ve çözümü gerekiyorsa, genç işsizliği sorununun önemi ve çözümü de su götürmez bir gerçektir. İşsizliğin ekonomik bir kayıpa yol açması kaçınılmazdır. Ancak psikolojik ve sosyal sonuçları ağır basan bir sorun olan işsizlik hem genel olarak işsizleri hem de her bakımdan dezavantaj sahibi olan gençleri olumsuz bir biçimde etkilemektedir.

Bu çalışmada, Malatya ilinde genç işsizliği sorununun nedenlerini incelemek üzere, hem Türkiye İş Kurumu’na kayıtlı olan hem de kayıtlı olmayan 15-29 yaş aralığındaki genç işsizlere yönelik bir alan araştırması yapılmıştır. Yaş grubunun esnetilmesinin nedeni Türkiye’de dahil tüm dünyada gençlerin eğitimde kalma sürelerinin uzamasıdır. Çalışmaya katılan gençlerin %48,4’ü 20-24, %44,7’si 25-29 yaş grubundadır. Ayrıca araştırmaya katılan gençlerin %60,8’sinin lisans mezunu olması yaş grubunun esnetilmesinin nedenini desteklemektedir. Çalışmaya ilişkin diğer demografik bulgular ise şu şekildedir. Çalışmaya katılan gençlerin %57,6’sı kadın, %42,4’ü erkektir. %34,7’si ilk kez iş ararken, %36,7’si uzun süre işsizdir.

Malatya ilinde bulunan genç işsizlerin iş arama kanallarından en çok sınavlara hazırlanmayı, İŞKUR’u ve doğrudan işverenle görüşmeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca gençlere Türk gençliğinin en önemli sorunları sorulmuş en çok işsizlik yanıtı verilmiştir. Bu yanıtı gelecek kaygısı, eğitim, memnuniyetsizlik ve mutsuzluk takip etmiştir. Görüldüğü üzere içerisinde bulunduğu işsizlik durumu gençleri gelecek kaygısı içerisine sokmaktadır. Ayrıca gelecek kaygısı ve işsizliğin olduğu ortamda gençlerin mutsuz olması kaçınılmaz bir sonudur. Eğitim sistemindeki yetersizlikler, işverenlerin deneyim şartı, piyasada yeterince açık işin bulunmaması genç işsizliğinin en önemli nedenlerine sıklıkla verilen yanıtlardır. Ayrıca genç nüfusun ve üniversite mezunlarının fazla olmasını neden olarak gösterenlerin sayısı

azımsanmayacak düzeydedir. Görüldüğü üzere çalışma bulguları gerek Malatya ilinde gerekse de genel olarak genç işsizliği nedenleriyle örtüşmekte, literatürü desteklemektedir. Çalışma kapsamında test edilen hipotez sonuçları da şu şekildedir;

- ✓ İşsizlik, gençlerin aile ve çevre ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. İşsizliğin aile ve çevre ilişkilerine yansımaları gençlerin beden ve ruh sağlıklarını olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca işsizlik nedeniyle aile ve çevre ilişkilerinde sıkıntı yaşayan gençlerin geleceğe bakışları olumsuzlaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle gençlerin işsizlik sürecinde aile ve çevre ilişkileri gelecek hakkındaki olumsuz bir beklenti içerisinde girmelerine neden olmaktadır.
- ✓ Birçok çalışmada işsizliğin gençleri fiziksel ve psikolojik anlamda yıprattığı ortaya konulmuştur. Malatya ilinde yapılan bu çalışmada işsizliğin gençleri fiziksel ve psikolojik olumsuz etkilediği ve bu durumun suç eğilimini arttırdığı ve intihara neden olduğu sonucuna ulaşılması araştırmanın bir diğer önemli bulgusudur.
- ✓ Cinsiyet faktörüne göre gençlerin geleceğe bakışı, işsizlik nedeniyle yaşadıkları fiziksel ve psikolojik durumlar, aile ve çevre ilişkileri, suç ve intiharın yer aldığı toplumsal etkiler anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucu bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle hem kadın hem de erkek genç işsizler işsizliğin etkilerinden birbirlerinden farklı olacak şekilde etkilenmemektedirler. Yaşları itibariyle henüz eğitimden ayrılmış olmaları veya bekar olmaları yükümlü oldukları kişi sayısını sınırlamaktadır. Bu bakımdan her iki cinsiyette işsizlikten aynı düzeyde etkileniyor olabilir. Ayrıca medeni durumlarına göre de analizler yapılmış ancak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
- ✓ Gençlerde geleceğe bakış yaş gruplarına ve eğitim seviyesine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu araştırmanın önemli bulgularındandır. Özellikle eğitim seviyesi arttıkça geleceğe bakışın olumsuzlaştığı sonucuna ulaşılmıştır.
- ✓ Yaş grupları itibariyle işsizliğin fiziksel ve psikolojik olumsuz durumlara etkisi analiz edildiğinde gençlerin yaşlarının ilerlemesi işsizliğin etkilerinin şiddetli hissedilmesine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- ✓ İşsizlik ile ilgili analizlerde önemli olan bir diğer değişken çalışma hayatındaki durumdur. Gençlerin çalışma hayatı ile aile ve çevre ilişkileri arasındaki ilişkinin analizinde uzun süredir işsiz olan gençlerin, ilk kez iş arayan gençlere göre aile ve çevre ilişkilerinin daha olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında H₁, H₂, H₃, H₈, H₉, H₁₀, H₁₁, H₁₂ hipotezlerini destekler sonuçlar elde edilirken, H₄, H₅, H₆, H₇, hipotezleri desteklenmemiştir.

Bu çalışmada son olarak "İşsizlik sorununun çözümüne ilişkin fikir ve önerileriniz" şeklinde açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Soru gençlerin %38,2'si tarafından yanıtlanmıştır. Gençlerin verdikleri yanıtlar aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir.

- ✓ Genç işsizliğinin çözümü noktasında fabrikaların, sanayi sitelerinin rolünün önemine dikkat çekilmiştir. Özellikle kırsal kesimlerde açılacak bir fabrikanın işsizliği azaltacağı ve göçü engelleyeceği beklenmektedir.
- ✓ Her şehre bir üniversite mantığı bırakılmalıdır.
- ✓ Yetersiz üniversiteler ve gereksiz bölümler kapatılmalıdır.
- ✓ Devlet kadrolarının artırılması genç işsizliğini azaltacaktır.
- ✓ Mevcut eğitim sistemindeki yetersizlikler göz önünde bulundurularak bilim ve teknolojinin ağırlıklı olduğu yeni bir eğitim sisteminin geliştirilmesi genç işsizliğini azaltacaktır.
- ✓ Sürdürülebilir ekonomi politikaları ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir ekonomik sistemin varlığı gerekmektedir.
- ✓ Genç işsizliğinin çözümü toplam üretimin artırılmasıdır. Özellikle katma değerli üretim ile ihracat artacak işsizlik azalacaktır.
- ✓ İşsizlikle mücadelede doğru para ve maliye politikaları uygulanmalıdır.
- ✓ Emeklilik yaşı gelenlerin emekliye ayrılmasını teşvik edecek politikalar uygulanmalıdır. Boşalan kadrolarda gençlerin istihdam edilmesi genç işsizliğini azaltacaktır.
- ✓ Erken emeklilik ile gençlerin önü açılmalıdır.
- ✓ Mesleki eğitime önem verilmelidir. Mesleki eğitim kurslarının sayısı mesleki eğitime teşvik edici politikalar artırılmalıdır.
- ✓ Girişimcilik faaliyetleri desteklenmeli, girişimcilik özendirilmelidir.
- ✓ İşverenlerin çalışma şartları konusunda esnek davranmaları gerekmektedir.

- ✓ Yalnızca ekonomik büyüme değil, ekonomik kalkınma amaçlanmalıdır.
- ✓ Aktif istihdam politikalarının etkinliği artırılmalıdır.
- ✓ Doğru eğitim politikalarına ihtiyaç vardır.
- ✓ İş bulma süreci üniversite tercih dönemlerinden itibaren başlar ve bu aşamada gençler işgücü piyasalarının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli yönlendirmeler ile tercih yapılmalıdır.
- ✓ İşe alım sürecinde torpil son bulmalı ve liyakata önem verilmelidir.
- ✓ Tarıma ve çiftçiliğe önem verilmeli ve gençlerin tarıma ilgisini arttıracak faaliyetlerde bulunulmalıdır.
- ✓ Kamu kurumları ile işverenler stratejik işbirliği içerisinde olmalıdır.
- ✓ Suriyeli sığınmacıların işgücü piyasalarından çekilmeleri sağlanmalıdır.
- ✓ Sadece kamuda istihdam edilme fikrinin yok edilmesi gereklidir. Bu bakımdan alternatif iş kolları teşvik edilmelidir. Özel sektör şartları iyileştirilerek (makul çalışma saatleri, tatmin edici ücret) tercih edilmesine destek olunmalıdır.
- ✓ Kırsal kesimlerde hayvancılık fabrikalar (örneğin süt fabrikası) ile desteklenmelidir. Bu sayede işsizlik bir nebze bile olsa azalır.
- ✓ Bölgesel kalkınma politikaları uygulanmalıdır.
- ✓ İşverenlere tecrübesiz eleman çalıştırmaları için teşvik verilmelidir.
- ✓ Devletçilik ilkesine göre hareket edilmelidir şeklinde önerilerde bulunulmuştur.

Görüldüğü üzere işsizliğin çözümü devlete ve işverenlere bağlanmıştır. Ancak işsizliğin gençlerden kaynaklandığı şeklinde görüşlerde ifade edilmiştir. Gençlerin iş beğenmemesi ve sorumluluktan kaçmaları genç işsizliğinin artmasına neden olmaktadır. Ayrıca gençlerin kendilerine önemli hedefler koymaması, amaçsız hareket etmelerinin de genç işsizliğine neden olduğu ifade edilmiştir.

Türkiye’de genç nüfus bakımından önemli bir potansiyeli elinde bulundurmaktadır. Ayrıca demografik fırsat penceresinin henüz açık olması Türkiye’nin genç işsizliği ile ciddi bir mücadele vermesi gerekliliğini göstermektedir. Bu noktada genç işsizlikle mücadelede uygulanacak politikalar oldukça önemlidir. Literatür ve anket sonuçları ışığında genç işsizliğinin çözümüne ilişkin önerilerde bulunulabilir.

Eğitim süreçlerini tamamlamasının ardından işgücü piyasasına her gün binlerce genç katılmakta ve istihdamda yer almak için çabalamaktadır. Uygulanacak politikalar ile

gençlerin istihdama geçişleri kolaylaştırılmalıdır. Devletin uygulayacağı aktif istihdam politikaları ile gençlerin vasıf eksiklikleri giderilmeli ve gençleri işgücü piyasalarının ihtiyaçlarına karşılık verebilecek niteliğe sahip olmaları sağlanmalıdır.

Yasal düzenlemelerle işverenlerin çalışma şartlarını esnetmeleri sağlanmalıdır. Her işverenin yanında en az bir yeni mezun veya vasıfsız genç çalıştırma zorunluluğu getirilmelidir. Gençlerin ücretleri devlet tarafından ödenmelidir.

Türkiye’de kayıt dışı istihdam oldukça yaygındır. Gençlerin birçoğu bu şekilde istihdam edilmektedir. Hatta gençlerin işsiz kalmaktansa kayıt dışı istihdam edilmeye razı olacakları yapılan çalışmada ortaya konmuştur. Devletin bu noktada denetimlerini arttırması gerekmektedir.

Ancak özel politikaların yanında genç nüfusa da önemli görevler düşmektedir. Özellikle gençlerin yalnızca eğitim seviyelerini yükseltmekle kalmaması gerekmektedir. Eğitim, işgücü piyasalarına girişte önemli bir avantajdır ancak günümüz şartlarında bilgiye ulaşmak oldukça kolay hale gelmiştir. Gençlere fark yaratacak olan kendilerine kattıkları tecrübe ve becerilerdir. Bu bağlamda gençler en az bir yabancı dil öğrenmelidir. Aynı şekilde dünya gündemini yakından takip etmelidir, bihaber olmamalıdır. Ayrıca gelişmiş teknolojiye hızla uyum sağlayan, gerekli mesleki donanımına sahip birey konumunda olmaları gerekmektedir.

Özellikle ara eleman yokluğu çeken Türkiye’de mesleki eğitim yaygınlaştırılmalı ve teşvik edilmelidir. Gençlere yükseköğrenimden ziyade meslek yüksekokulu özendirici faaliyetlerde bulunulmalıdır. Mesleki eğitim ile genç işsizliği konusunda önemli yol kat etmiş ülkelerin (örneğin Almanya) uyguladıkları eğitim-istihdam modelleri örnek alınarak Türkiye işgücü piyasası özelliklerine uygun bir model geliştirilmelidir. Ayrıca eğitim- istihdam işbirliğinin kurulmasında köprü vazifesi gören staj göz ardı edilmemelidir. Bu bakımdan yüksek okul veya meslek yüksek okul fark edilmeksizin gençlerin okudukları bölümlere yönelik her üniversite en az 1 yıl staj zorunluluğu getirmelidir ve staj yerleri üniversitelerce temin edilmelidir. Bu bakımdan üniversiteler ile işgücü piyasaları koordineli bir şekilde hareket etmelidir. İşgücü piyasalarının taleplerine göre üniversitede bölüm kontenjanları belirlenmelidir. Gereksiz bölümler ile bölümlerin ikinci öğretimleri kapatılarak kontenjanlar bir hayli sınırlandırılmalıdır.

Ayrıca niteliksiz üniversiteler kapatılarak üniversite eğitimleri daha kaliteli hale getirilmelidir.

Kendi işini kurmak isteyen gençler girişimcilik teşvikleriyle desteklenmelidir. Bu noktada devlete önemli görevler düşmektedir. Özellikle girişimcilik faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve özendirilmesi gerekmektedir. Türkiye yeniliklere açık, gelişen bir ekonomiye sahiptir. Girişimcilik faaliyetleri hem ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır hem de işsizliği azaltarak yeni istihdam alanları yaratacaktır. Bu bakımdan girişimciliği özendirme adına reklam, fuar gibi bilgilendirici, merak uyandırıcı faaliyetlerde bulunulmalıdır. İlçe belediyelerince girişimcilik faaliyetlerinin anlatılacağı konferanslar düzenlenmelidir.

Özellikle kırsal kesimlerde yaşayan herhangi bir mesleği olmayan veya beceri eksikliği yaşayan gençlere meslek edindirici ve beceri artırıcı kurslar düzenlenmelidir. Bu durumda gençler hem bir meslek öğrenmiş olacaklar hem de becerilerini arttıracaktır. Böylelikle göçün önüne geçilebilir. Hatta gençler büyük şehirlere göç etseler dahi kendilerine kattıkları beceriler veya edindikleri meslekler ile işgücü piyasalarında tercih edilme şanslarını arttıracaktır.

Görüldüğü üzere genç işsizliği sorunu ile mücadelede uygulanacak politikalarda gerek devlete gerekse de kamu otoritesine önemli bazı görevler düşmektedir. Genç işsizliği gençleri etkilediği kadar toplum üzerinde de olumsuzluklar yaratmaktadır. Genç işsizliği sorunuyla başa çıkması ve toplumsal refahın korunması, artırılması, geleceğin teminat altına alınması için genç merkezli özel politikaların geliştirilmesi oldukça önem taşımaktadır.

Çalışma Malatya ilinde yapılmasına rağmen ortaya çıkan sonuçlar Türkiye'deki genç işsizliği üzerine yorumlanabilir. Ayrıca çalışmada önerilerin bizzat işsizliği yaşayan gençlerden alınması devlete ve kamu kesimine birtakım fikirler sunması bakımından oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, F. (2017). *Seçilmiş Ülke Uygulamalarında Genç İstihdamına Yönelik Aktif İşgücü Politikaları ve İŞKUR İçin Öneriler*, (Uzmanlık Tezi), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara (Türkiye).

Adıgüzel, O. E. ve Berk, Ş. (2009). “Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Yeni Arayışlar: Yeterliğe Dayalı Modüler Sistemin Değerlendirilmesi”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2009), 6(1), ss. 220-236.

Akcan, A. (2018). “Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Çözüm Önerileri”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, (2018), 6(14), ss.35-46.

Akıncı, M. (2016). *Yükseköğretimle Gençliğin İşsizlik Kaygısı ve Çalışma Hayatı Algısı: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri Anabilim Dalı, Isparta (Türkiye).

Akyıldız, H. ve Korkmaz, A. (2009). “İş ve Sosyal Sigortalar Hukuku”, Alter Yayıncılık, Ankara.

Alkan, I. (2015). “The Problematic of Youth Unemployment in Turkey”, *EY International Congress on Economics II*, (2015).

Altınpınar, İ. (2012). İŞKUR İstihdamda(3i), Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Sayı: 7.

Arpat, B. (2018). “Türkiye’de Genç İşsizlikle Mücadelede Meslek Yüksekokullarında Uygulanan İşbaşı Eğitimlerinin Rolü ve Önemi: Honaz MYO Örneği”, *Çalışma ve Toplum*, (2018), 4. ss. 2193-2230.

Aslan, B. (2015). “Genç İşsizliğe Yönelik Alan Araştırması: Üniversite Öğrencileri Arasında Kaygı ve Umutsuzluk”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, (2015), 6(2), ss. 71-86.

Aşkın, U. ve Aşkın, E.Ö. (2017) “Aktif İstihdam Politikası Olarak Toplum Yararına Programlar: Tokat İli Araştırması”, *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, (2017), 3(3), ss. 1-16.

Ata N. (2007). “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik”, *TİSK Akademi*, 2(1), ss.109-118.

Atabey, S. (2013). “Genç İşsizliğine Çözümde Alternatif Bir Politika Önerisi: Mali Alan Uygulaması”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, (2013), 1(1), ss. 170-187.

Ayan, S. (2014). “G-20 Süreci ve Aktif İstihdam Politikaları: Uygulamaların Değerlendirilmesi”, (Uzmanlık Tezi), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Aydın, Y. (2015). “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Karakteristik Özellikleri ve AB Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Analizi”, *Üçüncü Uluslar arası Bölgesel Kalkınma Konferansı*, (2015).

Basmacı, G.S. (2011). *Genç İşsizliği ve Türkiye’de Genç İşsizliğine Yönelik Çözüm Arayışları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Ankara (Türkiye).

Bardak, Ü., vd., (2015). “Young People Not In Employment, Education or Training (NEET)”.

Bayraktar, S. ve İncekara, A. (2013) “Türkiye’nin Genç İşsizlik Profili”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 2013, 4(1), ss. 15-38.

Bayraktar, Y. ve Yaşarlar, Y. (2017). “Pasif İşgücü Piyasası Politikalarının İşsizliğe Etkileri: Küresel Kriz Sonrası Türkiye Deneyimi”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, (2017), 18 (2), ss. 1-17.

Bekiroğlu, C. (2010). *Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kadir Has Üniversitesi Finans Bankacılık Anabilim Dalı, İstanbul (Türkiye).

Berber, M. ve Eser, B. (2008). “Türkiye’de Kadın İstihdamı: Ülke ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz”, *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 10(2), ss. 1-16.

Biçerli, M. K. (2004). “İşsizlikle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Biçerli, M. K. (2005). “Aktif İstihdam Politikaları İşsizlikle Mücadelede İşsizliği Azaltır mı?”, *Çimento İşveren Dergisi*, ss. 2-15.

Biçerli, M.K. (2016). “Çalışma Ekonomisi”, (9.Baskı), İnkılap Kitapevi, İstanbul.

Bilir, H. (2011). *1980 Sonrası Dönemde Türkiye’de Genç İşsizliğin Ücret Yapışkanlığı Üzerindeki Etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, İktisat Teorisi Anabilim Dalı, Ankara (Türkiye).

Bozdağlıoğlu, E. Y. (2008). “Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, (2008), (20), ss.45-65.

Bozkurt, Ö. (2012). “Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma” *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2012), (15).

Bulut, S. (2010). *Türkiye’de Aktif İstihdam Politikası Aracı Olarak Düzenlenen İşgücü Eğitim Kurslarının İstihdam Açısından Belirleyiciliği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Ankara (Türkiye).

Buluttekin, M. B. (2008). *Türkiye’deki Genç İşsizliği Sorununun Makroekonomik Boyutları ve “Avrupa İstihdam Stratejisi” Çerçevesinde Çözüm Politikalarının Belirlenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi, Maliye ve Ekonomi Anabilim Dalı, Diyarbakır (Türkiye).

Coşan, B., vd., (2017). “Küresel Ekonominin Kronik Sorunsal Genç İşsizlik: Türkiye-Güney Avrupa (İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan) Ülkelerinin Karşılaştırması”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2017 Özel Sayısı, ss. 220-238.

Cevher, G.(2016). *Aktif ve Pasif İstihdam Politikaları Bağlamında İŞKUR’un Faaliyetlerinin Tanınabilirliği: Süleyman Demirel Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Isparta (Türkiye).

Çerik, Ş. (2002), “Ailelerin Gençlere Karşı Tutumları ve Gençlerin Ailelerinin Tutumlarını Algılayışlarına Yönelik Üniversite Gençliği Üzerinde Bir Araştırma”, *Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ege Akademik Bakış Dergisi*, (2002), 2(1), ss. 21-36.

Çetinkaya, E. (2008). *Türkiye’de Genç İşsizliği İle Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikaları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Sakarya (Türkiye).

Çetinkaya, E. (2010). “Genç İşsizliğin Teorik Açıklamaları” *Journal of Social Policy Conferences*, 2010, 0 (58), 45-57.

Çondur, F. ve Bölükbaş, M. (2014). “Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”, *Amme İdaresi Dergisi*, (2014), 47(2), ss. 72-93.

Çondur, F.ve Şimşir, N. (2017). “Türkiye’de Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Genç İşsizlik İlişkilerinin Analizi”, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2017, 2 (6), ss. 44-59.

Dama, N. (2017). “Türkiye’nin Eğitim, Öğretim ve Çalışma Sürecinde Olmayan Gençleri”, *Analiz*, Sayı: 198.

Demirtaş, Ö. (2013). *Etik Liderlik Davranışlarının Algılanan Etik İklim Üzerindeki Etkisi: Örgütsel Politik Algılamaların Aracı Rolü* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Kayseri (Türkiye).

DPT, I.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967).

DPT, II.Beş Yıllık Kalkınma Planını (1968-1972).

DPT, III.Beş Yıllık Kalkınma Planını (1973-1977).

DPT, IV.Beş Yıllık Kalkınma Planını (1979-1983).

DPT, V.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989).

DPT, VI.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994).

DPT, VIII.Beş Yıllık Kalkınma Planını (2001-2005).

DPT, IX.Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013).

DPT, X. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018).

Dirimtekin, H. (1975). “ Genel İktisat Makro”, İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Basımevi, Eskişehir, 1975

Diriöz, S.(2012). *İstihdamın Arttırılmasında Aktif İşgücü Politikalarının Rolü*, (Uzmanlık Tezi), Kalkınma Bakanlığı, Ankara.

DİSK-AR (2018). “ İstihdam ve İşsizlik Raporu”, (2018), *Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Dairesi*, İstanbul.

Dönüm, N. (2018). *Türkiye’de Üniversiteleşme Hareketinin Genç İşsizliği Üzerine Etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uşak Üniversitesi, İktisat Anabilim Dalı, Uşak (Türkiye).

Durak, Ş. (2011). *İşsizlik, İstihdam Politikaları ve İşsizlikle Mücadelede Başarı Örnekleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, İktisat Anabilim Dalı, Erzurum (Türkiye).

Durak, Ş. ve Kaya, V. (2014).“Türkiye’de İşsizlik ve İşsizliği Azaltmaya Yönelik Politikalar: Tarihsel Bir Bakış”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, (2014), 28(2), ss. 55-73.

Ekici, F. (2014). *Federal Almanya ve Türkiye’de İşe Yerleştirme Sistemleri*, (Uzmanlık Tezi), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri, Ankara (Türkiye).

Erdayı, U. (2009). “Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2009 (3), ss. 133-161.

Erdoğan, N. (2011). “İş ve Meslek Danışmanlığı”, İş ve Meslek Danışmanları Derneği, (2011), Birinci Baskı, Ankara.

Eren, A. (2011). “Türkiye Ekonomisi” , (Dördüncü Baskı), Ekin Yayınevi, Bursa.

Ergün, S. ve Gökdemir, L. (2018). “Türkiye Ekonomisinde Genç İşsizlik Sorununun Nedenleri, Etkileri ve Çözüm Önerileri”,

Ergün, S. (2019).“1980’den Bugüne Türkiye’de Genç İşsizliği”, Akademisyen Kitapevi, Ankara.

Ergüder, C. (2014).“Genç İşsizliğinin Nedenleri- Eğitimle Olan İlişkisi”, Marmara Üniversitesi.

Erol, S. (2013). “Gençlere yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 2013 (25), ss.15-43.

Ertürk, S. (1997). “Eğitimde Program Geliştirme”, Meteksan, Ankara.

Eştürk, Ö. (2017). “Tra2 Bölgesi’nde (Kars, Ardahan, Ağrı ve Iğdır) İşgücünün Analizi ve Türkiye İşgücü Piyasaları İle Karşılaştırılması”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2017), Sayı: 62, ss. 177-189.

Gökşen, F. vd., (2015). “Türkiye’de NEET Politikaları”, *Koç Üniversitesi Sosyal Politika Merkezi*, (2015), İstanbul.

Güler, B. (2011). “İşsizlik ve Yarattığı Psiko-Sosyal Sorunların Öğrenilmiş Çaresizlik Bağlamında İncelenmesi”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), ss. 373-394.

Görücü, İ. (2006). *Türkiye’de İşgücü Piyasası Yönetimi ve Bir Model Önerisi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Malatya (Türkiye).

Günaydın, D. ve Çetin, M. (2015). “Genç İşsizliğin Temel Makroekonomik Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 22, 17-34.

Günaydın, İ. ve Yıldız, B. (2016). “Aktif İstihdam Politikalarının Etkililiği”, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, (2016), 7(17), ss. 264-300

Gün, S. (2017). “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Bağlamında Yerleşik Emek Rejiminin Dönüşümü (Sahadan Notlar)”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, (2017), 8(1), ss. 62-77.

Gündoğan, N. (1999). “Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği’ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”, *Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 54(1), ss. 63–79.

Gündoğan, N. ve Biçerli, M. K. (2003). “Çalışma Ekonomisi”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Gür, B. vd., (2012). “Türkiye’nin Gençlik Profili”, *SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, (2012), Ankara.

Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). “Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri” 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Gürsel, S. ve Ulusoy, V. (1999). “Türkiye’de İşsizlik ve İstihdam”, 1.Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Hekimler, A. (2008). “Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye’de İşgücü Piyasası Politikaları Ve İşsizlik Halinde Sağlanan Yardımlar”, *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (2008), No:1.

ILO (2017). *Global Employment Trends for Youth 2017: Paths to a Better Working Future*, Geneva.

ILO (2019). *Global Employment Trends for Youth 2019: Paths to a Better Working Future*, Geneva.

Işığışok, Ö. (2011). “İstihdam ve İşsizlik”, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa.

Işık, V. (2016). “Türkiye’de Genç İşsizliği ve Genç Nüfusta Atalet”, *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, (2017), 5(11), ss. 130-145.

Işık, V. (2019). “Toplum Yararına Program (TYP) Bir Model Önerisi”, *Seta Analiz*, Sayı: 279.

İŞKUR (2013), İstatistiklerle Gençlik

İŞKUR (2016), İstatistik Bülteni

İŞKUR (2017), 2017 Yılı Faaliyet Raporu.

İŞKUR (2018), İstatistik Bülteni

İŞKUR (2018), 2018 Yılı Faaliyet Raporu.

İnce, E. (2007). “İş Hukuku”, Secretcv.com, İstanbul

İslamoğlu, E. (2014). “Bir Aktif İstihdam Politikası Aracı Olarak Girişimcilik Programlarının Etkinliği “KOSGEB Yeni Girişimcilik Destek Programı” Örneği”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (2014), 5(8), ss. 25-44.

Kabaklı, E. ve Gür, M. (2011). “Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş-Bütünleşme Analizi” (2011).

Kalaycı, C.ve Kalan,E. (2017). “Türkiye’de Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Politikalarının Analizi”, *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*” (2017), 1(1), ss. 17-34.

Kaya, P. A. ve Yılmaz, I.U. (2017). “Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Çalışma Hakkı”, *Sosyal Siyaset Konferansları*, (2017), (70), ss. 55-80.

Kapar, R. (2006). “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, (2006), 55(1).

Karabıyık, İ. (2009). “Avantaj ve Dezavantajları ile Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2009), 13(3-4), ss. 294-314.

Karabulut, A. (2007).“Türkiye’deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği”, (Uzmanlık tezi), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.

Karacadağ Kalkınma Ajansı, (2018). “ TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesi İstihdam ve İşgücü Piyasası Raporu”, Diyarbakır.

Kasapoğlu, M. M., ve Murat, S. (2018). “Aktif İstihdam Politikaları ve Türkiye’de İŞKUR Tarafından Uygulanan Aktif İstihdam Politikalarına Güncel Bir Bakış”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2018), 10(25), ss. 485-502

Kayım, H.(2017). “Ücret Sübvansiyonu Özelinde İstihdam Teşvikleri, Ülke Örneklerinin İncelenmesi ve İŞKUR İçin Öneriler”, (Uzmanlık Tezi), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.

Kelleci S. Ü. ve Türk, Z. (2016). “Genç İşsizliğin İncelenmesi: OECD Ülkeleri ve Türkiye Karşılaştırması”, *Hak-İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, (2016), 5(13).

Kılıç, S.(2016). “Cronbach’ın Alfa Güvenirlik Katsayısı”, *Gülhane Askeri Tıp Fakültesi* (2016), 6(1), ss.47-48.

Kılıç, Y. (2014). “Türkiye’de Ne Eğitimde Ne İstihdamda Ne de Yetiştirmede (NEİY) Yer Alan Gençler”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, (2014), 39(175), ss.121-135.

Kinsella, Ray ve Maurica (2011). “The Rise and Rise of Long Term and Youth Unemployment in Ireland: The Scarring of a Generation, Studies: An Irish”, *Quarterly* Vol.100, 83-102.

Körpe, (2003). “Avrupa Birliği Ülkelerinde Aktif İşgücü Politikaları ve İsveç Uygulama Sonuçları”, *İş – Güç Endüstri ilişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 5(2).

Küpeli, Ö. (2014). *Pasif İşgücü Politikaları Uygulanan Kişilerin Aktif İşgücü Politikaları Yolu ile İstihdama Yönlendirilmesi: Seçilmiş Ülke Örnekleri*, (Uzmanlık Tezi), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.

Lordoğlu, K. ve Özkaplan, N.(2014). “Çalışma İktisadına Giriş”, Kayhan Matbaacılık, İstanbul.

Mahiroğulları, A.ve Korkmaz, A. (2007). “Emek Piyasası Politikaları”, (2.Baskı), Ekin Kitapevi, Bursa.

Mankiw, G. (2009). “Macroeconomi”, 6.Baskı, Efil Yayınevi, Ankara.

Mortaş, A. ve Koç, M. (2010). “ İhbar Süresi ve Tazminatı”, *Mali Çözüm*, Sayı:99, ss.119-156.

Murat, S. ve Şahin, L. (2011). “ AB’ ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 35, İstanbul.

Mütevellioğlu, M., vd., (2010). “İşsizlik, Üniversiteli Gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, (2010), 11(1), ss. 207-229.

Okur, A. (2014). “Türkiye’ de Genç İşsizliği ve Nedenleri”, Gazi Kitapevi, Ankara.

O’Higgins, N. (2001). “Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective”, International Labour Office, Geneva.

OECD Data, Unemployment Rate

Özaydın, M.M. (2013). “Genç İşsizlikle Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikalarının Rolü ve Önemi”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, (2013), 1(2), ss. 120-145.

Özaydın, İ.Ç. (2018). *Türkiye’de Genç İşsizliğiyle Mücadele Politikaları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, İstanbul (Türkiye).

Özdemir, Ç. (2009). *Avrupa Birliği ve Türkiye’de İzlenen İstihdam Politikaları ve Etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Avrupa Birliği Anabilim Dalı, İstanbul (Türkiye).

Özer, U. ve Topal, M. H. (2017). “Genç İşsizliği, Suç, Göç, İntihar ve Boşanma Düzeyleri ile İlişkili midir? Türkiye’den Ampirik Bir Kanıt”, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (2017), 6(5), ss. 50-63

Özkul, G. ve Dulupçu, M. A. (2007). “Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya- Isparta İllerinde Bir İnceleme”, *6. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, (2007).

Özpinar, Ş. vd., (2011).“Türkiye’de İstihdamın Yapısının Değerlendirilmesi (2000-2010)”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, (2011), 3(2), 133-142.

Özsoy, E. C. (2015). “Mesleki Eğitim-İstihdam İlişkisi: Türkiye’de Mesleki Eğitimin Kalite ve Kantitesi Üzerine Düşünceler”, Yayın Yeri: Ejoboc Electronic Journal of Vocational Colleges, Anadolu Üniversitesi.

Pirler, B. (2007). “Genç İşsizlik Sorunu ve Çözümüne Yönelik Politikalar”, *Türk Akademi Dergisi*, 2007 2(1), ss. 147-156.

Sanal , E. (2013). “Aktif İstihdam Politikaları”

Sapancalı, F. (2008). “Türkiye’de İşgücü Piyasası, Sorunlar ve Politikalar”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, (2008), 21 (2-3).

Sertkaya, Y. (2013). *Türkiye Ekonomisi’nde İşsizliğin Gelişimi Genç İşsizlik Sorunu ve Çözüm Önerileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi, İktisat Anabilim Dalı, Manisa (Türkiye).

Sever, E. ve İğdeli, A. (2018). “Gelişmekte Olan Ülkelerde Genç İşsizliğinin Belirleyici Unsurları: Türkiye Örneği”, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2018, 8(1), ss.75-83.

Şahin, L. (2007). “Türkiye İşgücü Piyasasının Yapısal Özellikleri ve İşsizlik Sorunu”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (2007), (53), ss. 543-575.

Şahin, L. (2010). *Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul (Türkiye).

Şakır, İ.S. (2010). *Ekonomik Kriz, Genç İşsizliği ve Gençlerin İşsizlik Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Danışmanlığı Anabilim Dalı, Ankara (Türkiye).

Şen, M. (2016). “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Kapsamında Türkiye’de Mesleki Eğitim Kurslarının Analizi”, *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, (2016), 2 (1), ss. 67-89.

Şener, S. (2012). “Türkiye’de Gençlik”, İnkılap Kitapevi, İstanbul.

Şentürk, E. (2017). *İşsizlikle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları: Türkiye Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Edirne (Türkiye).

Tansel, A. (2012). “2050’ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış”, TÜSİAD Yayını, İstanbul.

Taş, H. Y. ve Bilen, M. (2014). “Avrupa Birliği Ve Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve Çözüm Önerileri”, *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt: 3, Yıl: 3, Sayı: 6, 50-69.

Taş, H. Y., VD., (2018). “Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve Alternatif Çözüm Önerileri”, *Emek ve Toplum Dergisi*, (2018), 7(18).

Temel, H. ve Yapraklı, H. (2015). “Küreselleşen Dünyada İşsizlik”, (<https://www.researchgate.net/publication/283123031>).

Toprak, Ö.F. (2018). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişiminde İŞKUR’un Rolü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul (Türkiye).

Torun, M. ve Arıca, F. (2011). “2008 Global Ekonomik Kriz’in Genç İşsizlik Açısından Değerlendirilmesi”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, (2011), 9(1), ss. 164-177.

Tunalı, İ. (2003). “Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İstihdam Araştırması”, Türkiye İş Kurumu.

Türkbal, A. (1993). “İktisada Giriş” .

TÜİK (2013) İstatistiklerle Gençlik 2013.

(TÜİK, 2018). Tük Veri Tabanı.

Uçar, C. ve Özerbaş, M. A. (2013). “Mesleki ve Teknik Eğitimin Dünyadaki ve Türkiye’deki Konumu”, *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, (2013), 2(2).

Varçın, R. (2004). “İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları”, Siyasal Kitapevi, Ankara.

Yanbaşı, E. (2014). *Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*, (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, İktisat Anabilim Dalı, Aydın (Türkiye).

Yavuz, S. ve Özmete, E. (2012). “Türkiye’de Genç Bireyler ve Ebeveynleri Arasında Yaşanan Sorunların “Aile Yapısı Araştırması” Sonuçlarına Göre Değerlendirilmesi”, *Sosyal Politika Çalışmaları*, 7 (29), ss. 9-27.

Yayla, Ş. (2016). *Türkiye’de ve Güney Avrupa Ülkelerinde Genç İşsizliği: Emek Piyasası Politikaları ve Kurumları*, Marmara Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, İstanbul (Türkiye).

Yentürk, N. ve Başlevent, C. (2007). “Türkiye’de Genç İşsizliği”, *Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu*, (2007), (2).

Yeter, E. (2007). “Genç İşsizliği Sorununu Çözmeye Yönelik Politikalar”, *TİSK Akademi*, Özel Sayı 1, ss. 127-156.

Yıldız, K. (2018). “Yerel Yönetimler ve Kalkınma Planları Çerçevesinde Spor Hizmetleri”, *Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, (2018), 3(1), ss. 64-80.

Yıldız, K. ve Yörübulut, M. (2017). “Türkiye’de İş ve Meslek Danışmanlığı Sisteminin İşlerliği”, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, (2017), 7(1), ss. 97-109.

Yıllar, H. (1998). *Genç İşsizliği Sorunu ve Çözümleyici Politikalar, Türkiye Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa (Türkiye).

Yılmaz, T., vd., (2010). “İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Bireylerin Tutumları Bir Alan Araştırması”

Yüceol, H.M. (2011). “Türkiye’de İller arası İşsizlik Oranı Farklılıkları, Göç ve Ekonomik Kalkınma”, Özel Sayı.

Yürekli, A. (2009). *AB’nin İstihdama Yönelik Politikaları ve Türkiye’nin Uyumu*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Uluslararası İktisat Anabilim Dalı, İstanbul (Türkiye).

İNTERNET KAYNAKLARI

www.tuik.gov.tr

www.oecd.org.tr

www.ilo.org.tr

www.ilo.org.wesodata

www.iskur.gov.tr

EK-1: Anket Soruları

ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu anket çalışması, genç işsizliğin nedenlerini ve yarattığı sosyal, ekonomik ve psikolojik durumları saptamak amacıyla yapılmaktadır. Vereceğiniz bilgiler İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda yapmakta olduğum yüksek lisans tezinde veri olarak kullanılacaktır. Çalışmanın amacına ulaşması için vereceğiniz yanıtlar çok önemlidir. Katılımlarınızdan ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

- 1.Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
- 2.Yaşınız: ()15-19 () 20-24 () 25-29
- 3.Medeni Durumunuz: ()Bekar () Evli
- 4.Çocuğunuz Var mı? () Evet () Hayır
- 5.Eğitim Durumunuz: ()İlkokul ()Lise Mezunu ()Lisans Mezunu
()Ortaokul ()Ön lisans Mezunu () Lisansüstü
- 6.Çalışma hayatındaki durumunuz:
() İlk kez iş arıyorum. () Uzun süredir işsizim () Çalışırken işten çıkarıldım () Birden fazla iş deneyimine sahibim
- 7.İş ararken hangi yolları deniyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)
() Doğrudan işverenle görüşme () İŞKUR () Gazete ve internet
() Eş dost vasıtasıyla () Sınavlara hazırlanarak
- 8.Sizce Türk gençliğinin **en önemli sorunları nelerdir?** (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)
() Terör () Kuşak çatışması () Eğitim
() Özgür olamama () Tembellik ilgisizlik () İşsizlik
() Memnuniyetsizlik ve mutsuzluk () Gelecek Kaygısı
- 9.Sizce gençler arasında yaygın olarak görülen işsizliğin **en önemli nedenleri nelerdir?** (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)
() Eğitim sistemindeki yetersizlikler () Cinsiyet
() Genç nüfus sayısının fazla olması () Üniversite mezunu sayısının fazla olması
() Kentleşme ve göç () Gençlerin iş beğenmemesi
() Gençlerin amaçsızlığı () Girişimciliğin yeterince desteklenmemesi
() İşverenlerin deneyim şartı () Piyasada yeterince açık işin bulunmaması

10. İş sahibi olmak sizin için ne ifade ediyor?

() Düzenli bir gelir () Aktif bir sosyal hayat () Prestij ve saygınlık

() Sigorta güvencesi () Özgüven

11. Size göre işsizliğin maddi anlamda yarattığı **en olumsuz durumlar nelerdir?**

() Borçları ödemede yaşanan zorluk () Parasızlık ve çaresizlik

() Kişisel ihtiyaçları karşılayamama () Maddi olarak özgürlüğün kısıtlanması

() Bakmakla yükümlü olduğu kişilerin ihtiyaçlarını karşılayamama

12. İşsiz kalmaktansa..... **Lütfen boşluğu size en uygun ifadeler ile doldurunuz.**

() Askere giderim () Ek eğitimler alırım () Kurslara giderim () Kendi işimi kurarım

() Sınavlara hazırlanırım () Sigortasız çalışmayı kabul ederim () Evlenirim

Lütfen aşağıdaki soruları katılım düzeylerinize göre yanıtlayınız

1. Kesinlikle katılıyorum 2. Çoğunlukla katılıyorum 3. Orta derecede katılıyorum 4. Çoğunlukla katılmıyorum 5. Kesinlikle katılmıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Çoğunlukla katılıyorum	Orta derecede katılıyorum	Çoğunlukla katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1. Geleceğime güvenle bakıyorum.	1	2	3	4	5
2. Ülkenin geleceğine güvenle bakıyorum.	1	2	3	4	5
3. İşsiz olmam aile içi iletişimimi olumsuz etkiliyor.	1	2	3	4	5
4. İşsiz olmam çevremle olan ilişkilerimi olumsuz etkiliyor.	1	2	3	4	5
5. İşsizlik nedeniyle üzerimde toplumsal baskı hissedirim.	1	2	3	4	5
6. İşsizlik nedeniyle gelecek kaygısını yoğun olarak yaşarım.	1	2	3	4	5
7. İşsizliğin sağlığını tehdit ettiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
8. İşsizlik nedeniyle depresyon yaşıyorum.	1	2	3	4	5
9. İşsizlik, genel olarak suç işleme eğilimini arttırıyor .	1	2	3	4	5
10. İşsizlik, zararlı madde kullanımını arttırıyor .	1	2	3	4	5
11. İşsizlik, aile içi huzurun bozulmasına neden oluyor .	1	2	3	4	5
12. Sosyal çevreden kopmalara, asosyalliğe neden oluyor .	1	2	3	4	5
13. İşsizlik, intihar olaylarının artmasına neden oluyor .	1	2	3	4	5

13. İşsizlik sorununun çözümüne ilişkin fikir ve önerileriniz nelerdir?

.....
.....
.....

EK-2: Etik Kurul Kararı

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU (Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma Etik Kurulu)			
Oturum Tarihi	Oturum Sayısı	Karar Sayısı	
11.04.2019	6	2019/6-3	
<p>Karar No: 2019/6-3: Kurulumuz 11.04.2019 tarihinde İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı toplantı odasında toplandı. İnönü Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı Doçent Suzan ERGÜN'ün, sorumlu araştırmacı olduğu; İnönü Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı Öğrenci Merve ALTUNTAŞ'ın, “Türkiye Ekonomisi Açısından İki Önemli Kayıp: Genç İşsizler ve Neetler” başlıklı çalışması Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından uygun olup-olmadığı hususundaki başvurusuna ilişkin raportör raporu görüşüldü. Çalışma Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından değerlendirildiğinde; çalışmanın <u>etik açıdan uygun olduğuna</u>; oy birliği ile karar verilmiştir.</p>			
Prof. Dr. Hüseyin Suphi ERDEM Etik Kurul Başkanı			
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN Etik Kurul Başkan Yardımcısı	KATILDI	Prof. Dr. Nesrin SİS Etik Kurul Üyesi	KATILDI
Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK Etik Kurul Üyesi	KATILDI	Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER Etik Kurul Üyesi	KATILDI
Prof. Dr. Mehmet GÜNGÖR Etik Kurul Üyesi	KATILDI	Prof. Dr. Lütfiye ÖZDEMİR Etik Kurul Üyesi	KATILDI